

LUPTA INTREGULUI POPOR

2 (12)

1987

Colegiul de redacție

- **ILIE CEAUȘESCU**
(președintele
Comisiei Române
de Istorie Militară)
- **CONSTANTIN ANTIP**
- **ION ARDELEANU**
- **CONSTANTIN**
CĂZĂNIȘTEANU
- **FLORIN**
CONSTANTINIU
- **MIRCEA MUȘAT**
- **ȘTEFAN PASCU**
- **ȘTEFAN**
ȘTEFĂNESCU
- **FLORIAN TUCĂ**
- **GHEORGHE TUDOR**
- **GHEORGHE ZAHARIA**

CUPRINS

■ 9 Mai 1987: 110 ani de la proclamarea independenței de stat a României și 42 de ani de la victoria asupra fascismului — conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT	1
■ Mărturi — locotenent-colonel (r) SIMEON DIACONU, căpitan de rangul III ILIE MANOLE, maior GHEORGHE VARTIC, MARIA UNGUREANU, MIRCEA SOREANU	2
■ 1877—1878	
— Sud-estul european în perioada premergătoare războiului de independență — conf. univ. dr. NICOLAE CIACHIR	5
— Românii de pretutindeni sprijină neatințarea României — acad. ȘTEFAN PASCU	7
— Operația strategică de acoperire a liniei Dunării — colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU	11
— Forțele beligerante — căpitan ILIE SCHIPOR	14
— Bătăliile neatințării: Plevna, Rahova, Vidin, Belogradcik — colonel dr. VASILE MOCANU	17
— Relații de comandament româno-ruse — maior COSTICĂ PRODAN	21
— Strălucită afirmare a artei și gândirii militare originale — general-maior (r) CONSTANTIN ANTIP	23
— Recunoașterea internațională și implicațiile politico-militare ale cuceririi independenței statale românești — conf. univ. dr. ION ARDELEANU	26
— Dimensiunea europeană a războiului de independență — DUMITRU PREDA	28
■ 225 de ani de la înființarea regimentelor grănicerești din Transilvania. Virtus romana rediuidal — maior VASILE BISTRITĂNEANU, NICOLAE TRIFOI	30
■ Răsună un cîntec: „Desteaptă-te române!” — dr. ȘERBAN RĂDULESCU-ZONER	32
■ Conceptul de acțiune armată în istoria și arta militară universală (II) — maior EUGEN CĂMPAN	33
■ Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale. Dobîndirea independenței de stat, strălucită confirmare a luptei mult milenare a poporului român pentru menținerea entității sale — general-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU	34
■ Fundamente ale doctrinei militare românești. Lupta pentru localități (II) — maior GRIGORE ALEXANDRESCU	40
■ Atitudini. Revizionism! Dar adevărul istoric nu poate fi revizuit — dr. FLORIN CONSTANTINIU	41
■ Veteranii își amintesc. Și ce tineri eram! — GH. N. CRISTEA	43
■ Memoria documentelor. Inedit: scrisorile și jurnalul sergentului Ion (Ionita) Stanciu, 1877—1878. „Să ne bucurăm cu toții de roadele păcii, într-un stat liber și independent” — dr. SILVESTRU VOINESCU	44
■ Nicolae Grigorescu: pictorul neatințării românești — dr. ALEXANDRU CEBUC	45
■ Incredibil, dar adevărat — Programul revizionist al regimului horthyst (3) — MIHAI RETEGAN	48
■ Monumentele luptei. Giurgiu: complexul de busturi ale unor eroi din războiul pentru independență — colonel dr. FLORIAN TUCĂ	50
■ Medalistică militară. Decorații pentru vitejii din 1877—1878 — FLORICEL MARINESCU	53
■ Mărturi muzeistice. Trofee din războiul de independență — MARIA RADOVICI	55
■ Breviar militar. „Independența României”. Primul film românesc de lung metraj realizat cu participarea armatei noastre — maior VIOREL DOMENICO	56
■ Cartea de istorie	
— Escadrila Nieuport 3. Jurnal de front, 1916—1917 — S. ORIANU	58
— Istoria unirii românilor, de la începuturi la Cuza Vodă — MIRCEA SUCIU	59
■ Vizita delegației de istorici români în S.U.A.	60
■ Schimb de experiență între cercetători militari români și americani — maior dr. MIHAIL E. IONESCU	61
■ Semnal — REDACȚIA	62
■ Dialog cu cititorii — REDACȚIA	62
■ În atenția filiațelor: principalele evenimente politico-militare naționale din perioada iulie-septembrie — G.V.	63
■ „Magazin istoric”, 20 de ani — REDACȚIA	64

- APARE sub egida Comisiei Române de Istorie Militară — supliment al revistei VIAȚA MILITARĂ
- ADRESA: Comisia Română de Istorie Militară, București, str. Drumul Taberei nr. 5—7, sector 6, tel. 31.30.44.
- ABONAMENTELE se fac prin oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții; revista apare de patru ori pe an.
- CITITORII DIN STRĂINĂTATE pot face abonamente adresându-se la ROMPRESFILATELIA — Sectorul export-import presă, București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1, P.O. Box 12—201, telex 10376

9 MAI 1987

110 ani de la proclamarea INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI și 42 de ani de la VICTORIA ASUPRA FASCISMULUI

Conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT

La 9 mai evocăm, cu legitimă mândrie patriotică, o glorioasă pagină din istoria noastră multimilenară – ziua cuceririi independenței absolute de stat a României –, aducând un fierbinte omagiu și o înaltă cinstită eroilor neamului, tuturor acelor care au pecetluit, cu sîngele lor vărsat pe cîmpul de luptă, actul istoric al proclamării, în anul 1877, a independenței depline a patriei noastre.

Tot la 9 Mai sărbătorim, împreună cu întreaga omenire progresistă, împlinirea a 42 de ani de la istorica victorie a popoarelor asupra fascismului, izbîndă care s-a înscris ca un eveniment de covîrșitoare însemnătate în istoria universală, în lupta națiunilor lumii împotriva celor mai reacționare forțe ale imperialismului, ale întunericului și războiului. Cele două evenimente pe care le aniversăm – reunite, printr-o fericită coincidență a istoriei, în aceeași zi de 9 mai – se înscriu la loc de cinste în istoria eroică a poporului român.

ACTUL ISTORIC DE LA 9 MAI 1877 este rezultatul unui îndelungat proces și reprezintă o chintesență firească a întregii evoluții a poporului român. „Prin acest act solemn — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — ziua de 9 Mai a intrat în istoria poporului nostru ca una din cele mai mari sărbători naționale. Proclamarea independenței a pus capăt oricărei dependențe politice față de puterile străine a afirmat în mod răspicat caracterul de sine stătător al națiunii noastre deschizînd o eră nouă în existența poporului român, în dezvoltarea României pe calea progresului și civilizației”.

Cucerirea independenței de stat a marcat lichidarea ultimei vestigii ale dominației otomane și, totodată, a regimului de tutelă și imixtiune exercitat de așa-zisele puteri garante după pacea de la Paris din 1856 și Conferința din 1858. Proclamarea independenței depline a prilejuit ample manifestații populare pe întregul cuprins al României, s-a bucurat de un pu-

„Noi punem steag românesc/ Pe crîncena redută” (basorelieu de pe monumentul ridicat la Focșani întru cinstita eroilor jertfiți vitejește în războiul de independență)

ternic ecou în rîndurile tuturor românilor. „De la o margine a țării la alta, — nota în memoriile sale T. Văcărescu —, toate inimile sînt cuprinse de un nespus entuziasm. Autoritățile și Corpurile constituite, orașele, satele, cătunele, toți într-un cuvînt, de la mic la mare, se rostesc gata la orice jertfe pentru a susține cu toate bunurile națiunii, cu aurul și singele ei, libertatea și neafrinarea patriei”.

Marea victorie a poporului român de la 9 Mai 1877 a fost întîmpinată cu satisfacție de forțele progresiste internaționale, de popoarele care se aflau angajate, la rîndul lor, în lupta de eliberare națională. Ea a avut o rezonanță deosebită în spațiul sud-est european și balcanic, în care sîrbii, muntenegrenii, croații, bulgarii și alte popoare desfășurau în acea perioadă grele bătălii pentru scuturarea dominației străine. Independența României a constituit o componentă de seamă a procesului obiectiv de eliberare și de unificare a națiunilor în cuprinsul unor state proprii, neatîrnate, proces care se dezvoltă tumultuos în cea de a doua jumătate a secolului trecut pe continentul european.

Ca o necesitate inexorabilă s-a impus consacrarea actului de la 9 mai 1877 printr-un efort material și militar la nivel național, împotriva forței puterii suzerane. Guvernul român a decretat mobilizarea generală și a încheiat cu Rusia o convenție militară, care statua să se respecte strict principiile independenței, suveranității și integrității statului român și prevedea condițiile trecerii trupelor ruse prin țara noastră. De peste Dunăre, otomanii au lovit de mai multe ori obiective aflate pe teritoriul românesc. Starea de război între

România și Imperiul otoman nu a mai putut fi evitată.

Războiul din 1877—1878 a intrat de la început în conștiința națională ca un război drept, de eliberare. El a fost denumit de contemporani și de urmași războiul pentru cucerirea independenței depline de stat a României — denumire care exprimă fidel caracterul și conținutul său esențial. Greul efortului material și uman a fost suportat — și de această dată — de fără-nime, alături de care s-a afirmat viguros tinăra clasă muncitoare din țara noastră, în frunte cu elementele socialiste conștiente de unitatea organică a idealurilor sociale și naționale ce garantau propășirea patriei. În acest efort s-au contopit și contribuțiile românilor din provinciile aflate sub ocupație străină, ale cetățenilor români surprinși de evenimente în diferite țări, care și-au exprimat adevărată marea cauză națională a României.

Pe toată durata desfășurării operațiilor militare, armata română a dovedit înalte calități de luptă și morale; eroism, disciplină, adaptabilitate la condițiile specifice unui asediu de lungă durată, mobilitate, dirigență și abnegație pentru cauza independenței patriei. Victoriile de la Grivița și Rahova, de la Smîrdan și Vidin, aportul la cucerirea Plevnei s-au înscris în cronica de aur a vitejiei românești, au marcat renașterea virtuților străbune și a prestigiului glorios de care s-au bucurat oștirile române de-a lungul vremurilor. Jertfele de sînge și marea efort economic care au marcat aportul țării noastre la înfrîngerea Imperiului otoman au consacrat, pe cîmpul de luptă, actul istoric de la 9 mai.

Cucerirea independenței de stat a României a exercitat o

Marele patriot Mihail Kogălniceanu rostea la 9 Mai 1877, în fața Parlamentului, a lumii și a istoriei: „Suntem independenți; suntem națiune de sine stătătoare!”

puternică înrîurire asupra dezvoltării economice, sociale și culturale, a permis afirmarea tot mai viguroasă a poporului nostru ca națiune de sine stătătoare. Conștiința națională și voința maselor pentru desăvîrșirea unității statale a tuturor provinciilor românești au căpătat, în noile condiții, o amploare și o intensitate mereu crescînde.

Asemenea cuceririi independenței, desăvîrșirea unității statale la sfîrșitul primului război mondial a exprimat voința și eforturile întregului popor român. În timpul primului război mondial, în care România a intrat pentru a elibera teritorii ale sale care se aflau sub ocupație străină și pentru a-și apăra independența amenințată de puterile imperialiste, armata română, masele populare din țara noastră

MĂRTURII

Imaginea războiului pentru independență de la 1877—1878 s-a transmis din generație în generație, imprimîndu-se adînc în conștiința poporului român ca una din făptuirile istorice nepieritoare ale devenirii sale. Bogata memorialistică consacrată acestei mărețe epoei naționale are darul de a ne prezenta astăzi tabloul expresiv al încheștării văzute și trăite de combatanți. Pentru că în asaltul redutelor Plevnei, în luptele de la Grivița, Rahova și Smîrdan, ostașii români au făcut dovada unui eroism fără seamăn, ducînd mai departe glorioasele tradiții moștenite de la geto-daci, afirmînd încă o dată înaltele virtuți ale înaintașilor de a-și cuceri cu arma în mînă libertatea și independența. De aceea, considerăm că vitejia ostașilor noștri, abnegația și dăruirea în luptă dovedite de dorobanți și călărași, spiritul de jertfă al infanteriștilor de linie, vîntătorilor sau roșiorilor merită cu prisosință a fi evidențiate. Din numeroasele mărturii ale participanților la războiul neatîrnării, am selectat cîteva referitoare la evenimentele de acum 110 ani.

tră au înscris în istoria patriei o pagină nepieritoare de eroism. Încheierea procesului de formare a statului național român, la 1 Decembrie 1918 — proces legic obiectiv, operă a maselor populare — a contribuit la lărgirea și consolidarea independenței de stat, a dat un puternic impuls dezvoltării generale a întregii societăți românești.

În perioada următoare, statul român a dus o politică de apărare a integrității teritoriale și suveranității naționale împotriva expansiunii imperialismului fascist și a revizionismului, pentru securitate colectivă și menținerea statu-quo-ului, pentru salvagardarea păcii. În avangarda luptei pentru apărarea intereselor naționale, a independenței țării, pentru pace și o viață mai bună, pentru transformarea revoluționară a societății românești s-a situat clasa muncitoare, în frunte cu Partidul Comunist Român. Este meritul istoric al P.C.R. de a fi demascat, de la început, primejdia fascismului — deosebit de gravă pentru independența patriei, pentru însăși

ființa națională a poporului român — și de a fi îndeplinit cu cinste rolul de principal organizator al luptei antifasciste a celor mai largi mase populare. Puternicele bătălii de clasă din anii 1929—1933; marile acțiuni antifasciste din cel de-al IV-lea deceniu, antrenând categorii sociale din cele mai largi; chemarea comuniștilor la lupta cu arma în mină împotriva odiosului dictat de la Viena; organizarea rezistenței antihitleriste în anii celui de-al doilea război mondial; lupta pentru sfărămarea mașinii de război fasciste și pentru alungarea din țară a ocupanților hitleriști; jertfele făcute în această luptă de comuniști — toate au constituit o înaltă probă de foc a patriotismului Partidului Comunist Român și al întregului nostru popor. Lupta comuniștilor pentru libertatea patriei a unit toate forțele patriotice, progresiste, democratice, largi cercuri politice, care doreau scuturarea jugului fascist, a dominației Germaniei hitleriste.

VICTORIA OMENIRII ASUPRA FASCISMULUI înglo-

bează și marele efort uman și material al României. Folosind cu pricepere și cutezanță revoluționară împrejurările interne și externe favorabile, P.C.R. a organizat și a condus la victorie Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, care a însemnat o piatră de hotăr în istoria României. Angajarea României, cu întregul ei potențial, alături de Uniunea Sovietică și aliați, în războiul antihitlerist, a dat o puternică lovitură planurilor strategice ale Germaniei naziste. Aceasta a dus la prăbușirea întregului front din sud, a creat condiții înaintării mai rapide a trupelor sovietice; a accelerat zdrobirea dispozitivului militar al Germaniei în această parte a Europei.

După eliberarea prin luptele insurecționale a Capitalei și a celei mai mari părți din teritoriul de atunci al țării, armata română a stăvilit, între 5 și 18 septembrie 1944, o puternică ofensivă dată de mari unități germane și ungare în centrul podișului transilvănean, în Banat și Crișana. Prin succesul obținut, trupele române au zădărnicit planul comandamentului hitleristo-horthyst de a ajunge cu forțele sale pe Carpații Meridionali și au declanșat operațiunile militare pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei.

Încă din primele zile ale luptei pentru eliberarea părții de nord-vest a țării, Partidul Comunist Român s-a adresat masele populare, chemându-le să sprijine acțiunea eliberatoare a trupelor române și sovietice. Întregul popor a răspuns fără preget chemării partidului nostru comunist: „Totul pentru front, totul pentru victorie!”

După alungarea trupelor hitleristo-horthyste de pe întregul teritoriu al țării, armata română,

La reduta Grivița (detaliu după o cromolitografie de epocă)

Trecerea Dunării

„[...] La nouă ore noaptea, timpul era lin și luna plină apărea grandioasă pe orizont. Ne coborim la malul Dunării întregul batalion, acolo găsim pontoane montate și cu soldați de marină pentru a le conduce, plus formate portije pe 4 pontoane și cu grilaj împrejur destinate pentru cele două piese de artilerie și un escadron de cavalerie. Îmbarcăm soldații în pontoane și după ce era totul gata am început a pluti în susul

apei, pină în dreptul nului Isker, care se varsă în Dunăre, fiind mascat drumul nostru de un ostrov. Ajungând în mijlocul Dunării s-au lăsat pontoanele în scursul apei, așa că am sosit la țărâm în dreptul satului Ghighen. După ce au ajuns toate pontoanele, s-au pogorît soldații, s-a format batalionul în coloană de campanie; asemenea au ajuns cavaleria și artileria; și am avansat cu multă precauțiune în spre riul Isker, pe care l-am trecut și am ocupat în acea noapte satul Beșli.

împreună cu armata Uniunii Sovietice — care a dus pe umerii săi greul celui de-al doilea război mondial — a continuat acțiunile militare dincolo de hotare, participând activ la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei și a unei părți din teritoriul Austriei, până la înfrângerea definitivă a Germaniei fasciste și încheierea victorioasă a războiului în Europa.

La 9 mai 1945, cînd războiul a luat sfîrșit prin strălucita victorie a Națiunilor Unite, armata română străbătuse peste 1 700 km de la Marea Neagră pînă în Boemia, provocase inamicului pierderi de peste 136 000 de prizonieri și morți — echivalînd cu 14 divizii —, eliberase peste 3 800 de localități, între care 53 orașe, contribuise la alungarea ocupanților din alte cîteva mii, a avut pe front în tot timpul războiului un total de circa 540 000 de ostași și ofițeri, pierzînd în lupte grele aproape 170 000 — morți, răniți și dispăruți. Pentru curajul și vitejia dovedite pe cîmpul de luptă, peste 300 000 de militari români au fost decorați cu ordine de război sovietice, cehoslovace, ungare și românești. Eroismul în luptă al armatei române și-a găsit expresia și în citirea a numeroase unități și mari unități prin ordine de zi ale comandamentului român, prin ordine și comunicate de război sovietice, precum și prin alte documente ale Comandamentului Frontului 2 Ucrainean și ale unor mari unități ale armatei sovietice, cu care unitățile militare române au cooperat în lupta antifascistă.

În același timp, întreaga economie românească a fost pusă în slujba luptei pentru eliberarea țării și zdrobirea definitivă a fascismului. Contribuția economică a României la înfrîngerea Ger-

Artilerişti români pe frontul antihitlerist.

maniei hitleriste s-a cifrat cu mult peste un miliard de dolari (în valuta anului 1938), ceea ce echivalează cu cel puțin de patru ori bugetul României din exercițiul bugetar 1937/1938.

Armata română s-a întors în țară cu steagurile de luptă aco-perite de glorie nemuritoare, trecînd pe sub Arcul de Triumf ca armată biruitoare, care și-a făcut cu prisosință datoria față de patriă și poporul său, care și-a dobîndit recunoștința binemeritată a altor popoare, a întregii umanități.

La bilanțul războiului făcut la Conferința de pace de la Paris, ministrul de externe al principalei forțe a coaliției antihitleriste — Uniunea Sovietică — sublinia: „Știm cu toții că România a fost statul care, printr-o acțiune hotărîită s-a eliberat de regimul

fascist al lui Antonescu, s-a alăturat aliaților... Împreună cu noi, împreună cu trupele aliate, noua Românie democratică a început lupta pentru înfrîngerea lui Hitler, a făcut sacrificii considerabile în această luptă și noi toți recunoaștem sacrificiile aduse de poporul român acestei cauze”.

Preluînd învățămintele din lupta sa îndelungată și grea pentru dobîndirea independenței de stat, poporul român — care în decursul istoriei a cunoscut consecințele nefaste ale dominației străine și prețul greu al cîștigării libertății — și-a cucerit adevărata independență abia în anii socialismului, cînd au fost înlăturate clasele exploatare, a fost instaurată puterea populară și, sub conducerea Partidului Comunist Român, s-a trecut la înfăptuirea revoluției socialiste.

Toată noaptea aceasta s-a făcut trecerea a totalei brîgăzi.

Nu-și poate cineva închipui cîtă emoțiune m-a copleșit cînd m-am văzut în țara inamică și ce gol lasă în suflet ideea că nu mai calci pe pămîntul țării tale (...).”

Mihail Dimitrescu, Amintiri militare, București, 1897, p. 39-40

Asaltul redutelor Grivița, 30 august 1877

„(...) Ne aflam cam la o mie de metri departe de Grivița; vremea rea, posomorîtă, picura de ploaie; pămîntul aluneca sub picioarele noastre.

Pornisem spre redută cu pas bărbătesc; urcam la deal, fiind cu totul descoperiți; mersul era greu și din pricina tărîmului și din pricina focului, revărsat asupra-ne, în fața din redută, iar în coaste dintr-o baterie turcească, așezată pe șosea. Ordin primisem ca nici un soldat din batalion să nu desearce o pușcă, pînă

Sud-estul european în perioada premergătoare RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ

Conf. univ. dr. NICOLAE CIACHIR

Dintre problemele sud-est europene, Congresul de la Paris (1856) a luat în discuție numai pe cea românească, sensibilizată de propaganda unionistă desfășurată cu perseverență și în majoritatea capitalelor europene în perioada 1848—1856. După numai trei ani, puterea suzerană — Imperiul otoman — și statele garante au fost puse în fața unui fapt împlinit: unirea celor două Principate și formarea statului național român modern. Suzeranitatea otomană asupra Serbiei și Muntenegrului se menținea, iar celelalte teritorii din Peninsula Balcanică (cu excepția Greciei care devenise independentă în 1830) erau simple provincii ale Imperiului otoman.

Unirea Principatelor Române în 1859 și reformele domnitorului Alexandru Ioan Cuza au fost urmărite cu profundă satisfacție de către popoarele balcanice, reprezentând un imbold în lupta lor pentru libertate și independență. Consulul Franței, acreditat la Belgrad, raporta în acest sens la 14 aprilie 1859 că exemplul Principatelor Unite are înțeles asupra situației din țările vecine, iar într-o intervenție ulterioară aprecia că Scufșcina sîrbă, urmînd exemplul românilor, vrea să sisteze plata tributului și să proclame independența țării.¹

Atitudinea României cu ocazia tranzitului de arme din anul 1862, care a permis Serbiei să primească armament modern, atitudine calificată de ministrul de interne Ilija Garașanin „ca un mare serviciu”, a strîns și mai mult relațiile între cele două state, fapt marcat și prin înființarea, în 1863, a agenției diplomatice a țării noastre la Belgrad. România și Serbia, dindu-și seama că dobîndirea independenței nu se poate obține decît prin lupta comună a statelor din zonă, au semnat un tratat de prietenie și alianță în 1868. Tenacitatea cu care sîrbii și-au cerut drepturile i-a obligat pe otomani, în 1867, să-și retragă garnizoanele din Belgrad și din restul cetăților. Serbia a mai încheiat tratate de alianță cu Grecia și Muntenegru.

În jurul anului 1870, Muntenegru era preocupat să formeze

o „Ligă” cu Serbia, România și Grecia. România era solicitată să fie în fruntea acestei alianțe, „fiind națiunea cea mai numeroasă, cea mai prosperă și ȧara cea mai bogată în resurse”.

În timpul războiului din 1862 între Muntenegru și Imperiul otoman, al conflictului sîrbo-turc din anii 1862—1867, cu ocazia recuperării insulelor Ionice de la britanici de către Grecia (1863), a răscoalelor din Creta, Epir, Tesalia (1866) a celor din Bosnia și Herțegovina (1875), din Bulgaria (1875; 1876), precum și în perioada războiului dus împotriva otomanilor de către Serbia și Muntenegru (1876), numeroase personalități politice și presa română și-au arătat deschis întreaga simpatie față de lupta eroică a popoarelor balcanice și a înfierat puterea otomană, în ciuda faptului că aceasta era puterea suzerană.²

Chiar dacă la începutul crizei orientale, redeschisă în 1875 prin răscoalele din Herțegovina și Bosnia, România s-a declarat neutră, pe parcurs ea a sprijinit lupta popoarelor balcanice, acordînd azil și ajutor material refugiaților bulgari și sîrbi în anii 1875—1876. Voluntari din Rusia — cu arme, muniții, alimente, medicamente etc. — au trecut spre Serbia pe teritoriul țării noastre cu asentimentul autorităților românești, în ciuda protestelor otomane și ale unora dintre puterile garante care doreau menținerea statu-quo-ului în Balcani. Că neutralitatea României era de natură tactică, iar guvernul vedea rezolvarea problemelor, în ultimă instanță, pe calea armelor, o vădește și scrisoarea prințului Carol trimisă tatălui său, în septembrie 1875: „Orientul creștin este sătul de reaua administrație turcească. Înalta diplomatie este neputincioasă a rezolva chestiunea orientală care nu poate fi rezolvată decît în Orient chiar, pe teatru războiului, cu concursul popoarelor direct interesate”.⁴ În continuare, domnitorul român arăta că, în situația complicată creată în Balcani, România trebuie să se întă-

ce nu vom ajunge la șanțul întăririi, unde trebuia să începem focul. Ordinul s-a îndeplinit întocmai.

La cițiva pași departe de redută, stegarul batalionului, sergentul Savopol, acum maior în regimentul Vlașca, căzu lovit... Locotenentul Filip Georgescu se repezi îndată și îi luă steagul...

Ajunserăm în sfîrșit pe marginea șanțului redutei, dar moartea secerase o însemnată parte din batalion (...). Cu o îndrîjire ce nu se poate descrie, ne repezim către groaznică redută care mai mult decît totdeauna vărsa foc împotriva-ne.

Distanța între movilă și redută fiind mult mai scurtă decît cea de o mie de metri ce o străbătusem, descoperiți, la înțitul atac avîntul nostru nu a putut fi împiedicat, oricît de crîncenă a fost îndărătnicia vrăjmașului.

Morții și răniții au presărat cîmpia de la movilă pînă la redută (...).

Oastea româno-rusă pătrunzînd în redută, Grigore Ion, soldat din Batalionul 2 de vînători, ajutat de sergentul Stan Gheorghe și de caporalul Nica Vasile, smulse un steag de la vrăjmaș (...).

rească din punct de vedere economic și militar pentru a face față oricărei eventualități.

În condițiile accentuării crizei orientale, opinia publică românească își manifesta din ce în ce mai mult dorința participării la război alături de Serbia și Muntenegru, pentru ca prin luptă să-și câștige independența. „Aici toți sint contra turcilor și spiritul public începe să devină războinic”, nota Carol în memoriile sale.

Armata sîrbă începuse să se modernizeze în timpul domniei lui Mihail Obrenović (1860—1868), beneficiind și de sprijinul unei misiuni militare franceze. În 1876, dispunea de un stat major general și servicii de intenție, sanitare și tehnice. Avea 317 ofițeri și era grupată pe regiuni, în șase divizii, cu cîte trei brigăzi (infanterie, artilerie și cavalerie), un batalion de pionieri și rețea sanitară. Trupele de infanterie erau dotate cu puști Peabody, Green, cu arme rusești și belgiene. Cavaleria era înarmată cu săbii și carabine, iar artileria dispunea de tunuri La Hitte. Armata Serbiei însuma la intrarea în război 124 000 oameni și 160 tunuri. Mai exista un corp de voluntari de circa 5000 de oameni, în care luptau sîrbii din afara țării, precum și bulgari, români, italieni etc. În gruparea de forțe de la Timok, comandată de colonelul Miloško Lešanjin, au luptat 10 000 de români din zona aceea, „care au respins cinci atacuri sîngeroase ale turcilor”.⁶

Pînă la mijlocul secolului al XIX-lea, Muntenegru nu avea propriu-zis o armată permanentă. În caz de război, era mobilizată toată populația aptă de luptă, cu săbii, hangere, pistoale, puști etc. provenite în special din capturi de la inamic. Pe timpul acțiunilor militare, luptătorii se grupau după familii și sate, iar la atac mergeau conduși de căpeteniile lor. Recensămîntul din 1870 al tuturor celor apti de a purta arme arăta că numărul lor se ridica la 16 700. În 1871 s-au creat 23 batalioane, șase batalioane de gardă și o baterie. Folosind cu iscusință terenul muntos, muntenegrenii au adus mari prejudicii otomanilor. În 1876, ei erau constituiți sub comanda prințului Nicolae al II-lea, șeful statului muntenegrean, în 40 de batalioane, împreună cu o parte din răsculații din Herțegovina, și dispuneau de 10 piese de artilerie. Armata era formată din două grupări: cea din nord și cea din sud, plus două detașamente mobile, care acționau acolo unde era nevoie acută. În vara anului 1876, otomanii au fost nevoiți să concentreze asupra Muntenegrului și Herțegovinei un efectiv de aproape 125 000 de militari, din care circa jumătate erau albanezi mahomedani. Muntenegrenii au reușit o serie de succese, descrise și de presa română, ocupînd cetatea Medun.

Deși ieșise victorios în războiul Crimei (1853—1856), Imperiul otoman era în decădere, succesul datorîndu-se aliaților săi, Anglia și Franța. Conform legii din 1869, armata Porții era împărțită în permanentă (nizam ordu), de rezervă (redif

ordu) și miliție (müstafiz ordu), urmînd să ajungă în 1878 la un efectiv de 780 000 militari. La operațiile militare luau parte și detașamente neregulate ale satelor musulmane — bașbuzuci și seimeni. Trupele de elită, aflate în zona Istanbulului, a Dunării, în Siria și Egipt, erau pregătite de instructori germani și francezi și dotate cu armament modern pentru vremea aceea. În ajunul războiului — sfîrșitul lunii martie 1877 —, după informațiile Marelui Stat Major rus, armata inamică dispunea de 858 de guri de foc de artilerie, ceea ce reprezenta abia 1/3 din masa artileriei rusești, dar diferența era compensată, în parte, de superioritatea calitativă a tunurilor, de abundența muniției și de faptul că oștile Porții urmau să lupte în apărare. Trupele otomane dislocate în Peninsula Balcanică formau trei corpuri de armată și reprezentau aproximativ 1/2 din totalul forțelor regulate, care ajungeau în acest timp la 380 000 de oameni.

La 30 iunie 1876, cînd Serbia și Muntenegru au declarat război Imperiului otoman, forțele inamice erau net superioare, atît numeric, cît și ca dotare. Armata sîrbă a fost nevoită să se retragă, Osman pașa repunînd o serie de victorii, pentru care a și fost avansat la gradul de mareșal (mușîr). Armata sîrbă aflîndu-se în fața dezastrului, au fost sistate operațiile militare printr-un ultimatum rusec, iar pacea s-a încheiat la 20 februarie 1877, pe baza statu-quo-ului. În ziua intrării în vigoare a armistițiului, nici un militar otoman nu reușise să pătrundă pe teritoriul muntenegrean, în schimb fuseseră capturate de la inamic 16 050 arme, 13 tunuri și foarte multe muniții și alimente. Cînd Rusia a început acțiunile militare (12 aprilie 1877), Muntenegru reintră în luptă repunînd succese răsunătoare în acțiunile de la Niksić, Bar și Skadar.

Fiind o simplă provincie otomană, Bulgaria nu avea nici un fel de armată; ministerul de război rus elaborase în octombrie 1876 documentul intitulat „Bazele privind organizarea trupelor bulgare”. Urmău să se formeze unități de voluntari bulgari în armata rusă, dacă războiul devenea iminent, pentru a se asigura paza în spatele frontului, iar cadrele de comandă să fie desemnate dintre ofițeri ruși, precum și dintre bulgari care serviseră în armata țaristă. Aceste detașamente trebuiau să fie instruite în România (Craiova, Ploiești, Buzău), dacă guvernul român își dădea consimțimîntul.⁷ Deoarece otomanii și-au masat trupele pe linia Dunării, detașamentele de voluntari bulgari s-au recrutat, în majoritatea lor, dintre cei stabiliți în România și care au fost instruiți lîngă Ploiești, după începerea războiului, avînd comandant pe generalul rus N.G. Stoletov.

Potențialul militar al Greciei nu a intrat în calculele închețării, pentru că statul elen a fost determinat, la intervenția Angliei și Franței, să se declare neutru în evenimentele din anii 1875—1878.

În urma încheierii Convenției din 4/16 aprilie 1877, cu Ru-

*Trupele năvălitoare urmăriră pe turci afară din re-
dută și numai focul înfricoșat ce ei auziră asupra
noastră din Grivița nr. 2 și din celelalte întărituri des-
pre Bucova, precum și întinerul nopții ce sosise,
fură piedicele ce ne-au oprit de a mai înainta, silin-
du-ne a ne retrage în Grivița nr. 1, peste care pusese-
răm stăpînire (...)*

*Cu această întărire, pe care soldații lui Osman
pașa o apăraseră cu atîta înverșunare, ei pierdură și
cinci tunuri, dintre cari trei au fost împărțite români-
lor și două rușilor, pîndu-se socoteală de numărul tru-*

*pelor noastre și de jertfele cele mai mari făcute de
noi în ziua de 30 august (...)*

General Al. Candiano-Popescu, Războiul
neatîrnărei. Asaltul și luarea Griviței, Bucu-
rești, 1913, p. 17-26

„Rămînem pe poziții”

*„(...) Nu mai fîn minte pe la ce oră a început focul
artileriei; bateriile Borănescu și Calinderu bubuiău de
credeai că se sparge cerul. Pozițiile turcești dominau.
Comandantul turc, cu cele 2 tunuri ale lui, făcea față*

sia, guvernul român, prin măsurile luate și prin posibilitățile create armatei ruse de a trece nestingherită prin România, spre teatrul de operații de dincolo de Dunăre, s-a angajat activ în evenimentele din Balcani, ca urmare a agresiunii armate a Porții ajungând de fapt la o stare de război cu Imperiul otoman (29 aprilie 1877). Astfel, România a răspuns cu tunul la provocările Porții, în timp ce Parlamentul țării noastre, la 9 mai 1877, hotărâ ruperea oricăror legături de vasalitate cu Poarta, proclamând independența de stat.

¹ Arhiva Institutului de Istorie, Beograd, sign. I, XXVII, inv. nr. 59/26 și inv. nr. 59/47.

² Arhivele Statului București, fond Casa regală, dosar nr. 7/1872, f. 21-22

³ „Românul” din 9 august și 29 august 1862: „Independența” din 15 noiembrie 1862: „Gazeta de Transilvania” din 6 aprilie, 26 aprilie, 19 august 1862

⁴ Regele Carol I, Acte și cuvântări, vol. I, p. 430

⁵ Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular), vol. IX, București (f.a.), p. 6

⁶ Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. I, p. II, București, 1954, p. 270-271

⁷ Dokumenti za Bălgarskoto opălenie,, tom. I, Sofia, 1956, p. 10-14

ROMÂNII DE PRETUTINDENI

sprijină neatîrnarea României

Acad. ȘTEFAN PASCU

În 1877, de cum a început să se desprăvăreze, otomanii au săvârșit acțiuni de vădită ostilitate față de România; bașbuzuci și cerchezi au năvălit pe teritoriul țării, corăbii și lunturi românești au fost puse la poareală, cele turcești au pătruns pe

gurile riurilor ce-și vărsau apele în Dunăre, săvârșind numeroase fărâdelegi, agentul diplomatic român la Constantinopol a fost destituit etc. Concluzia nu putea fi decât una singură; în fapt, Poarta otomană începuse războiul fără a-l fi declarat pe

cale diplomatică. Măsurile se impuneau neîntârziat: ratificarea convenției româno-ruse de corporile legiuitoare la 16 aprilie; votarea unei moțiuni, la 29 aprilie, de către Camera deputaților din București, care proclamă starea de război cu Imperiul

la focurile tunurilor noastre, care erau așezate cam în jurul Rahovei, pînă aproape de riul Skit, unde erau și bateriile călărești ale noastre (...) Din ce în ce focul se întindește, infanteria, pe brînci, caută să urce dealul tabiei, de front, dar sunt opriți de focurile infanteriei vrăjmașe; focurile de artilerie continuă tot cu putere la noi, ale turcilor se răresc din cauza lipsei de muniții. Infanteria noastră făcînd o ocolire spre dreapta atacă întăririle stîngi ale turcilor, ia la asalt o redută, împlintă tricolorul nostru și urmărește dușmanul spre reduta principală pînă la cam optzeci metri de ea, unde sînt opriți de salvele înspăimîntătoare ale vrăjmașului; aici a fost ucis locotenentul Radovič din in-

fanterie și rănit sublocotenentul Spiroiu. Atunci se dă ordin de a se ataca reduta principală, maiorul Giurescu execută ordinul, dar cade mort...; ia comanda maiorul Ene, care la rîndul său cade asemenea jertfă datoriei; urmează apoi colonelul Măldărescu, care în avîntul său ostășesc îndemnînd rezerva să înainteze, cade și dînsul grav rănit. În sfîrșit, încet, încet, întinericul se lasă, ne învăluie, focurile încetează și rămînem pe poziții (...)."

Locotenent-colonel C. Căpălescu, Amintiri din război (1877-1878), București, 1918, p. 30-32

otoman, recomandând guvernului de a nu ocoli nici un efort și de a lua toate măsurile necesare pentru a apăra și asigura existența statului român.

Proclamarea independenței românești a fost săvârșită după toate cerințele dreptului internațional la 9 Mai 1877, cind corpurile legiuitoare votează în unanimitate următoarea moțiune: „Camera, mulțumită de explicările guvernului asupra urmărilor ce a dat votului ei de la 29 aprilie anul curent:

la act de rebelul dintre România și Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială”. Putea, deci, anunța, Mihail Kogălniceanu că „Independența noastră națională există de fapt”, chiar dacă guvernele marilor puteri au răspuns înștiințării printr-o atitudine rezervată, lăsind pe seama congresului de pace rezolvarea problemei istorice.

Cu sau fără aprobarea marilor puteri, un nou stat independent se înscrisa pe harta politică a Europei. Un stat care dovedise de foarte multe ori că e vrednic să-și cucerească și să-și apere neatințarea.

Întreaga țară era alături, cu tot entuziasmul și cu toată hotărîrea de a nu socoti de prisos nici o jertfă. Țara aceasta nu se oprea însă la linia Carpaților. Cuprindea deopotrivă și alte străvechi teritorii românești: Transilvania și Bucovina. *Românii trebuie să se bată pentru onoarea steagului românesc*, afirma „Gazeta Transilvaniei” de la Brașov, la mijlocul lunii iulie, dînd asigurări cu glas tare că dorințele cele mai bune și cele mai fierbinți ale fraților voștri de dincoace de Carpați vă acompaniază. Nu erau greu de intuit gîndurile publicistului brașovean cînd dorea să se împlinească profeția bardu-

Maiorul
Moise Groza,
bănățean

Sergentul
Emilian Hindrei,
bucovinean

lui național (V. Alecsandri) și, înaintea stindardelor noastre învingătoare, să cînte libertatea pe malurile dunărene. Se asociază „Telegraful Român” de la Sibiu, „Familia” lui Iosif Vulcan de la Oradea, care publică numeroase știri. Este din nou prezent îndemnul încurajator al nestorului presei românești transilvănene, George Barițiu, care făcea cunoscut cititorilor „Gazetei Transilvaniei” că „România este hotărîtă să-și apere existența și drepturile pînă la ultima limită”.

Proclamarea independenței apoi a produs o puternică impresie pretutindeni, în România și de asemenea în teritoriile românești de sub dominația străină: Transilvania și Bucovina, unde au loc demonstrații publice, campanii de presă, organizarea de comitete pentru sprijinirea războiului. Publicarea discursului lui Mihail Kogălniceanu cu ocazia proclamării independenței a fost însoțit, în presa română din Transilvania, de comentarii scurte, dar de adîncă semnificație, cum făcea „Familia” subliniind: „cea mai mare știre pentru noi se poate rezuma în aceste cuvinte: România și-a proclamat independența”. Iar „Gazeta Transilvaniei” continua: „Ziua proclamării independenței României a trezit în inima fiecărui român sentimente de bucurie, deoarece după atîtea secole România a devenit ea însăși”.

În același timp, poetul bucovinean Dimitrie Petrino mergea și mai departe. În proclamația publicată la Iași, el încuraja pe românii din Bucovina și Transilvania să-și pregătească armele împotriva opresorilor, pentru a se elibera din robie și a se uni cu România. Demersul poetului Dimitrie Petrino a găsit o stare de spirit pregătită pentru a recepta fără întârziere, cu un entuziasm pe măsura importanței evenimentelor, asemenea indemnuri. Deoarece, așa cum raporta

Căderea Vidinului

„(...) Blocul” Vidinului era acum complet, afară de Novoselo. În contra căruia nu se întreprinsese nimic, toate satele dimprejurul Vidinului erau în posesia noastră.

Generalul Cerchez dă ordin să se aducă cele patru tunuri luate de la turci și colonelul Herckt le așează în baterie, pe platoul dintre Smîrdan și Inova și începu tragerea asupra Vidinului. Se aduse în urmă mai multe baterii și bombardarea Vidinului urmă neîncetat.

* Blocada, Încercuirea

Aceasta se urmă continuu în toate zilele și chiar noaptea.

În timpul nopții se vedea incendiul produs de bombardament. Pînă la finele lui ianuarie nu s-a făcut altceva decît bombardarea continuă și se supoza că turcii nu vor mai putea ține mult și vor fi nevoiți a se preda, cînd pe la începutul lui februarie aflăm că s-a încheiat pacea și că s-a stipulat că Izzet pașa să predea Vidinul cu tot arsenalul și munițiile de rezel, iar garnizoana să părăsească cetatea cu arme și bagaje”.

General I. Cotruț, Memoriu pentru a servi la istoria războiului independenței, București, 1895, p. 93-94

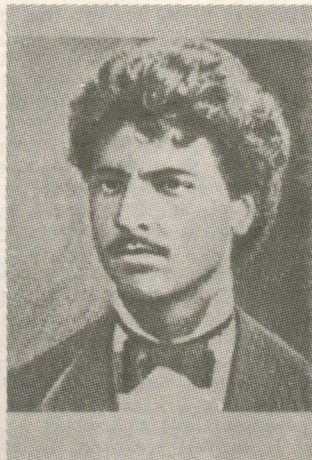
comitele suprem al comitatului Turda-Arieș ministrului ungar de interne; „românii din Transilvania, după proclamarea independenței României jubilează, sperind și gândind că într-un viitor apropiat va fi întemeiat regatul României și poporul român este convins că unirea Transilvaniei cu România nu este decât o problemă de timp”. Indiscutabil, legile și legitățile istorice sînt sprijinite cu voință tare de multimele populare și de conducătorii acestora. Românii din Austro-Ungaria, transilvăneni și bucovineni, publicau în ziarul vienez „Der Osten” o declarație de solidaritate cu proclamarea Independenței României, semnată de 300 de persoane care salutau „cu cordialitate frățească, România liberă și independentă, dorind, în același timp, glorie și victorie armatelor sale”. Declarație însoțită de comentariul ziarului austriac, care sublinia că „milioane de români din Transilvania și Bucovina urmăresc cu sentimente frățești lupta glorioasă a fraților lor”, adăugind că „lumea n-a văzut niciodată o luptă mai dreaptă, pentru o cauză atît de dreaptă.”

Alte manifestații de solidaritate cu evenimentele din România au loc în orașele și satele Transilvaniei. Entuziasmul cuprinde pe românii bucovineni. Începutul îl fac studenții români, organizați în Societatea „Arboroasa”, care sărbătoresc proclamarea Independenței României, mulți dintre tinerii studenți manifestîndu-și hotărîrea de a apăra cu arma Independența României. Declarațiile și dorințele, manifestațiile entuziaste s-au concretizat în fapte de mare semnificație politică: sprijinirea materială a războiului prin colete și bani; înrolarea de voluntari transilvăneni și bucovineni în armata română și sprijin moral în felurite forme.

Sute de comitete de asistență și

În grad de general
Ștefan St. Stoika,
bănățean

Soldatul
Vicențiu Grama,
transilvănean

sprijinire a războiului se înfîntează în patria mamă, România, precum și în teritoriile românești de sub dominație străină. Numai în Transilvania se cunosc peste 350 de asemenea comitete, în fruntea cărora erau personalități politice și culturale de prestigiu, soțiile acestora, în multe cazuri, și alte doamne, în altele. Femei și bărbați care nici nu se intimidăză și nici nu se înfricoșează de amenințările, piedicile și măsurile represive ale autorităților ungare. În asemenea momente critice, intervenția aceluiași George Barițiu în „Gazeta Transilvaniei” a însemnat dezlegarea nodului gordian: „femeile române vor merge înainte, cu pași siguri pe calea ce le arată inima lor, voința națională și exemplul Europei luminate, disprețuind orice metehne ale tiraniei și egoismului ucigător de patrie”. Învingînd asemenea greutăți, comitetele continuă să-și îndeplinească misiunea și să-și dovedească solidaritatea cu lupta armată pentru conștiința independenței României. În aceeași neînfrîcată foaie luptătoare „Gazeta Transilvaniei” — în frunte cu întemeietorul și mentorul ei, neobositul George Barițiu — „Apelul către români” afirma sentimentele umanitare, precum și dragostea și legăturile de singe în care sîntem cu frații noștri cei de dincolo de Carpați. Apelul se adresa tinerilor și vîrstnicilor, bogăților și săracilor, ca fiecare să-și dea obolul spre alinarea suferințelor fraților din România. Apelul a fost urmat fără întîrziere. Țărani și muncitori, intelectuali și alți buni patrioți, sub imboldul inimilor curate donează bani, alimente, îmbrăcăminte, pansamente etc. „pentru cauza sfîntă pentru care soldații români își sacrifică singele și viața”. Unii își dăruiau salariile pe o lună și mai multe, iar originalul, inimosul și curajosul oier făgărășan Badea Cițan donează pre-

„S-au luptat ca niște lei copiii Carpaților!”

Tineri din toate plaiurile românești soseau sub stindardul național fără ca vremelnicele frontiere să poată constitui o stavilă în calea lor. Unul dintre numeroasele rapoarte alarmante pentru autoritățile austro-ungare, întocmit de comandantul cercului de recrutare al Regimentului 31 infanterie austro-ungar din Sibiu, arată că „aproape tot tineretul apt și obligat la serviciu militar caută să se sustragă pentru totdeauna recrutării și prin aceasta serviciului militar prin fugă

în România”, numărul celor lipsă la apel fiind de 3 843 de oameni”. „Gazeta Transilvaniei”, care apărea la Brașov sub redacția lui Iacob Mureșanu, va arăta cu temeii, la 2 iulie 1877: „cauza ostașului român e o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni.”

Armata română a sprijinit, la începutul războiului, trecerea trupelor ruse la sud de Dunăre. Astfel, vasele românești Rîndunica, Ștefan cel Mare, Fulgerul și România au cooperat cu cele rusești, pentru contracararea acțiunilor executate de basteintele otomane dislocate pe Dunăre. În noaptea de 12/24 mai, șalupa Rîndunica a scufundat, pe brațul Măcin un monitor

țul celor 1 200 de oi ale sale. Corespunde deplinei realități socoteala lui Vintilă Brătianu, ministrul de finanțe, care dovedea că la români războiul din 1877—1878 a fost susținut exclusiv prin mijloacele proprii și a concentrat contribuția întregului popor, fără a recurge la ajutoare financiare din afară. Timp de 16 luni (aprilie 1877—august 1878) războiul a fost întreținut cu echipamente, transporturi, alimente, furaje etc. prin contribuția locuitorilor din România și din teritoriile românești de sub dominația străină. Rechizițiile au ajuns la suma de 12 milioane lei aur, 19 238 animale, 1 386 641 kilograme alimente, circa 1 200 000 kilograme făină de porumb, 116 199 hectolitri grâu, mii de kilograme de pansamente, îmbrăcăminte, pinză etc. O ambulanță cu tot ce era necesar, organizată de doamnele române din Transilvania, a pornit spre București, predind „Crucii Roșii” obolul românilor transilvăneni.

Tineri și oameni maturi, studenți și chiar elevi din clasele superioare, funcționari și medici, ofițeri, țărani și muncitori — din Transilvania și Bucovina, din Sibiu și Făgăraș, din Blaj și Brașov, Orăștie, Hunedoara, din Banat, de pe Tirnave, din Munții Apuseni și din alte orașe și sate transilvane, din Cernăuți și Suceava, și din multe orașe și sate bucovinene — au trecut granița spre a se înrola voluntari în armata română.

Entuziasmul, demonstrațiile și manifestațiile din diferite orașe, ca Ploiești și București, ocazionate de sosirea voluntarilor, numărul acestora atât de mare au stîrnit alarma oficialității austro-ungare, care intervine pe lângă guvernul român de a-i extrăda. Răspunsul-refuz, comunicat de Mihail Kogălniceanu, în calitate de ministru de externe, a fost de o demnitate egală cu însemnătatea eveni-

mentelor.

Apoi pentru Plevna și redevetele înconjurate, pentru Rahova etc. au fost lupte grele, zile în sir, cu mii de morți și răniți de amîndouă părțile. Soldații români care-și deschiseseră drum, strecurăți printre plumbi și săbii, roiau mereu, răsăriți ca din pămînt, cucerind cu jertfe grele cele mai mari izbinzi din acel sector. Aceste victorii au fost hotărîtoare pentru soarta Plevnei. Osman pașa se văzu nevoit să capituleze în fața ostirii române. Recucerirea cetăților ocupate de otomani, vitejia ostașilor români din România și a voluntarilor din Bucovina și Transilvania — între care s-a distins căpitanul Moise Groza, înaintat la gradul de maior și distins cu „Steaua României” — la Griuța, Plevna, Nicopole, Rahova și apoi la Vidin și Smîrdan reaminteau vremurile eroice ale lui Mihai Viteazul. Ca și cu aproape 300 de ani în urmă, în vremea lui Mihai, tot astfel și în acea toamnă din anul 1877 steagurile românești fluturau biruitoare. Eroismul ostașilor români a stîrnit manifestații populare entuziaste la Brașov, Sibiu, Blaj, Năsăud, Gherla, Beiuș, Arad etc. Erau tot atîtea prilejuri de a dovedi că e o „cauză generală română cauza ostașului român”, iar victoria lui e a întregii națiuni. E ușor de închipuit, în asemenea atmosferă fierbinte, rezonanța versurilor inspirate ale lui Iosif Vulcan: „*Cîte fire sînt în scamă/ Tot atîtea legături/ Ce unesc pe tii de-o mamă/ Și-n iubirea cea frățească/ Noi nutrim un vis sublim/ Nu-i putere să ne-oprească/ Ce în inimă simțim.*”

Asemenea lapte au constituit motiv de inspirație pentru cei mai de seamă scriitori, poeți, prozatori și dramaturgi, pentru cei mai sensibili pictori: Alexandrescu și Alecsandri, Coșbuc și Aman. Andreescu și Lecca

etc. Se atasează acestora poetul maghiar Arany János care se detașează de burghezo-moșierimea maghiară turco-filă și în poezia „Plevna” glorifică pe ostașii români și ruși victorioși. Glasurile de unanimitate recunoaștere a vitejiei românești se întregesc cu ale unor străini, ca locotenentul norvegian Gunar Solfest Food, ziaristii de la „The Morning Post”, „The Daily News” și mulți alții. Sint întregite, în sfîrșit, opiniile cu ale celui ce știa prețuri mai bine ca oricine vitejia, fiind el însuși un mare viteaz, Giuseppe Garibaldi, care scria din Caprera, la 8 octombrie 1877: „*Descendenții vechilor nostre legiuni, români, se luptă astăzi cu eroism pe țărmul Dunării, pentru independența lor; îmi pare bine a face să se audă aplaudare din partea capitalei lumii vechi și a Italiei întregi, îndreptată valoroaselor noastre rude.*”

Așadar, avea deplină îndreptățire Mihail Kogălniceanu să anunțe cabinetele europene că România, după ce s-a proclamat independentă, a participat la războiul împotriva Imperiului otoman, alît pentru a rezolva cu armele diferendele cu Înalta Poartă, cit și pentru a dovedi lumii că aspirațiile sale sînt întemeiate, că independența pe care și-o proclamase a plătit-o cu cel mai prețios sînge, că felul cum a participat la război, jertfele și curajul, toate dovedesc în chip elocvent atît voința, cit și capacitatea de a-și trăi propria viață, pe picior de egalitate în marea familie europeană.

România independentă a constituit o puternică forță de atracție și pentru românii din teritoriile de sub dominația străină, pe care nimic nu i-a putut împiedica să-și manifeste aceste tendințe în toate prilejurile însemnate. Axente Sever, unul din promotorii ideii Daco-Romaniei la 1848,

otoman, torpilîndu-l. Artileria și regimentele de infanterie române au sprijinit printr-un foc continuu trecerea Dunării pe la Zimnicea, din luna iunie, a trupelor ruse, cucerirea de către acestea a Șistovului și a Nicopolului. Colonelul Gr. Cantilă a primit pentru acțiunile trupelor noastre mulțumirile repetate ale comandantilor diviziilor 14 și 31 ruse și ale șefului de stat major al Corpului 9 de armată rus³. Generalul Manu raporta Marelui Cartier General că „atît generalul Viliamov cit și Technicov mi-au arătat în diferite moduri mulțumirile lor pentru ajutorul ce brigada de la Islaz le-a dat atît la combaterea infanteriei turcești, cit și la trecerea vaselor și plutelor din Olt în Dunăre”. Pri-

mele unitați române care au trecut fluviul la 17/29 iulie au fost întîmpinate „pe malul drept de două companii ruse, cu muzică și drapel”⁴.

După eșuarea celui de-al doilea atac rus asupra Plevnei (18/30 iulie), marele duce Nicolae a cerut insistent cooperarea armatei române (19/31 iulie). Pînă la sosirea întăririlor din Rusia ar mai fi durat două luni și se contura primejdia ca frontul să se mute la nord de Dunăre, iar războiul să se prelungească foarte mult. În urma unui acord verbal între domnitorul României și țarul Rusiei, frontul de la Plevna a fost pus sub conducerea lui Carol I. Cel de-al treilea atac asupra Plevnei (30 august/11 septem-

făurea, îndată după cucerirea independentei, un plan îndrăzneț, menit să elibereze Transilvania mai întâi, pentru a se putea uni cu România după aceea. Se întregea un asemenea proiect cu gândurile exprimate de scriitorii vremii, care, ca Petre Dulfu, de pildă, invocau amintirea eroilor

pentru dobândirea libertății „*unind pe frați cu frați*”. Cu o îndrăzneală proprie persoanelor de puternică convingere, redactorii „Tribunei” înscrisau pe frontispiciul foii sibiene motto-ul: „*Soarele nostru la București răsare*”. Nimeni și nimic nu mai putea împie-

dica realizarea acestei dorinți arzătoare. Ea s-a împlinit în acel memorabil an 1918, când la 27 martie Basarabia, la 28 noiembrie Bucovina, peste trei zile, la 1 Decembrie, Transilvania și-au proclamat voința de unire cu România.

OPERAȚIA STRATEGICĂ

DE ACOPERIRE A LINIEI DUNĂRII

Una din cele trei acțiuni ample purtate de armata română în războiul din 1877—1878 — la sfârșitul căruia independența de stat a României, proclamată de Parlamentul țării și conștiință de sacrificiile de pe cimpurile de luptă din Bulgaria¹, a fost recunoscută de sistemul politic european — a constituit-o operația de acoperire a liniei Dunării².

Execută pe toată durata acelor luni ale efortului românesc de război, această complexă operație preventivă, desfășurată în două faze, a avut drept principal obiectiv apărarea țării împotriva unei eventuale forțări a marelui fluviu de către trupele otomane, ceea ce ar fi dus la transformarea teritoriului nostru național în teatru de confruntare armată între beligeranți, cu înregul cortegiu de urmări nefaste ce ar fi generat o atare situație.

Cea dintâi fază, executată exclusiv de armata română, a cuprins primele

11 zile ale lunii aprilie (pe 11/23 aprilie 1877 trupele ruse au pătruns în spațiul românesc, cu o zi înaintea declarației oficiale de război adresate Porții), perioadă în care trupele au ocupat următorul dispozitiv: Divizia 1 infanterie, în jurul Craiovei, cu o avangardă la Calafat; Divizia 2 infanterie în București și împrejurimi, cu avangărzi spre Giurgiu și Oltenița; Divizia 3 infanterie în zona Brăila, Galați; Divizia 4 infanterie în zona Mărășești, Tecuci, Focșani. O atare dispunere a forțelor militare ale țării — trupe regulate și teritoriale cu rezervele lor — era menită, în contextul iminenței conflictului dintre imperiile rus și otoman, a riposta împotriva oricărei acțiuni agresive declanșate dinspre sud, est și nord. Ea ar fi facilitat efectuarea unor manevre pe linii interioare, care ar fi permis concentrarea grosului efectivelor și mijloacelor pe linia de rezistență cea mai amenințată la un moment dat.

Cea de a doua fază a operației de acoperire, declanșată după deplasarea trupelor ruse spre frontul din Balcani, s-a desfășurat în două etape: prima, de la 11/23 aprilie pînă la sfârșitul primei decade a lunii mai, când trupele române, repliate succesiv dinaintea celor ruse, și-au restrîns dispozitivul pe traiectul Dunării de la Calafat la Călărași, zona fortificată de la Barboși fiind preluată de forțele aliate; cea de a doua, de la sfârșitul primei decade a lunii mai pînă la încheierea războiului, când unitățile noastre au executat acoperirea frontierei sudice numai între Calafat și gura Oltului, restul cursului fluviului fiind asigurat de partener, cu mijloace militare proprii.

După pătrunderea trupelor ruse pe teritoriul României, comandamentul național român a luat măsura modificării dispozitivului strategic al trupelor noastre, prin dislocarea unităților în zone distincte, în așa fel încît să

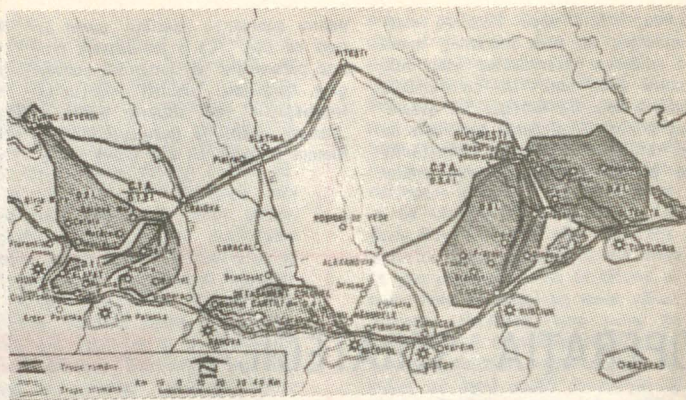
brie) a însemnat un mare succes românesc. Colonelul Gaillard, atașatul militar al Franței pe lângă armata rusă, scria președintelui Consiliului de Miniștri, I.C. Brătianu: „Știi că armata română s-a acoperit de glorie. Toți laudă aici, foarte mult, în afară de bravura ei, de ținuta ei, modul ei de a se purta în condițiuni atît de noi și modul cum ea a fost dotată de tot și de toate, pînă în amănunte”³. Ziarul „Resboiul” nr. 42 din 2 septembrie 1877 nota: „Regimentele de Dorobanți s-au distins îndeosebi. Împăratul și atașatii militari străini fac cel mai mare elogiul despre bravura trupelor române”⁴. Într-adevăr, împăratul Alexandru al II-lea scria la cîteva zile domnitorului Carol I: „Trupele ro-

mâne reunite cu cele ale armatei mele și puse sub comanda Alteței Voastre Serenissime au dat dovadă, în zilele de 30 august/11 septembrie și 31 august/12 septembrie, de un curaj eroic, luptînd sub focul ucigător al inamicului” și i-a conferit ordinul „Sfîntul Gheorghe” clasa a III-a⁵. Dînd glas simțămintelor opiniei publice din țară, ziarul „România liberă” din 3 septembrie scria: „S-au luptat ca niște lei copiii Carpaților!... Vitejii de la Grivița au înscris cu sîngele lor o frumoasă pagină de istorie”⁶. Ziarul „Resboiul” nr. 60, din 20 septembrie, relatea în articolul „Maiorul George Șonțu” moartea eroică a acestuia în asaltul redutei Grivița 2. Înainte de asalt, ofițerul român spu-

se asigure încă din această etapă individualitatea armatei române în raport cu armata aliată. Astfel, s-a procedat la retragerea în zona București a Diviziilor 3 și 4 infanterie, în timp ce Divizia 2 infanterie, dislocată pînă atunci în împrejurimile Capitalei, i s-a ordonat să se deplaseze în Oltenia, unde se afla deja Divizia 1 infanterie. În urma acestor deplasări de forțe, la 25 aprilie/7 mai 1877, dispozitivul armatei române era următorul: *Corpul 1 armată* (Diviziile 1 și 2 infanterie) concentrat pe linia Dunării, în Oltenia, cu misiunea principală de a zăgăzui o eventuală invazie otomană pe direcția Vidin—Calafat—Craiova—București; *Corpul 2 armată* (Diviziile 3 și 4 infanterie) pe linia Sabar, Argeș, urmînd să protejeze Capitala în fața unor probabile atacuri inamice pe direcțiile Giurgiu—București și Oltenița—București, cu efortul principal pe cea de a doua direcție.

Disponerea celor două corpuri de armată lasă să se întrevadă intențiile comandamentului român de a bara posibile pătrunderi ale inamicului din zonele în care avea masate însemnate forțe: Vidin și patrulelateral Rusciuk, Silistra, Șumla, Varna.

În această primă etapă a celei de a doua faze a operației de acoperire, trupele române au ripostat împotriva bombardamentelor inamice, de artilerie, au respins tentativele otomane de trecere a Dunării (în genere, pentru jaf și recunoașteri), au asigurat marșul strategic al trupelor rusești spre frontul din Bulgaria. Istoricul militar belgian Robert Fisch aprecia că acțiunea armatei române „în timpul executării marșului strategic al rușilor a fost destul de energică pentru a impune lui Osman pașa și a-l împiedica să-și transporte trupele pe malul stîng al fluviului. În timpul acestei mișcări, armata română era într-un

Pentru a nu permite pătrunderea trupelor otomane pe teritoriul țării, armata română a executat prompt acoperirea strategică a liniei Dunării

fel avangarda armatei ruse, a cărei aripă dreaptă devenise¹¹.

La sfîrșitul primei decade a lunii mai a început etapa finală a celei de a doua faze a operației de acoperire, cînd marile unități române dintre Gura Oltului și Călărași, care asigurau deplasarea trupelor ruse spre linia Dunării, și-au regrupat forțele în Oltenia. Conform hotărîrii Marelui Cartier General român privind realizarea noului dispozitiv strategic, Divizia 3 infanterie s-a deplasat de la Giurgiu la Băilești, iar Divizia 4 infanterie de la Oltenița la Caracal. De-a lungul întregului itinerar, trupele s-au bucurat de sprijinul larg al maselor populare, care și de această dată au dovedit „simțămintele cele mai laudabile de abnegațiune și de devotament pentru armată, căutînd a satisface cu toată grăbirea putincioasă cererile numeroase care i se făceau¹².

Spre sfîrșitul lunii mai, Diviziile 1, 2 și 3 infanterie se aflau dislocate la vest de Jiu, iar Divizia 4 infanterie între Jiu și Olt. Concomitent, în aceeași zonă, au fost deplasate și unitățile flotilei fluviale. În noul dispozitiv strategic, armata română a avut de îndeplinit cîteva importante misiuni: să vegheze la apărarea independenței țării recent proclamate în Parlamentul de la București; să asigure integritatea teritoriului național în fața oricărui act agresiv; să acopere traiectul fluvial între Gura Timocului și Olt; să execute acoperirea flancului drept al dispozitivului strategic al Armatei Ruse masate în sudul cîmpiei muntene.

Operația de acoperire a frontierei Dunării n-a luat sfîrșit o dată cu atingerea de către trupele ruse a fluviului sau după forțarea acestuia. Armata română a continuat să execute, în cursul lunilor mai-iunie-iulie, pînă

sesse bravilor săi soldați: „Băieți, să aveți curagiu!... Cine va fi să moară, va muri și aici, cum moare și acasă; și apoi, dacă zilele ne vor fi numărate, mai bine să murim aici luptînd, ca vitejii pentru patrie!¹³”. Generalul rus Arnoldi, comandantul detașamentului de cavalerie ruso-român, descria elogios într-un raport către principele Carol I comportamentul deosebit al armatei române în acțiunile de la Dolni-Dubnik: „Infanteria a trebuit să rămînă patru zile în șir în tranșee fără a putea să aprindă focurile în timpul nopții; cavaleria a îndeplinit toate misiunile ce i-au fost încredințate cu o precizie și o rapiditate uimitoare, mai ales toate recunoașterile au fost făcute fără reproș;

artileria a rămas sub focul a trei redute, provocîndu-i inamicului multe pierderi prin focul său sigur și neîntrerupt¹⁴. Ziarul românesc „Familia” nr. 40 din 2/14 octombrie 1877 relua știrile corespondentului „Pressei” din Viena despre asaltul de la Plevna: „Turcii nu mai puteau să reziste vitejiei românilor și au început să fugă în cea mai mare dezordine¹⁵”. În revista sibiană „Albina Carpaților” nr. 11 din 3 noiembrie 1877 apărea articolul „Un viteaz la Plevna”, care sublinia vitejia artileristului Dimitriu din Mihaileni la 30 august. El făcea parte dintr-o baterie care „a adus multe pierderi turcilor”. Cu toate că fusese rănit la ambele picioare, bravul artilerist a reușit să înhame

la trecerea efectuată la sud de fluviu, și după aceea, până la încheierea ostilităților, siguranța traiectului Dunării între gurile Timocului și Oltului. Prin aceasta au fost asigurate atât flancul trupelor ruse în cursul staționării pe malul românesc al fluviului și în timpul operației de trecere a Dunării și în desfășurarea ulterioară a acțiunilor acestora în Bulgaria cât și spatele armatei de operații ruse din Europa. Prin prezența trupelor noastre în spațiul menționat, pe toată durata războiului s-a exercitat o autentică descurajare pentru orice eventuale intenții ale comandamentului otoman de a tăia liniile de comunicații ale forțelor ruse și române printr-un atac declanșat de la Vidin peste Dunăre și care să „întoarcă” dispozitivul aliat din Bulgaria. „Prin luarea sub apărare a Dunării — sublinia analistul otoman I. Halil Sedis — românii acopereau concentrarea rușilor de-a lungul acestui riu și mișcarea lor de coborîre spre Dunăre; tot astfel, după ce (rușii — n.n.) treceau Dunărea (românii — n.n.) le asigurau legătura cu spatele”¹⁵.

Operația de acoperire executată de armata română în etape distincte, de translație în arc de cerc, de la est la vest, de-a lungul traiectului Dunării a fost efectuată în paralel cu alte activități organizatorice și logistice de însemnătate, dintre care sînt de reținut: mobilizarea generală a armatei române; reorganizarea unităților și marilor unități; dotarea trupelor cu armamentul modern achiziționat; afluirea trupelor ruse spre și peste Dunăre.

Acoperirea liniei Dunării de către armata română — prin interzicerea principalelor direcții de invazie pe o lungime de front de peste 450 km în linie dreaptă — a avut remarcabile valențe strategice. Parte integrantă a războiului româno-ruso—otoman din

1877—1878, operația de acoperire a împiedicat transformarea teritoriului nostru național în teatru de război — cu toate consecințele ce ar fi decurs din această situație pentru statul și poporul român — și a acordat un sprijin efectiv trupelor ruse pentru efectuarea nestingherită a marșului lor strategic peste Dunăre în Balcani, pe teatrul european de operații militare. Faptul a fost înregistrat prompt și la dimensiunile lui reale de opinia publică europeană. În luna mai 1877, ziarul englez „The Times” insera o judicioasă încheiere constatativă: „Trupele române, protejînd propria lor frontieră pe Dunăre, au făcut un mare serviciu rușilor prin faptul că au împiedicat pe turci să ocupe și să fortifice capete de pod pe malul nordic al Dunării”¹⁶. Ceva mai târziu, același ziar, referindu-se la luptătorii care înfăptuiau cu succes această operație, cu implicații atât de importante în desfășurarea războiului, nota: „Trupele românești, care au fost sub foc, sînt lăudate pentru singele lor rece, atât de ofițerii lor, cât și de străinii care au avut ocazia de a fi martori ai purtării lor”¹⁷.

Prima din cele trei mari operații executate de armata română în războiul pentru cucerirea independenței absolute de stat a țării, operația de acoperire, prin amplitudinea, complexitatea și consecințele ei majore asupra desfășurării ulterioare a luptelor, a demonstrat convingător forța de concepție, pe cât de suplă, pe atât de matură, a comandamentului român, remarcabila capacitate de execuție și de adaptabilitate a unităților și marilor noastre unități la condiții variate de teren și climă, marile lor disponibilități manevriere.¹⁸ Ea a constituit cea dintîi acțiune de anvergură la care participa armata română în epoca modernă și care avea să demonstreze temeinicia cu care se

făcuseră atât modernizarea organismului militar național după Unirea Principatelor sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza, cât și pregătirea lui pentru dobîndirea neatrînrării. Și, caracteristic, tot ea a inaugurat seria operațiilor similare de însemnătate strategică cu care armata română își va face intrarea și în primul război mondial, și în războiul antihitlerist.

● Colonel
CONSTANTIN
CĂZĂNIȘTEANU

¹ General-maior dr. Ilie Ceaușescu, Războiul întregului popor pentru apărarea patriei la români. Din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre, București, 1980, p. 133.

² Vezi România în războiul de independență 1877—1878, București, 1977, p. 92-98, 131-136.

³ Le capitaine d'infanterie, Fisch, Guerre d'Orient 1877—1878. Coopération de l'armée roumaine en Bulgarie, Bruxelles, 1879, p. 91.

⁴ Istoricul războiului din 1877—1878: Participarea României la acest război, partea I, București, 1897, p. 135-136.

⁵ Emekli General I. Halil Sedis, 1877—1878. Osmanlı rus ve roman savası, vol. II, Istanbul, 1936, p. 4.

⁶ General Radu Rosetti, Cîteva extrase din presa engleză 1877—1878, București, 1927, p. 368.

⁷ Idem, Relații anglo-române în perioada războiului din 1877—1878, Vălenii de Munte, 1928, p. 7.

⁸ General-maior dr. Constantin Olteanu, Măsurile luate de comandamentul român pentru acoperirea Dunării în perioada aprilie — august 1877, în „Revista de istorie”, nr. 4/1976, p. 561-562.

doi cai la un tun și să deschidă focul asupra otomanilor¹⁹. Într-un ordin de zi, generalul rus Meyendorf, comandantul detașamentului de cavalerie și artilerie ruso-român, elogia aportul dorobanților conduși de căpitanul C. Merișescu la cucerirea Rahovei: „Căpitanul Merișescu, schimbînd rolurile printr-o lovitură îndrăznească, cu adevărat eroică, și din atacat transformîndu-se în atacant, și-a luat oamenii, i-a trimis la atac cu baionete asupra coloanei care sperase să-l surprindă, a împrăștiat în dezordine inamicul care era gata să-l înconjoare, provocîndu-i și pierderi considerabile”. Generalul rus aprecia că trupele române care au ocupat Rahova sînt „trupe de elită”²⁰. Ziarul „Res-

boiul” nr. 119 din 8 noiembrie scria: „[ar]ul a conferit 24 cruci «Sf. Gheorghe» trupelor române, cari au luat Rahova”²¹.

După capitularea întregii armate a lui Osman pașa la Plevna, generalul Cernat, comandantul armatei române de operațiuni, scria: „Trupele noastre s-au purtat cu un curaj mare, simțind mișcările turcilor s-au repezit asupra pozițiilor lor cu toată energia apărării turcilor. Ei n-au putut rezista impetuozității marșului și tirului trupelor noastre și fiind înconjuși au fost siliți să se predea”²². Împăratul Alexandru al II-lea adresa domnitorului Carol I o telegramă în care arăta: „Dorînd a consacra amintirea acestui strălucit

FORȚELE

BELIGERANTE

În acțiunile militare din 1877—1878 au fost implicate mari efective de trupe permanente ale beligeranților și formațiuni neregulate recrutate din rîndul unor popoare sud-dunărene cuprinse în frontierele Imperiului otoman. Din aprilie 1877, la război a participat — schimbînd radical cursul evenimentelor — întregul popor român și eroica sa armată.

ARMATA ROMÂNĂ

Armata română, purtătoare a unor înaintate tradiții și virtuți ostășești, demonstrate în numeroasele războaie de apărare a existenței multimilenare a poporului nostru, a entității sale statale, a demonstrat, prin structura organizatorică, prin conceperea și desfășurarea operațiilor strategice și altor acțiuni militare distincte, strînsa concordanță dintre obiectivul politico-militar al intrării țării în război — dobîndirea independenței depline de stat — și forțele și mijloacele destinate a-l cîmîntîi pe cîmpul de luptă.

La o populație de 4 479 813 locuitori¹, România a mobiliz-

Bravura vîinătorilor noștri s-a vădit și în atacurile înverșurate de la Plevna

zat aproape 125 000 de combatanți, dintre care: 58 700 formau armata de operații (trupe permanente și teritoriale), 30 000 erau constituiți în unitățile de miliții, 16 000 încadrau gărzile civice (din care 7 000 în București), 5 000 de dorobanți și călărași pentru paza granițelor și menținerea ordinii în interior, precum și 14 000 de tineri aparținînd contingentului 1877² chemați sub arme pentru instrucție și completarea ulterioară a trupelor combatante.

Mobilizînd și folosind în războiul de independență aproximativ 3 la sută din potențialul său demografic și aproape 6 la sută din bărbaiții țării, România a realizat în fapt cel mai mare procent de utilizare a forței combative a statului dintre toți combatanții participanți la conflict. Acest fapt devine mai evident dacă se pleacă de la realitatea că țara noastră avea un efectiv de pace care totaliza 1 389 ofițeri și asimilați 60 167 de soldați și 119 funcționari³. Din totalul de 61 675 de oameni, aproape 3/4 o reprezentau dorobanții (35 876) și călărași (9 834) — trupe nepermanente — și doar 25,9 la sută (6 993)⁴, trupele permanente.

Armata română a fost structurată la începutul războiului de independență pe două corpuri de armată, fiecare avînd două divizii de infanterie și o rezervă constituită dintr-un regiment de artilerie cu șase baterii. Diviziile aveau cîte două brigăzi de infanterie și una de cavalerie, trei baterii de artilerie, o companie de geniu și serviciu de ambulanță.

Prima brigadă de infanterie din fiecare divizie avea trei regimente (unul de infanterie și două de dorobanți), precum și un batalion de vînători. A doua brigadă de infanterie din cadrul diviziilor avea un regiment de infanterie și unul-două regimente de dorobanți. Brigăzile de cavalerie aveau două sau trei regimente de călărași și (sau) de roșiori⁵.

Forța militară a statului român totaliza astfel, în aprilie 1877: două corpuri de armată; patru divizii; opt brigăzi de infanterie și patru de călărași; 34 regimente (opt de infanterie, 16 de dorobanți, opt de călărași și două de roșiori); patru batalioane de vînători; patru regimente de artilerie, totalizînd 24 de baterii; patru companii de geniu și patru ambulanțe de divizie. Acestora li se adăugau: flotila cu patru nave militare fluviale și mai multe șleपुरi, trupele de administrație, servi-

succes, la care a luat parte personal și Altea Voastră Serenissimă, îmi este plăcut să-i confer cu această ocazie ordinul meu «Sf. Andrei cu spade»¹⁷. Marele duce Nicolae arăta într-un ordin de zi: «Exprim sincera mea recunoștință comandantului trupelor române ale corpului de împresurare, generalul Cernat; care a știut a face să pătrundă spiritul militar în trupe ce pentru prima oară luau parte la lupte, care a știut a le rezboi la toate ostenelile vieții militare în împrejurările cele mai grele; care a știut a împlini pînă în capăt întreg serviciu ce i se încredințase»¹⁸. Ziarul „Resboiul” nr. 139 din 8 decembrie la rubrica „Știrile nopții” în forma cititorii că „Majestatea sa, împăratul Germa-

niei, a felicitat printr-o telegramă pe Măria Sa, domnitorul, și pe armata română pentru vitejia lor, conferînd domnitorului cea mai înaltă decorație prusiană pentru vitejie»¹⁹. În nr. 141 din 10 decembrie al aceleiași ziar, la rubrica „Cronica zilei” găsim notat: „Nemaiîfiind alt mijloc de scăpare și Osman pașa fiind rănit la picior, turcii depuseră armele strigînd: Aman! Aman!”²⁰. La rubrica „Laurii armatei române” a ziarului „Familia” din 1/13 ianuarie 1878 se scria că un mare specialist în fortificații, generalul rus E.I. Totleben, într-o convorbire cu un corespondent de presă, arăta: „Ofițerii români sînt foarte bravi, zeloși și prompti în executarea ordinului ce li se dă. Soldații

ile medicale de la toate eşaloanele pînă la nivel regiment etc. Întreaga putere militară națională a fost subordonată în toate fazele războiului comandantului suprem, domnitorul Carol, și Marelui Cartier General — expresie a deplinei independențe a României, a exercitării de fapt și de drept a prerogativelor sale legitime de stat suveran.

Folosirea de către România a doar jumătate din forța sa militară pentru armata de operații care a acționat la sud de Dunăre și menținerea a peste 60 000 de combatanți în interiorul țării au fost măsuri juste, impuse de cadrul general al participării statului nostru la acest război. Pe lîngă acoperirea strategică a frontierei cu Imperiul otoman — la început pe un front de aproape 700 km —, România și-a luat măsuri concrete de apărare a graniței de atunci cu Austro-Ungaria, pe o lungime de peste 1 000 km, de supraveghere și asigurare a ordinii interne la frontierele cu Imperiul țarist și în zona de alăturare a trupelor ruse, precum și în întregul teritoriu național.

Prin măsurile adoptate, mai ales după crearea statului român modern, se asigurase o echipare și o dotare, în general, corespunzătoare structurilor armatei naționale. Astfel, artileria dispunea la începutul războiului de 190 tunuri cu caracteristici tactico-tehnice superioare (dintre care 150 sistem Krupp); infanteria avea, pe lîngă puștile Peabody (cu bătaie de 1 000 m) și Krnka (cumpărate din Rusia), arme Dreyse ce se încărcuau pe la gura țevii.

Avînd sprijinul total al poporului nostru, oștirea română se prezenta în 1877 ca o armată bine organizată, instruită și dotată, comparabilă, din acest punct de vedere, cu marile armate ale timpului.

ARMATA RUSĂ

Armata Rusiei țariste — cuprinsă într-un proces ce-i viza modernizarea — reprezenta, din punctul de vedere al mărimei și experienței de campanie, o putere militară considerabilă a vremii, alcătuită atît din forțe regulate (active, de rezervă, de completare și auxiliare), cît și din trupe neregulate, cărora li se adăugau milițiile. În martie 1877, frontului balcanic i-a fost destinată Armata de sud, comandată de marele duce Nicolae, care cuprindea inițial patru corpuri de armată, fiecare din acestea cu două divizii de infanterie și una de cavalerie. În compunerea forțelor rusești mai intrau o brigadă de tiradori¹ și o alta de săpători, o divizie de cazaci de Caucaz și nouă regimente de cazaci de Don, unități de artilerie, astfel încît Armata de sud totaliza 111 1/2 batalioane, 151 1/2 escadroane și sotnii, 692 guri de foc (dintre care 220 de asediu). În luna mai 1877, aceste forțe au fost completate cu

O imagine de acum 110 ani, așa cum apărea ea în ziarul „Românul”. Evenimentul consemnat de respectiva publicație: trecerea trupelor ruse prin Ploiești

alte trei corpuri, astfel încît armata rusă ce acționa pe frontul european avea, spre sfîrșitul lunii iunie, aproape 260 000 oameni (183 1/2 batalioane, 211 1/2 escadroane și sotnii) și dispunea de 802 guri de foc². În Caucaz erau dislocate alte două corpuri de armată ce însumau aproximativ 80 000 de oameni.

Raportînd forțele destinate frontului balcanic și celui asiatic la uriașul potențial uman al Rusiei țariste (aproximativ 110 000 000 locuitori), rezultă o pondere de mobilizare și introducere în operațiile războiului din 1877—1878 de doar 0,30 la sută din resursele demografice ale vastului imperiu, ceea ce reprezenta de 10 ori mai puțin decît gradul de mobilizare umană realizat de statul român.

Armata rusă era înzestrată cu armament eterogen, cu performanțe tactico-tehnice inegale. Majoritatea infanteriei avea în dotare puști Krnka cu bătaie mică (850 m) și cadență scăzută, iar o parte din ea puști moderne Berdan, cu bătaie de cca. 1 100 m. Artileria — considerată ca fiind inferioară calitativ celei otomane — dispunea de tunuri de 75 mm (de munte), de 85 mm și 105 mm, ultimele cu tragere între 2 400 și 3 000 m. Flota rusă din bazinul Mării Negre era inferioară forțelor navale otomane, ca număr (doar 39 de nave), ca destinație și caracteristici (doar două erau cuirasate). Pentru sprijinirea acțiunilor din zona Dunării, Rusia a improvisat o flotă fluvială compusă din 14 șalupe cu aburi și 20 bărci cu rame.

* pușcași trăgători

încă au lucrat cu activitate neobosită la ridicarea de fortificații, săparea de gropi și tranșee și nu o mică parte din liniile mele de fortificațiuni sunt lucrate numai de români³. Aceste elogii veneau de la un strateg care se distinsese la asediul Sevastopolului. Armata română și-a continuat operațiile încercuind Belogradcicul și Vidinul, obținînd la Smîrdan o nouă strălucită victorie. După predarea Vidinului, guvernatorul fortăreței și fostul inamic, İzzet pașa, transmitea generalului Al. Cernat o telegramă prin care își exprima „admirația, recunoștința și sincerele mele mulțumiri față de sentimentele nobile pe care Excelența Voastră le-a demonstrat față de mine și mărturiile de priete-

nie și de loialitate din partea întregului vostru Stat Major General, atitudinea lăudabilă a trupelor române, impresia cea mai caldă și amintirea cea mai fericită”²².

Așadar, sînt numeroase recunoașterile înaltelor virtuți ale armatei române, care cu prețul a 10 000 de eroi, căzuți la datorie sau răniți, a consfințit și consolidat independența, idealul românesc de veacuri.

¹ Documente din istoria mișcării revoluționare și democratice de tineret din România, vol. I (1821—1922), Editura Politică, București, 1982, p. 46

ARMATA OTOMANĂ

Armata otomană fusese mobilizată încă din 1875—1876 și se găsea de doi ani implicată în acțiunile de înăbușire a răzcoalelor din Bosnia, Herțegovina și Bulgaria, precum și în conflict cu trupele sârbești și muntenegrene. Trupele active (nizamii) aveau un efectiv de 210 000 de militari, din care 150 000 erau în serviciul activ și 60 000 în concediu (hırat). Armata de rezervă (redifii) totaliza 192 000 de militari, iar milițiile (mustafizii) se puteau ridica la un efectiv de circa 300 000 oameni. Izvoarele otomane evaluează forțele armate imperiale din anul 1877 la 494 397 oameni, din care 186 000 în zona Dunării și în Bulgaria de est, 107 000 în Bosnia, Herțegovina și Scutari, 90 000 pe frontul din Caucaz, 20 000 în capitală etc.⁷ Forțele destinate a acționa în Peninsula Balcanică erau dislocate astfel: gruparea de Silistra (32 batalioane, patru escadroane, o baterie artilerie) în raionul Tutrucaia—Silistra; corpul de Ruscuc (30 batalioane, două escadroane și două baterii) în raionul Rahova-Nicopole-Șistov-Ruscuc-Plevna; corpul de la Vidin-Lom Palanka-Belogradic (44 batalioane, șase escadroane, zece baterii); armata de Șumla (50 batalioane, 31 escadroane, 17 baterii) în raionul Razgrad-Șumla; la Sofia, Zlatița, Tîrnovo și Șipka erau dislocate 42 batalioane, nouă escadroane și trei baterii; în Dobrogea se găseau în dispozitiv 24 batalioane, 12 escadroane și șapte baterii, iar Divizia de la Varna dispunea de 12 batalioane, două escadroane și două baterii. Aceste forțe totalizau 186 000 militari repartizați pe 210 batalioane (a câte 600—800 militari), 54 de escadroane cavalerie (cu câte 70—100 oameni) și 35 baterii avînd fiecare șase piese artilerie. Forțele otomane erau concentrate în garnizoane și cetăți, mizînd pe rolul protector al fortificațiilor permanente.

Materialul din înzestrare era, în general, superior celui rusesc și românesc. Două treimi din infanterie era dotată cu puști Henry-Martini (bătaie 1 200 m), iar o treime cu arme Snyder care aveau caracteristici balistice mai reduse. Cavaleria dispunea de puști cu bătaie de aproape 1 000 m (tip Winchester), iar o parte era dotată cu săbii, lănci și revolve. Puterea de foc a artileriei se baza în bună măsură pe tunuri tip Krupp, cu țevă din oțel ghintuit.

În ceea ce privește flota, superioritatea față de Rusia țaristă era evidentă. Imperiul otoman avea pe Dunăre 27 de bastimente înzestrate cu 80 de tunuri, iar totalul unităților navale turcești se ridica la 122 fregate cuirasate, monitoare, canoniere, șalupe etc., ce dispuneau de 729 tunuri (din care 155 reveneau forțelor cuirasate).

Ostași otomani îndeplinind în avanposturi misiunea de observare a cîmpului de luptă de la Plevna.

Alături de trupele aliate româno-ruse, la războiul din 1877—1878 au participat și alte efective: aproximativ 7 000 de voluntari bulgari⁸, 60 000 de luptători sîrbi⁹, 25 000 muntenegreni¹⁰ și 8 000 greci¹¹.

Semnificativ este și faptul că în timp ce armata română a participat pe toată durata conflagrației la acțiunile militare îndreptate împotriva Imperiului otoman, realizînd peste 20 000 000 zile-om-operație, trupele muntenegrene și detașamentele de voluntari bulgari au acționat cu intermitență; armata sîrbă a reintrat în război abia în decembrie 1877, după căderea Plevnei, iar Grecia a declarat război Porții după semnarea armistițiului, fără a mai participa efectiv la război.

Dacă din punctul de vedere al ponderii resurselor sale umane în ansamblul popoarelor intrate în războiul din 1877—1878 împotriva Porții, România reprezenta doar aproximativ 3 la sută, forța sa combativă s-a ridicat la peste 25 la sută din totalul trupelor coaliției antiotomane. Acest grad înalt de mobilizare a națiunii exprima voința fermă de libertate și neamținare a poporului nostru, care nu a precupețit nici un efort pentru realizarea idealului de veacuri — independența de stat deplină.

● Căpitan ILIE SCHIPOR

² Cf. *Independența României*, Editura Academiei R.S.R., București, 1977, p. 154.

³ *Războiul pentru independența națională. 1877—1878. Documente militare*, Editura Militară, București, 1971, p. 275.

⁴ *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență*, vol. IV, Editura Academiei R.P.R., București, 1954, p. 136.

⁵ *Istoricul războiului din 1877—1878. Participarea României la acest război*, partea I, București, 1887, p. 250.

⁶ *Independența României. Documente*, vol. I, *Documente și presă internă*, Editura Academiei R.S.R., București, 1977, p. 202.

⁷ *Ibidem*, p. 203.

⁸ *Ibidem*, p. 204.

⁹ Cf. *Independența României*, p. 179.

¹⁰ *Independența României. Documente*, I, p. 221.

¹¹ *Ibidem*, p. 237.

¹² *Ibidem*, p. 243.

¹³ Cf. *Independența României*, p. 239.

¹⁴ *Independența României. Documente*, I, p. 246, 247, 261.

¹⁵ *Ibidem*, p. 261.

¹⁶ *Ibidem*, p. 268.

¹⁷ *Ibidem*, p. 279.

¹⁸ *Ibidem*, p. 281.

¹⁹ *Ibidem*, p. 282.

²⁰ *Ibidem*, p. 284.

²¹ *Ibidem*, p. 304.

²² *Ibidem*, p. 336.

¹ Anuarul statistic al României (1915—1916), *Tipografia Curții Regale, București, 1919, p. 15.*

² N. Adâniloae — Independența națională a României, *Ed. Academiei R.S.R., București, 1986, p. 203.*

³ N. Adâniloae — Op. cit., p. 94.

⁴ Ibidem, p. 93-94.

⁵ România în războiul de independență 1877—1878, *Editura Militară, București, 1977, p. 107.*

⁶ România în războiul de independență... p. 80-81.

⁷ Apud N. Adâniloae, Op. cit., p. 267.

⁸ G. Gheorghiev, V. Topalov, *Kratka istoria na osvoboditelnata voina 1877—1878, Sofia, 1958, p. 57.*

⁹ *Vojna Enciklopedia Drugo Izdanje, 9, Beograd, 1975, p. 121.*

¹⁰ Ibidem.

¹¹ *Kolos Evangelos, Greece and the Eastern Crisis 1875—1878, Thessalonichi, 1975, p. 75-78.*

Bătăliile neatîrnării

• Plevna • Rahova
• Vidin • Belogradcik

Colonel dr. VASILE MOCANU

Pe cîmpurile de luptă din 1877-1878, oastea țării a acționat cu vitejie și eroism fără seamăn împotriva armatei otomane, în crîncenele încleștări

de la Plevna, Rahova, Vidin și Belogradcik, consfințind unul din idealurile dintotdeauna ale poporului nostru: independența vetrei străbune.

PLEVNA

Așezată la întretărirea unor importante căi de comunicații, în condițiile desfășurării operațiilor militare la sud de Dunăre,

localitatea bulgară Plevna (cca. 18 000 locuitori) a dobîndit o excepțională însemnătate strategică.

Sosită aici la 7/19 iulie 1877, gruparea otomană condusă de Osman pașa a reușit, într-un interval scurt de timp, folosind și avantajele oferite de relieful accidentat, brăzdat de ape curgătoare, să construiască un sistem de lucrări de fortifi-

„Probe de curaj și de bravură”

Pe baza decretului din 26 noiembrie 1876 privind organizarea teritorială a dorobanților în 16 regimente, aplicat cu începere de la 1 ianuarie 1877, se constituie Regimentul 15 dorobanți, care are reședința la Piatra și cuprinde județele Neamț și Suceava. La 18 și, respectiv, 24 ianuarie 1877, sînt numiți comandantul de regiment, locotenent-colonelul Fotea Alexandru, și comandanții de subunități. Batalionul I din acest regiment va avea o participare glorioasă la războiul neatîrnării. Iată cîteva episoade relevante în acest sens:

● 1877. Ianuarie-aprilie. Regimentul desfășoară activități de organizare și instruire a trupeii în noua componență, precum și pregătirea în vederea deplasării către sud, pentru asigurarea frontierelor de stat și prevenirea unei invazii otomane ● 12 aprilie. Batalionul (comandant maior Ioan Nicolae) este încadrat în Brigada 1 infanterie și cantonat în satele din jurul Bucureștiului, unde execută program de instrucție, continuată — începînd cu 1 mai — la Bechet ● 15—20 mai. Batalionul primește 494 de puști rusești Krnka, model 1869, calibru 15,24 mm, și cîte 130 de cartușe pentru fiecare luptător, din care 30 de cartușe pentru „instrucția tirului” și deprinderea oamenilor cu

cații prin care orașul și împrejurimile sale s-au transformat într-o veritabilă cetate, socotită ulterior de mulți specialiști drept inexpugnabilă. Întreaga zonă era împărțită de forțele aliate în trei sectoare: sectorul de nord și nord-est, cuprins între râul Vid și satul Grivița, era apărat de 14 batalioane de infanterie și 24 tunuri; cel de sud-est, dintre Grivița și râul Tucița, de 12 batalioane și 18 tunuri, iar cel de sud-vest, dintre acest râu și Vid, de 10 batalioane și 12 tunuri. În rezervă, se aflau 10 batalioane, 12 escadroane și șase tunuri, la care se adăuga rezerva de cavalerie a fiecărui sector. Numai spre vest, Plevna era deschisă fiind apărată doar de o baterie de artilerie și un batalion de infanterie dislocate lângă podul de peste Vid, ale cărui maluri abrupte puteau constitui, la nevoie, un aliniament defensiv favorabil.

Misiunea de a cucerii Plevna a revenit Armatei de operații române (participând cu 38 000 de luptători, grupați în 41 de batalioane, 32 de escadroane, cinci companii de geniu, 108 guri de foc constituite în 18 baterii) și trupelor ruse (participante cu 52 100 de combatanți, organizați în 62 batalioane, 28 escadroane, 28 sotnii, 316 guri de foc).

Bătălia a treia de la Plevna a început printr-o intensă pregătire de artilerie, care a durat între 26 și 30 august (7 și 11 septembrie) 1877. În timpul pregătirii de artilerie din ziua de 27 august/8 septembrie, Divizia 4 infanterie română a declanșat un atac asupra unei poziții înaintate otomane — redanul de la Grivița. Executat cu multă vigoare și bărbăție de că-

tre Regimentul 13 dorobanți, Batalionul 2 din Regimentul 5 infanterie și Batalionul 2 vânători, atacul s-a soldat cu un succes românesc de prestigiu, care a mărit încrederea ostașilor noștri în propriile forțe. În timpul luptei, au căzut peste 130 militari români (morți și răniți). Pentru victoria obținută, drapelul de luptă al Regimentului 13 dorobanți a fost distins cu ordinul „Steaua României”.

Asaltul general asupra Plevnei a început în ziua stabilită — 30 august/11 septembrie — la orele 15.00. Trupele ruse au dus lupte crâncene în zilele de 30 și 31 august (11/12 septembrie), dar cu toată îndrăgirea lor inamicul n-a putut fi dislocat; două redute cucerite de divizia generalului M.D. Skobelev au fost pierdute în urma unor atacuri deosebit de violente ale otomanilor.

Armata de operații română a dus de la început lupte foarte grele în zona Grivița. Atacul Diviziei 3 infanterie română a început la ora 13.15. În primul eșalon se afla Batalionul 1 din Regimentul 10 dorobanți al maiorului Gheorghe Șonțu, urmat imediat de cel al căpitanului Nicolae Valter Mărăcineanu din Regimentul 8 de linie. Ostașii au înaintat cu multă bărbăție, străbătând — în condiții foarte grele, sub focul violent al inamicului — o vale, denumită ulterior „Valea Singelui”, despre care nu se știa nimic. Cu rîndurile mult rărite, ostașii au ajuns pînă la șanțul din fața redutei, unde a căzut fulgerat de gloanțe maiorul Șonțu. Aceeași curaj s'au avut-o căpitanii Leon Crăcalia și Vasile Panu, sublocotenentii Vasile Horcea și Constantin Ulescu. Comanda celor două batalioane a fost preluată de căpitanul Mărăcineanu, care a continuat cu vigoare atacul, pînă ce s-a jertfit vitejește în fața parapetului redutei, cu drapelul batalionului în mînă. Deși cea mai mare parte a ofițerilor erau morți sau răniți, ostașii români au început escaladarea redutei. Rezistența apărătorilor și un contraatac executat în flanc și spate de rezervele otomane au determinat pe ostașii români să se retragă, după 40 de minute de crâncene lupte, inclusiv la baionetă, în care au căzut 709 soldați și ofițeri. Atacul nu a mai putut continua; se constata că la Grivița nu era o singură redută, ci două. Ca atare, efortul celor două divizii românești nu se îndreptase, cum era prevăzut, spre un singur obiectiv, ci spre două, slăbind puterea și eficacitatea lui.

Concomitent cu Divizia 3, susținută eficient de tirul artileriei, a trecut la asalt și Divizia 4 infanterie, avînd coloana de atac dispusă pe trei eșaloane. În frunte, Batalionul 2 vânători, condus de maiorul Alexandru Candiano-Popescu. Urmau Batalionul 1 din Regimentul 16 dorobanți, comandat de maiorul Alexandru Jipa, iar sub conducerea maiorilor Leonida Iarca și Ion Arabu înaintau impetuos ostașii din batalioanele 2 al Regimentului 5 infanterie și, respectiv, 1 al Regimentului 14 dorobanți. Într-un avînt nestăvilit, au fost trecute avanposturile

Grivița. Episod din teribila înclăștare

acest tip de armă ● 27 mai. Respingerea debarcării a 100 bașbuzuci, ajunși pe o insulă în dreptul comunei Călărași ● 31 iulie. Împreună cu o baterie de 9 cm, batalionul trece pe malul drept al Dunării și ocupă mai multe poziții la sud-est de Nicolop ● 5 august. Marș pe direcția Plevna ● 6 august. Ordin de ocupare a pozițiilor de luptă în zona localității Bryslau ● 25 august. Marș în vederea ocupării dispozitivului de luptă între șoselele Plevna—Bulgăreni și Grivița—Verbița. Batalionul trece la executarea fortificațiilor ● 27—28 august. Noaptea. Respingerea unui atac inamic — acțiune în care s-a evidențiat căpitanul Bottez, dînd dovadă de multă bravură și dibăcie în condu-

cerea trupeii ● 30 august, orele 17. Intrarea în luptă ca întărire a coloanei de atac, luarea cu asalt a redutei Grivița 1, pierderi însemnate ● 6 septembrie. După o scurtă, dar violentă pregătire de artilerie, atac în linia întâi, înfruntare crâncenă; maiorul Ioan Nicolae și căpitanul Năstase Ioan, răniți, sînt uciși cu topoarele de către bașbuzuci. Ordin de zi nr. 60 al comandantului armatei active, generalul Cernat: „Cu ocazia asaltului dat redutei turce în ziua de 6 septembrie, am putut vedea... probe de curaj și bravură, de care nu mă îndoiam... dacă fac mențiunea specială prin ordin de zi (n.r. pentru Regimentul 15 dorobanți) o fac ca să serve de exemplu atît trupelor care au

otomane, și vinătorii au ajuns în apropierea redutei Grivița 1 (Kanli-tabia). Aici i-a ținut la pământ focul violent al inamicului. Linia a doua a executat o manevră abilă, atacând reduta din flanc. Dar riposta extrem de violentă a apărării a obligat batalioanele să se replieze într-o vilcea. După o scurtă reorganizare, atacul a fost reluat. Otomanii — care între timp își întăriseră rîndurile cu forțe aduse de la reduta Grivița 2 (Baș-tabia) ce fusese atacată de Divizia 3 — au reușit să respingă și al doilea atac. Cu toată vitejia, eroismul și înverșunarea cu care s-au luptat ostașii români, inamicul a respins și al treilea asalt. Deși pierderile erau foarte mari, efectivele oboșite, iar căderea serii se apropia, comandamentul român — bazat pe voința nestrămutată a soldaților și ofițerilor de a continua lupta — a hotărât declanșarea unui nou asalt. Pentru a patra oară, vinătorii, trupele de linie și dorobanții, conduși de locotenent-colonelul Sergiu Voinescu, maiorul Al. Candiano-Popescu și căpitanul Moise Groza, susținuți de artilerie, s-au aruncat vijelios spre reduta dușmană, angajându-se crâcnen în lupta la baionetă. Ostașii români, în frunte cu ofițerii lor, au escaladat parapetul și au pătruns în redută, silindu-l pe dușman să părăsească. Era ora 19.

Încercările făcute de comandamentul otoman în noaptea de 30 spre 31 august (11/12 septembrie) și în ziua următoare de a recupa reduta s-au soldat cu eșec. Ostașii români au menținut cu fermitate reduta Grivița 1 cucerită, consolidând temeinic acest unic succes al ofensivei executată de Armata de vest româno-rusă. Plevna, însă, rezista iar situația de ansamblu a forțelor demonstra că foarte puternica localitate fortificată nu putea fi cucerită printr-un asalt direct. Ca urmare, în ziua de 2 septembrie, la Radenița, în Consiliul de război, s-a adoptat propunerea română susținută și de unii generali ruși: consolidarea alinamentului atins și închiderea completă a cercului de asediu. Astfel, în perioada următoare, forțele aliate au interceptat toate căile de comunicație prin care Osman pașa putea primi ajutoare și au definitivat încercuirea completă a Plevnei, prin ocuparea puternicelor poziții otomane de la Gorni Dubnik, Dolni Dubnik, Dolni Etropol, Gorni Etropol și Teliș.

După mai mult de două luni, prin fișa de 60—70 km din jurul Plevnei, nici un sprijin exterior nu mai putea veni pentru cei 40 000 de militari otomani. Așteptîndu-se la acțiunile de străpungere din partea inamicului, forțelor române și ruse de pe cercul interior de împresurare — al cărui perimetru era de 45 km — li s-au stabilit sectoare și responsabilități distincte: Sectorul 1, generalul Al. Cernat; Sectorul 2, generalul N.P. Krüdner; Sectorul 3, generalul P.D. Zotov; Sectorul 4, generalul M.D. Skobelev; Sectorul 5, generalul V.V. Katalai; Sectorul 6 (în care acționa și o brigadă din Divizia 4 infanterie română) generalul I.S. Ganețki. Forțele române încadrate în dispozitivul

Rahova. Atacul dorobanților (gravură de Carol Popp de Szathmari)

de încercuire se ridicau la peste 35 000 ostași. În sectorul de apărare comandat de generalul Ganețki — în sprijinul căruia fuseseră date și Divizia 4 infanterie română și o brigadă de cavalerie — Osman pașa a încercat, în dimineața zilei de 28 noiembrie/10 decembrie, să străpungă printr-un puternic atac cercul „de fier și foc ce strîngea Plevna”. După confruntări de o rară înfrîncare, inamicul a fost oprit și respins. În timp ce în sectorul de vest se desfășurau lupte grele, Diviziile 2 și 3 române, sesizînd că otomanii se retrăgeau, au ocupat imediat aceste poziții și au început înaintarea spre Vid, în spatele trupelor comandate de Osman pașa, iar cu un batalion din Regimentul 6 infanterie au intrat în Plevna. De asemenea, a fost eliberat satul Opanez. Contraatacat puternic de ruși și români în Sectorul 6 și amenințat din spate de Divizia 2 infanterie română, comandată de colonelul Mihail Cerchez, Osman pașa, rănit, s-a predat cu întreaga sa armată: 10 generali, 128 ofițeri superiori, 2 000 ofițeri inferiori, circa 42 000 infanteriști și 1 200 călăreți și 77 tunuri. A fost capturată o mare cantitate de arme și muniții. Pierderile otomane au totalizat 6 000 militari morți și răniți, cele ruse aproximativ 1 700 morți, răniți și dispăruți, iar cele române 2 ofițeri răniți și 100 de soldați, morți și răniți.

Căderea Plevnei a exercitat o înfrîngere decisivă asupra acțiunilor militare ulterioare, în ansamblu, și a deznodămîntului acestora. Imperiul otoman a pierdut o grupare de forțe de

participat cu dînsul la luptă, cit și pentru cele ce în viitor vor fi chemate la luptă. Mulțumind din nou Regimentului 15 dorobanți, îi doresc ca întotdeauna să arate aceiași avînt la atac, aceiași nepăsare înaintea pericolului și aceiași bravură în luptă...” Pentru bravură și vitejie sînt decorați cu „Virtutea militară” căpitanii Rusu Ioachim, Hatcek Huga, locotenentul Nicolescu Ioan și sublocotenentii Nicolescu George și Nicolescu Valentin, precum și cite patru ostași din fiecare companie ● 5 noiembrie. Deplasare spre Rahova. Seara, trupele ajung pe platoul Selanovcea. Batalionul este în rîndul forțelor care și-au îndeplinit misiunea, cum se spune în ordinul de zi semnat de colo-

nelul George Slăniceanu, „cu cea mai mare onoare și patriotism, mulțumită bravurii, abnegației și devotamentului... luptele de la 18 octombrie, 7 și 9 noiembrie la care ați luat parte cu atîta avînt și curaj dovedesc pînă la evidență că România poate conta pe vitejia voastră” ● 1878. 11 ianuarie. Ordin ca, la ora 5 dimineața, să fie ocupat satul Rupcea ● 12 ianuarie, ora 12. Pe malul drept al pîrului Musulmana, în dreptul satului Rupcea, apoi marșul spre Tatargic, intrarea în Vidin. Astfel că — așa cum inspirat scrie George Coșbuc — „În puternica și nebiruita cetate... în care de la clădirea ei pînă acum n-a putut să intre nici o oaste dușmană, în cetatea cea înspăimîntătoare

elită, un strălucit comandant și un punct strategic excepțional, care imobilizase aproape o jumătate de an principalele forțe ale adversarilor și le reținuse pe poziții defensive la nord de Balcani.

RAHOVA

Rahova, protejată de obstacole naturale — Dunărea la nord, un brâu de dealuri la sud și est, plantații și râuri la vest — era apărată de un sistem de fortificații care cuprindea și patru redute. Legate între ele prin șanțuri de comunicație, redutele erau dotate cu cite 1—2 tunuri și aveau garnizoane proprii. Gruparea de forțe otomane cuprindea aproximativ 3 000 militari și avea misiunea să apere acest important nod de comunicații (de unde porneau șosele spre Plevna, Vidin și Sofia) și să intercepteze căile de sprijin logistic ale trupelor române și ruse. Pentru cucerirea Rahovei a fost destinată o grupare de forțe condusă de colonelul George Slăniceanu care a acționat concomitent cu forțele de la Plevna. În acest scop a fost constituit un detașament format din Regimentul 10 dorobanți, cite un batalion din Regimentele 1, 4 și 15 dorobanți, o companie din Regimentul 6 dorobanți, Regimentele 2, 8 și 9 călărași, două baterii de artilerie și o coloană de muniții. Sprijinirea atacului urma să fie realizată de către detașamentul comandat de generalul rus Meyendorf, compus din Brigada de roșiori română (două regimente), condusă de colonelul Victor Crețeanu, Regimentul 4 ulani ruși, o baterie de artilerie călăreață română și una rusă. Totodată, generalul Gheorghe Lupu, comandantul Corpului de observații de la Calafat, a primit ordin să execute trageri de artilerie asupra Vidinului, spre a pune inamicul din această fortăreață în imposibilitatea de a trimite forțe la Rahova, iar trupele noastre de la Bechet aveau misiunea să susțină cu foc atacul.

În ziua de 17/29 octombrie, subunitățile maiorului Constantin Ene, comandantul Regimentului 6 dorobanți, au atacat și ocupat pozițiile otomane de la Vadin și Ostrov, deschizând drumul spre Rahova. La 3/15 noiembrie, colonelul Slăniceanu a primit ordin să înainteze cu toate forțele spre Rahova. În ziua de 7/19 noiembrie, dimineața, trupele sale au trecut la atac. În frunte se afla Batalionul 1 de musceleni, din Regimentul 4 dorobanți, comandat de maiorul Dimitrie Giurescu. Printr-un elan nestăvilit, prima redută a fost cucerită, însă la

Vidin. Înaintare impetuoasă, la capătul căreia, cum spune un document al vremii, trupele noastre de linie au cucerit una din redutele „din giurulu Vidinului”

citeva zeci de metri se afla o alta, și mai puternică. Vitejii dorobanți au asediat-o de citeva ori, dar au fost respinși; însuși comandantul lor, maiorul Giurescu, a căzut la datorie. Fiind necesară intervenția forțelor din linia a doua de atac, maiorul Ene a preluat comanda tuturor trupelor române din zonă. La 40 metri de redută însă, un glonț a lovit mortal pe ofițer. Inamicul continua rezistența cu mare înverșunare. Subunitățile noastre pierduseră foarte mulți ostași. Peste Rahova se lăsa noaptea. Colonelul Slăniceanu a ordonat retragerea pe pozițiile inițiale. În acest timp, forțele române de pe malul stîng al Dunării reușeau să scufunde monitorul otoman „Podgorița”, acțiune care a înlăturat pericolul reprezentat de această fortăreață plutitoare, a cărei putere de foc ar fi fost de mare folos pentru apărarea Vidinului.

După ce în ziua de 8/20 noiembrie s-au desfășurat doar

(continuare în pag. 47)

au intrat acum oștirile românilor. Vidinul a mai fost bătut o dată de români, acum 400 de ani, de vitejii oșteni ai lui Mihai Viteazul. Dar strămoșii noștri n-au avut noroc să intre în cetate. Acest noroc a fost urșit strănepoților lui Mihail”

Escadronul Bacău, Regimentul 8 călărași

Aplicarea Decretului nr. 787 din 6 aprilie 1877 privind mobilizarea a dus la constituirea mai multor unități militare, care se vor acoperi de glorie pe cîmpurile de bătălie, edificatoare în acest sens fiind numeroase momente premergătoare sau izvorînd din însăși vîltoarea războiului pentru independență.

● Prin ordinul telegrafic din 1 aprilie 1877 se or-

donă concentrarea trupelor. „Din toate unghiurile cele mai îndepărtate ale țării — scrie ziarul „Telegraful” — vedem alergînd voioși la punctul de concentrare sute de vechi soldați rezerviști sau în concediu, gata de a-și lua armele spre a merge în contra Semilunei care ne amenință hotarele. Am constatat cu mare bucurie acest avînt patriotic al românilor”. Poetul George Coșbuc: „S-au mirat și străinii de iușeala și ordinea în care dorobanții și călăreții s-au adunat la unitățile lor... cînd s-a făcut apelul nici unul nu lipsea, ci din contră se adunaseră mai mulți decît cei chemați. Veniseră de bună voie nu cîțiva, ci cu sutele” ● După 25 aprilie, la Oltenița călărașii români îndeplinesc misiuni de siguranță „pentru a preîntîmpina

Relații de comandament ROMÂNNO-RUSE

Eveniment crucial în viața națiunii, războiul de independență din anii 1877—1878 a încununat statornicul efort politic, economic, uman și militar susținut de poporul român pentru înlăturarea anacronice și împovăratorei dominații otomane. „Cucerirea independenței — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — a avut o profundă înrîurire asupra întregii dezvoltări a societății românești pe calea progresului economic și social, deschizând largi orizonturi națiunii noastre spre afirmarea liberă, de sine stătătoare”¹. Dînd expresie voinței unui întreg neam de a-și edifica în deplină libertate destinul, ampla ridicare populară la arme din urmă cu 110 ani se înscrie, totodată, în rîndul marilor momente ce jalonează seria istorică a luptelor de emancipare purtate în estul și sud-estul Europei împotriva imperiilor anexioniste, a forțelor agresive și hegemoniste. Din punctul de vedere al amplitudinii spațiale și temporale și al gradului de angajare umană și materială, acest conflict poate fi socotit drept cea mai însemnată confruntare armată susținută pînă atunci de oștire, de națiune.

O problemă distinctă în cadrul războiului din 1877—1878 o constituie fixarea și materializarea cooperării de comandament între armatele aliate, română și rusă. Așa cum reiese din investigarea documentelor, partea română și-a precizat poziția în problemele cooperării militare cu aliații încă din perioada de pregătire politică, diplomatică și militară a războiului de independență. Conduita sa, corespunzînd intereselor fundamentale ale țării și contextului est și sud-est european, era dictată de voința de a se menține individualitatea oștirii și independența conducerii sale superioare și de a se realiza o participare distinctă la conflict (cu front și baze proprii de aprovizionare) recunoscută ca atare prin acte diplomatice. Inițial, în 1876, partea rusă a primit aceste formulări cu rețineri, acceptînd, totuși, încheierea unei *Convenții politico-militare* semnată — după tratative laborioase — la 4/16 aprilie 1877, la București. *Convenția*² stipula următoarele: guvernul român aplica armatelor ruse tratamentul rezervat forțelor aliate; șeful statului rus, împăratul Alexandru II, recunoștea explicit „drepturile politice” ale statului român și „integritatea actuală a României”; o *convenție specială* anexă reglementa, prin acordul celor două conducători de stat, formele în care urmau să se efectueze trecerea și aprovizionarea armatelor imperiale pe teritoriul României. *Convenția* de la București³, încheiată între România și Imperiul țarist, a evidențiat prestigiu extern al statului român și a reliefat prerogativele statale naționale de suveranitate și egalitate în drepturi, pe care guver-

nul român a reușit să le impună partenerului în urma unor îndelungi și laborioase tratative. Astfel, partea română a insistat și a obținut acordul guvernului rus de a se respecta strict itinerarele de marș și zonele de staționare ale trupelor țariste pe teritoriul țării noastre, de a se interzice intrarea trupelor străine în București și amestecul comandamentelor ruse în exercitarea atribuțiilor administrative civile și militare românești. În ceea ce privește colaborarea strict militară, cele două părți au convenit în primul rînd asupra problemelor de asigurare materială, factorii de decizie din România angajîndu-se să garanteze armatei ruse o susținere masivă, directă și imediată. Aspectele referitoare la conlucrările propriu-zise de comandament urmau să se dezbată și soluționeze în timp, în raport cu direcția în care aveau să evolueze evenimentele pe cîmpul de luptă.

În prima jumătate a anului 1877 — înainte și după proclamarea oficială a independenței de stat a României la 9/21 mai — cele două părți au inițiat mai multe convorbiri cu privire la natura și conținutul relațiilor de comandament. Pe parcursul lor, conducerea română a evidențiat dorința ca armata sa națională să se implice imediat și direct în conflict, pe un front separat, la sud de Dunăre, în zona de la vest de riul Vid. Oficialitățile ruse, deși au recunoscut contribuția notabilă a oștirii române — prin operația de acoperire a Dunării — la asigurarea marșului strategic executat de forțele imperiale spre Balcani, precum și sprijinul material oferit acestora, au avansat propunerea ca marile unități române să fie plasate sub comandament rus, în situația angajării lor în operații militare în Balcani, lucru refuzat categoric atît de domnitor, cît și de președintele Consiliului de Miniștri, I.C. Brătianu. Convorbirile interaliate au continuat pînă în august 1877; în această lună, după cele două înfrîngeri înregistrate de trupele imperiale în fața Plevnei și după solicitarea expresă de ajutor formulată de comandantul Armatei ruse de campanie din Balcani, marele duce Nicolae, la 19/31 iulie, contactele dintre cele două părți s-au intensificat. Conducătorii români s-au pronunțat cu promptitudine în favoarea antrenării armatei, cu principalele sale capacități combative, în acțiuni de luptă pe frontul din Balcani, fără a renunța la punctul de vedere exprimat anterior.

În conformitate cu cele stabilite prin noile negocieri s-a ajuns, la 17/29 august, la un acord de principiu. Pe baza lui armata română își menținea organizarea proprie și comandamentul superior distinct. Marile unități transferate în dreapta

inamicul în caz de ar cerca o trecere”, spune un document al vremii, acțiuni pentru care primesc „Virtutea militară de aur” comandantul regimentului, precum și „Virtutea militară de argint” sergenții Anton Ripilă, Ioan Porumbeanu și caporalul Ion Gălățeanu ● Căpitanul Arcadie Șeptilici și locotenentul Gheorghe Ștircea cu subordonații trec Dunărea în zilele de 9 și 11 iulie 1877 pentru recunoașteri în dispozitivul inamic și pentru alungarea prădătorilor otomani care jefuiau locuitorii de pe malul drept al Dunării. Cei doi dovedesc „energie, zel și curaj”. De asemenea, se evidențiază sergentul-adjutant Nicolae Popovici și voluntarul băcăuan Gheorghe Donici (avansat la gradul de brigadier), precum și sergentul Ion Porumbeanu, soldatul

voluntar Gheorghe Beldineanu ș.a. ● 13 iulie. Călărașii români părăsesc Corabia și se pun în marș spre Turnu Măgurele unde se așază în bivouac pe malul Dunării. Trecerea fluviului în ziua de 16 iulie. Prima subunitate română ajunsă pe celălalt mal este escadronul comandat de căpitanul Arcadie Șeptilici ● 17 iulie, întregul regiment trece Dunărea. Nicolae Iorga: „Două șalupe cu abur remorcau bărcile. În cea dintîi lua loc cu statul major un pluton de elită... În mijloc era steagul tricolor desfășurat”. T.C. Văcărescu: „Pentru prima dată după uriașele lupte din vremurile de vitejie, steagul lor se împlînta iarăși peste Dunăre și filia a acolo unde victorios îl purtase brațul tare al lui Mihai și tocmai pe acolo unde cele trei ramuri ale

Dunării (Armata de operații, cu un efectiv de aproape 59 000 militari) trebuiau să alcătuiască, împreună cu trupele ruse din Bulgaria occidentală, *Armata aliată de Vest*. Comandant al ei urma să devină principele Carol, avînd ca șef de stat major un general rus. În același timp, domnitorul Carol își păstra atribuțiile de comandant suprem al tuturor trupelor române — atît din nordul, cît și din sudul Dunării —, fiind în legătură nemijlocită cu țarul Alexandru II, comandantul suprem al armatei ruse. Marele Cartier General român, la rîndul său, își exercita atribuțiile de conducere asupra forțelor militare naționale în ansamblul lor. În cadrul Armatei aliate de Vest, marile unități și unitățile ruse și române își conservau structurile organizatorice și de comandă proprii și primeau, fiecare în parte, sectoare delimitate și misiuni distincte. Acordul din august 1877, în pofida formeii în care a fost elaborat,¹ reprezenta o soluție fără precedent în istoria războaielor purtate de Rusia în Balcani, în secolele XVIII—XIX, fiind pentru prima oară cînd o personalitate militară și politică din afara Imperiului țarist exercita înalta comandă asupra unora din trupele ruse.

În lunile care au urmat, cooperarea de comandament romano-rusă a evoluat, în spiritul acordului din august 1877. Astfel, Armata aliată de Vest a operat cu grosul forțelor în perimetrul Plevnei, pînă în decembrie 1877. În structura sa au fost cuprinse, pentru anumite perioade scurte de timp, și unele mari unități aliate ce aveau o comandă „unificată”. De exemplu, în vară și toamna anului 1877 — parțial încă înainte de întrunirea Armatei de Vest — s-a creat un *Corp de cavalerie*, alcătuit din unități române și ruse; în noiembrie 1877, în cursul bătăliei pentru Rahova s-au întreprins două grupări de forțe aliate, subordonate comandamentului Armatei de Vest: Detașamentul colonel Slăniceanu, încadrat în exclusivitate cu militari români, și Detașamentul general Meyendorff, avînd în componență unități de cavalerie ruse și române.

Coordonarea practică a operațiilor din Bulgaria apuseană se efectua printr-o metodologie specifică. Proiectele de acțiune se dezbăteau în *consilii de război*, în prezența, de regulă, a domnitorului României și a marelui duce Nicolae. Statul major al Armatei de Vest își redacta ordinele proprii de operații, semnate pentru toate unitățile de principele Carol. Concomitent, Marele Cartier General român își fixa, în raport cu situația de pe cîmpul de luptă, prioritățile militare și pregătea ordine separate de operații, singurele ce aveau valabilitate în sectoarele în care erau desfășurate unități române.

O dată cu capitularea grupării otomane din Plevna, la 28 noiembrie/10 decembrie, și declanșarea ofensivei generale

pe direcția trecătorilor Balcanilor — Adrianopol — Constantinopol, Armata de Vest și-a încetat existența. Armata română de operații s-a deplasat în zona Vidin — Belogradciak. Aici trei din diviziile sale s-au constituit în *Corpul de Vest* aflat în directă subordonare a Marelui Cartier General și a domnitorului. Aspectele cooperării cu trupele ruse și sirbe din Balcani aveau să fie rezolvate la nivelul conducerilor de război ale statelor aliate. Corpul de Vest a acționat independent în zona menționată pînă la sfîrșitul războiului, în februarie 1878.

Așadar, relațiile de comandament româno-ruse cristalizate în anii 1877—1878 au avut un conținut complex, au acoperit o sferă largă de preocupări, de la probleme de conducere strategică și operativ-strategică la cele de cooperare tactică, susținere logistică reciprocă sau de asistență sanitară etc. Fundamentate, în mare măsură, în acorduri scrise și verbale, în conformitate cu uzanțele diplomatice ale vremii, aceste relații au respectat, în linii generale, independența organizatorică și de comandă a ambelor părți. Conducerea militară română s-a prezentat în contextul activităților menționate ca parte cu atribuții distincte, capabilă să-și asume responsabilități strategice și operativ-strategice, să avanseze soluții pozitive, să conceapă și să conducă operații la toate nivelurile artei militare, să asigure logistic o campanie desfășurată în afara teritoriului național. Performanțele amintite sînt cu atît mai importante cu cît comandamentul superior român era la prima sa experiență militară de anvergură din epoca modernă, trebuind să activeze în compania unui stat major îndelung rodât și împotriva unui adversar redutabil. Calitățile reale dovedite de comandamentul român în anii 1877—1878 probau, și prin intermediul formelor interaliate de cooperare de luptă, resursele intelectuale, materiale și morale ale poporului nostru, reconfirmînd, și cu acest prilej, voința sa de a-și construi un viitor prosper și independent, de a contribui la triumful cauzei naționale în estul și sud-estul Europei.

● Maior COSTICA PRODAN

¹ Nicolae Ceaușescu România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 13, București, Editura Politică, 1977, p. 40.

² Independența României. Documente, vol. IV, Documente diplomatice 1873—1881, București, 1978, p. 213—221.

³ România în războiul de independență. 1877—1878, Editura Militară, București, 1977, p. 85—88.

⁴ Sbornik materialov po russko-turečkoj voine 1877—1878, gg. na Balkanskom poluostrove, vol. 35, S. Petersburg, p. 260.

tulpinei românești — muntenii sub bătrînul Mircea, moldovenii sub Ștefan și ardelenii sub voievodul Iosif Lascu — aliați cu floarea cavalerilor din Franța, Germania, Ungaria înfruntaseră cu 481 de ani înapoi pe Fulger Bajazid” ● Escadronul Bacău al căpitanului Arcadie Șeptilici ia drumul către Plevna, pentru a stabili legătura cu divizia rusă de cavalerie, comandată de generalul Laskarev, pe care a găsit-o amplasată pe un front de peste 3 km, între Breslanița și Calişovăț ● 20 iulie, Regimentul 8 călărași continuă să facă patrulări pe șoseaua Plevna—Sofia, iar escadronul Bacău se deplasează peste două zile la Riben, unde schimbă din poziții două escadroane de ulani ruși, asigură serviciul în avanposturi și ocupă la 30 iulie

linia dintre Riben și Calişovăț, rămînînd aici pînă la 14 august ● 8/9 august, noaptea, Trupe de cerchezi atacă avanposturile escadronului Bacău. Călărașii contraatacă vijelios, resping pe otomani și trec la o vigoasă urmărire pînă dincolo de satul Caceamunita, ajungînd sub întăriturile Opanezului, la vreo 5—6 km nord-vest de Plevna. Băcăuanii primesc mulțumirile comandantului Diviziei 4 infanterie pentru că au reușit să descopere întăriturile otomane de la Opanez, necunoscute de comandamentele rus și român, precum și un post pe Vid ● 13 august. Alte formații de cerchezi atacă escadronul Bacău, dar și de data aceasta atacul vrăjmaș este respins printr-o luptă scurtă și violentă. Cade la datorie soldatul Lupu Andrei ● Or-

STRĂLUCITĂ AFIRMARE

a artei și gândirii militare originale

General-maior (r) CONSTANTIN ANTIP

În 1876, continuând măsuri întreprinse în anii anteriori, comandamentul suprem național a manifestat o preocupare accentuată pentru creșterea capacității combative a tuturor componentelor puterii armate a României: armata permanentă — organismul principal, datorită specializării lui, armata teritorială — structură cu caracter semipermanent —, formațiunile de factură populară, nepermanente, respectiv milițiile, gărzile orașenești și gloatele din mediul rural.

Pe planul doctrinei și științei militare, acest sistem reprezentat de materializarea conceptului „*națiunii armate*”, care, cum au subliniat numeroși analiști, era în acord cu realitățile economice, sociale, politice, demografice și geografice ale țării, cu situarea ei în cadrul extern, cu imperativele dictate de starea de stat unic a României, ceea ce impunea ca, în caz de necesitate, să arunce în balanță întregul potențial uman valid și toate disponibilitățile materiale spre a se putea opune cu succes unor forțe adverse superioare covârșitor ca număr, dotate cu armament și tehnică, experiență de război.¹

Structura militară a României de acum 110 ani, care se înfățișă, cum pe bună dreptate aprecia Nicolae Iorga, ca „*o armată națională compusă din toate elementele sociale*”, se deosebea de alcătuirile clasice, pentru care erau destinate să ducă un război doar forțele regulate, profesionalizate. Ea întrunea caracteristici specifice (cum erau numărul mai mare și mai diversificat al categoriilor constituente, formula „*trupelor cu schimb*”) ce o particularizau față de alte sisteme, de altfel puține pe atunci, întemeiate tot pe principiul națiunii armate (de pildă, cel prusian și cel elvețian). Eficiența unei asemenea organizări a puterii armate — expresie majoră a teoriei și practicii militare românești — avea să fie validată plener de desfășurarea campaniei antiotomane. „*Numai grație sistemului original* — concluziona cunoscutul gânditor militar, generalul Grigore Crăiniceanu — *armata română putea la*

1877 să intre în război și să câștige acele nepieritoare victorii care ne-au dat independența țării”.

Verificările efectuate prin manevrele de toamnă din 1876, ripostele energice date provocărilor trupelor otomane, mobilizarea de la începutul lunii aprilie 1877, realizată într-un interval de două săptămâni — ritm extrem de rapid pentru acea perioadă — au reliefat spiritul organizatoric și de previziune al comandamentului suprem național și au arătat că forța militară a României reprezenta o unitate în diversitate, un corp omogen, bine articulat și suplu, capabil de acțiuni strategice și tactice de anvergură.⁴

O demonstrație elocventă în acest sens o constituie operația de acoperire a Dunării*, efectuată concomitent cu mobilizarea și concentrarea armatei, încît pare justificată aserțiunea acelor autori care abordează global cele trei acțiuni, considerându-le o operație unică, prin care s-a atins obiectivul strategic avut în vedere de români în etapa inițială a războiului.

Cu toate că nu s-a dispus de un plan al operației de acoperire, elaborat din vreme după toate regulile artei militare de Marele Cartier General, și nici regulamentele militare nu tratau această formă a apărării la nivel strategic sau tactic, concepția adoptată s-a dovedit clară, precisă, viabilă.⁵

Aplicarea prevederilor artei militare românești la nivelul ei superior — strategia — și la cel tactic, s-a evidențiat cu limpezime și în a doua etapă a participării noastre la război, în operațiile duse în cooperare cu armata rusă la Plevna și de sine stătător la Rahova și Vidin.

Contextul angajării românești pe noul teatru de operații, la solicitarea expresă a comandamentului rus, a impus o reorganizare, concretizată în constituirea armatei de operații — cu destinația de a lupta, împreună cu armata aliată, la Plevna, zonă de însemnătate strategică pentru desfășurarea în continuare a războiului și pentru deznădămintul lui —, și a armatei

dinul de zi nr. 49 din 20 august 1877 dat de Marele Cartier General român: „*Oșteni români!... Astăzi aveți ocaziunea de a arăta din nou vitejia voastră și Europa întreagă stă cu ochii ațintiți spre voi. Înainte dăru, cu inimă românească, și lumea să ne judece după faptele voastre... Faceți dar să filfite cu glorie drapelul românesc pe cîmpurile de bătălie unde strămoșii voștri au fost secole întregi apărătorii legii și ai libertății*” ● 20 august, marșul escadronului Bacău spre Verbița, unde ajunge la 22 august și se instalează pe un platou care domina localitatea ● 24—26 august, Regimentul 8 călărași face recunoașteri pînă la Vid. „*Pîlcurile de călărași se bat cu patrule inamice, se reped asupra coloanelor de aprovizionare...*”

● Pentru cucerirea redutei Grivița 1 în ziua de 30 august „și-au vărsat sîngele” soldații Nicolae Georgescu și Mihai Antal din Răcăciuni, Giurgi Dumea și Tudorache Ciubotaru din Parincea, Costache Căprioara și Pascal Iojă din Prăjești ● Escadronul Bacău se deplasează în zilele de 16—18 septembrie spre satul Susurlu, pe care-l și eliberează ● Ultima săptămîină a lunii septembrie. Ploaie măruntă și deasă, însoțită de frig, lapoviță și ninsoare. Ostașii stau în tranșee și au stare morală bună ● 7 noiembrie, dimineața. Detașamentul comandat de colonelul Slăniceanu se îndreaptă spre platoul din nord-estul satului Selanovcea. Linia întâi de asalt comandată de maiorul Ene este precedată de două escadroane de cavalerie din Regimentul

de observație, cu efective mai reduse, cu misiunea de a prelungi operația de acoperire a Dunării, datorită pericolului potențial pe care-l constituiau încă garnizoanele otomane, de tărie deloc neglijabilă, din cetățile existente pe malul drept al marelui curs de apă.

Este de consemnat că forurile competente de comandă vor opera din mers și alte reorganizări de structură, corective ale dispozitivelor, în funcție de schimbările de situație, de obiectivele fixate, după cum vor ști să adapteze creator planurile de operații la realitățile fluctuante ale campaniei, ceea ce reprezintă încă o marcă semnificativă a gândirii și artei militare românești.**

În operația de acoperire a Dunării, ca atare pe teritoriul național, s-au aplicat unele forme și metode de acțiune proprii războiului de apărare dus de întregul popor⁸. În operațiile de la sud de fluviu s-au folosit formele „clasice”, în care s-au valorificat, potrivit viziunii proprii din momentul dat, atât ceea ce își dovedise perenitatea din tradițiile instituției ostășești a românilor, cât și achiziții de actualitate din activitatea altor armate și elemente de interes din campaniile purtate în deceniul precedent în Europa, cunoscute și direct, nu numai din literatura de profil, de mulți ofițeri cu funcții importante pe scara ierarhică a armatei.

Comandamentele și trupele române au acumulat mereu experiență în însuși iureșul luptelor la care participau, au tras concluzii pertinente și din eșecuri sau erori, fapt ce dă o notă excepțională responsabilității cu care acestea își primeau rolul.

Analizând ordinul de luptă nr. 57 dat de comandantul Armatei de operații, generalul Alexandru Cernat, în vederea atacului din 6 septembrie 1877 asupra redutei Grivița 2, generalul Radu Rosetti sublinia că acesta constituia „un progres real față de cel dat pentru atacul de la 30 august/11 septembrie” și arată cum, „comandamentul a învățat, cel puțin în parte,

lecția ce se deducea din lupta precedentă”, relevind că „prin ordin se combina acțiunea artileriei cu cea a infanteriei, iar ca mijloc de acțiune a acestora se combina acțiunea prin șoc cu aceea prin focuri și aceea a atacului real cu un atac demonstrativ”, ceea ce atestă capacitatea organizatorică a cadrelor de comandament ale armatei române.

Plevna a confirmat spiritul realist, lucid și perspicace al gândirii militare românești, afirmat înainte și după atacul consumat la 30 august. După studierea fortificațiilor otomane și cunoașterea unităților ruse din zonă, Marele Cartier General român a avansat punctul, de vedere, la care s-au asociat și parte dintre generalii ruși, că declanșarea celei de-a treia bătălii de la Plevna să nu se producă decît după sosirea întăririlor din Rusia⁹. Prevalarea poziției contrare s-a soldat cu rezultatele cunoscute. După insuccesul bătăliei, care a demonstrat că procedeul folosit nu era adecvat noilor realități ale cimpului de luptă, situația s-a inversat. A fost adoptată poziția, cu care a fost de acord și domitorul Carol, de a nu se efectua o retragere, ci „trupele să fie lăsate în fața Plevnei”, unde „să se întărească prin șanțuri și, pînă la sosirea ajutoarelor care trebuie să se aducă în cea mai mare grabă, să se silească a tăia lui Osman pașa orice comunicațiune cu lumea din afară”¹⁰.

Epilogul: 28 noiembrie, capitularea mușurului și armatei de sub comanda sa. Au urmat misiuni independente pe direcția Vidin, care au reconfirmat valențele gândirii și artei militare românești.

Rezumînd principalele trăsături ale artei militare românești în această a doua parte a confruntării, un studiu de specialitate¹⁰ reliefează că în zonele Plevna, Rahova și Vidin au predominat formele luptei ofensive, atacurile dîndu-se asupra unui inamic puternic, bine dotat și instruit, protejat aproape peste tot de lucrări de fortificație și care folosea principii tactice avansate. Nu a fost neglijată nici defensivă, iar lucrările de fortificație construite de români în timpul impresurării Plevnei au avut o dublă funcționalitate: defensivă — întrucît erau destinate respingerii oricărei încercări otomane de a străpunge blocada — și ofensivă, deoarece în eventualitatea revenirii la forma asaltului, datorită construirii de paralele (șanțuri de apropiere succesive) se reducea substanțial distanța pe care atacatorii erau obligați să o parcurgă în cîmp deschis, sub focul dens al inamicului.

S-a maturizat mereu gândirea tactică a cadrelor, avînd ca efect ridicarea gradului de competență în conducere, lucru de stat major, execuție; comandamentele și trupele au dobîndit o valoroasă experiență, dovedind inițiativă și inventivitate în găsirea de noi procedee de acțiune, în realizarea surprinderii și a manevrei, în folosirea avantajelor terenului și a stării vremii, în minuirea unei protecție individuale — lopata Linneman — pentru îngroparea luptătorului la teren impusă cu

8 călărași. La ora 15, maiorul Ene ordonă atacul, doboranții ajung la redută, o cuceresc. Ofițerul jertfit pe cîmpul de luptă este „unul din eroii care... au făcut să tresalte inima oricărui român”. Călărașii ocupă la 11 noiembrie localitățile Koduslui, Hirleț și Tatarselov, execută recunoașteri spre Cibru Palanka și Beloslata pentru a descoperi linia avansurilor inamice, iar la 12 noiembrie pun stăpînire pe tîrgul Cibru Palanka, organizîndu-l pentru apărare și instalînd avanoșuri ● 14 noiembrie, o primă informație: la Rast se găsește o puternică garnizoană inamică, alcătuită din 2 000 de oameni din trupele regulate, 400 bașbuzuci și o baterie de artilerie; inamicul se întărește în Lom

Palanka pentru o rezistență serioasă. Comandantul călărașilor români se remarcă în înverșunatele lupte de aici. Otomanii sînt obligați să se retragă la 15 noiembrie ● Sfîșit de noiembrie. Asediul Plevnei. Călărașii contribuie din plin la strălucita izbîndă asupra fortificațiilor care păreau inexpugnabile ● Pentru încercuirea cetății Vidin, începînd cu data de 9 ianuarie, escadronul Bacău face recunoașteri spre Gircea și, ajungînd la Dincovița, găsește localitatea ocupată ● Pentru încercuire, călărașii ocupă dispozitiv de luptă între Inova și Alvagi. Această ultimă localitate este cucerită de călăreții români care năvălesc în iureș cu sabia în mînă ● 14 ianuarie 1878. Vidinul este com-

Bătăliile neatîrnării au afirmat rolul „puștilor cu repetiție”

acuitate, ca și desfășurarea atacurilor în linie de trăgători, de întrebuintarea de către otomani, în războiul de la 1877—1878, a celui mai bun armament de infanterie al timpului. În același timp, au fost supuse verificării principiile și metodele cooperării între unități și între arme, între armata română și cea rusă în cadrul războiului de coaliție.

Cu toată existența unor carențe tactice — îndeosebi caracterul perimat al dispozitivelor de atac, prea compacte față de noile caracteristici ale focului, de altfel comune atunci armelor de pe continentul nostru, reflectînd o criză de adaptare generală în acel timp (în special neasimilarea promptă a invențiilor aduse în domeniul armamentului, strategiei și tacticii de război de secesiune din 1861—1865 din Statele Unite ale Americii, socotit drept primul război tehnic) —, arta militară aplicată de comandamentele noastre s-a dovedit a fi de nivel european.

Evoluția postbelică a puterii armate a României a fost, totodată, obiect de atenție și pentru lumea militară străină. Au suscitat un deosebit interes caracteristicile structurilor sistemului militar românesc, elementele lor de originalitate, îndeosebi trupele teritoriale, soluționarea problemelor recrutării, instruirii și dotării lor, îmbinarea reușită a satisfacerii obligațiilor militare și a celor de natură administrativă și obștească¹. Ba chiar elemente ale așezămîntului militar românesc erau recomandate ca surse de inspirație unor armate străine. Într-un studiu înaintat Ministerului de Război al Franței la numai doi ani de la încheierea războiului, colonelul de artilerie N. de St. George, din Marele Stat Major al armatei franceze, sugera reconsiderarea locului și rolului trupelor teritoriale, astfel ca, în caz de război, după exemplul armatei române, să formeze, im-

preună cu trupele permanente, un corp unitar. Iar un raport al informatorului militar al Austro-Ungariei în țara noastră consemna la 6 noiembrie 1881 că, potrivit „doriței exprimate special de sultan față de reprezentantul diplomatic al României, Turcia a cerut regulamentul de organizare a regimentelor de călărași pentru a organiza în același fel (...) cavaleria turcească”². Această solicitare, care venea din partea conducerii unui imperiu ce dispuse de una din cele mai strălucite cavalerii, este extrem de revelatoare pentru indicatorii calitativi ai armatei române.

Tradițiile făurite în 1877—1878 se înscriu în marele fond secular al gândirii și acțiunii românești puse în serviciul salvării identității naționale, care constituie premisele istorice ale doctrinei militare a statului român socialist, elaborate de președintele Nicolae Ceaușescu, doctrină a cărei esență își are sintetizarea în principiul cardinal că apărarea patriei este cauză și operă a întregului popor.

¹ A se vedea argumentarea profundă și largă în România în războiul de independență 1877—1878, Editura Militară, București, 1977; Independența României, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977; T. C. Văcărescu, Luptele românilor în resbelul din 1877—1878, București, 1887; General Radu Rosetti, Partea lăută de armata română în războiul din 1877—1878, București, 1926.

² Nicolae Iorga, Războiul pentru independența României. Acțiuni diplomatice și stări de spirit, București, 1927, p. 137.

³ General Gr. Crăiniceanu, Despre istoria armatei române, București, 1912, p. 24.

⁴ Colonel Gheorghe Romanescu, Structuri militare permanente și nepermanente ale armatei române în războiul din 1877—1878 în Armata și societatea românească, Editura Militară, București, 1980, p. 237—254.

⁵ General-maior dr. Constantin Olteanu, Strategia și tactica armatei române în războiul de independență în Armata și societatea românească, Editura Militară, București, 1980, p. 95.

⁶ Cu privire la elementele luptei întregului popor în 1877 a se vedea general-maior dr. Ilie Ceaușescu, Războiul întregului popor pentru apărarea patriei la români, Editura Militară, București, 1980, p. 132—134.

⁷ General Radu Rosetti, op. cit., p. 63.

⁸ Cf. Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular) vol. X, București (I.a.), p. 78—84.

⁹ Ibidem, vol. XI, p. 7.

¹⁰ General-maior dr. Constantin Olteanu, op. cit., p. 105.

¹¹ Cf. Locotenent-colonel Constantin Căzănișteanu, Observatori străini despre dezvoltarea armatei române (1878—1886) în File din istoria militară a poporului român, vol. 3, Editura Militară, București, 1975, p. 143—145.

¹² Ibidem, p. 145—146.

* Vezi în acest număr studiul „Operația strategică de acoperire a liniei Dunării”.

** Vezi în acest număr articolul „Bătăliile neatîrnării...”.

plet încercuit. Incepe bombardarea pină la 22 ianuarie, cînd se comunică încheierea armistițiului încă din 19 ianuarie ● 23 ianuarie. Unitățile române intră pe porțile cetății Vidin și sînt primite cu entuziasm și recunoștință de populația bulgară. Se încheie astfel, așa cum arăta și T.C. Văcărescu, ciclul epic de fapte de vitejie prin care oștenii noștri reîntineriseră luminosul lor trecut și se arătară vrednici de marile tradiții ale străbunilor ● 7 februarie. Comandantul Diviziei 1 infanterie trece în revistă Regimentul de călărași, mulțumesc pentru bravură și ordonă plecarea în țară ● La războiul neatîrnării o contribuție importantă a adus-o întreaga suflare românească rămasă acasă. În-

telegînd nevoile și greutățile evenimentelor, țărani din Valea Seacă, Răcăciuni, Cleja, Răcătau, Păncești, Parincea, Valea Mare, Faraoni ș.a. au suportat în perioada aprilie 1877 — august 1878 masive rechiziții, totalizînd 161 843 lei

- Locotenent-colonel (r) SIMEON DIACONU
- Căpitan de rangul III ILIE MANOLE
- Maior GHEORGHE VARTIC
- MARIA UNGUREANU
- MIRCEA SOREANU

RECUNOAȘTEREA INTERNAȚIONALĂ și implicațiile politico-militare ale cuceririi independenței statale românești

Conf. univ. dr. ION ARDELEANU

Conflagrația din 1877—1878 se încheie prin tratatul de pace de la San Stefano din 19 februarie 1878 dintre Rusia și Imperiul otoman; România, Serbia și Muntenegru nu au fost admise la negocieri, cum nu vor fi admise nici la Congresul de pace de la Berlin (1 iunie—1 iulie 1878). Articolul 5 al Tratatului recunoștea independența României, dar unele părți din articolele 8 și 19 prevedeau modificări teritoriale și alte clauze, fiind apreciate de guvernul român drept o nesocotire a convenției româno-ruse din 4/16 aprilie 1877 și o știrbire adusă independenței recunoscute.

Puterile europene — și în primul rând Anglia, Austro-Ungaria și Prusia —, urmărind să obțină și ele anumite teritorii și sfere de influență și de interese în Imperiul otoman, au contestat valabilitatea Tratatului de la San Stefano și au impus ținerea Congresului de la Berlin (1 iunie—1 iulie 1878). România, ca de altfel și Serbia, nu a fost admisă ca parte beligerantă, ci numai pentru a-și expune punctul de vedere în cadrul unei ședințe. Delegația României, în frunte cu Ion C. Brătianu, prim-ministru, și Mihail Kogălniceanu, ministru de externe, a apărut cauza independenței și integrității teritoriului țării. Ei au subliniat că nu e vorba de a ni se dăruia independența națională de către Europa, ci de a ni se recunoaște după „dreptul cel vechi” și potrivit cu jertfele făcute în război.

Prin tratatul de pace de la Berlin s-au recunoscut independența României și revenirea Dobrogei, străvechi pământ românesc, la România. Sudul Basarabiei (județele Cahul, Bolgrad și Ismail) ce fusese restituit Moldovei prin Tratatul de pace de la Paris (1856) a fost luat de Rusia țaristă. La insistențele guvernului român privind drepturile istorice ale poporului nostru asupra acestui teritoriu, cancelarul rus Gorceakov a răspuns: „oricare ar fi argumentele dv., ele nu pot modifica prin nimic hotărîrea noastră; ea este de neclintit. Vă aflați în fața unei necesități politice, oamenii dv. de stat să privească aceste lucruri mai lucid și să țină seama de această necesitate”¹.

Senatul României a votat la 28 septembrie 1878 o moțiune cu privire la Tratatul de la Berlin, în care arăta că a luat cunoștință „cu adîncă mîhnire” de hotărîrile puterilor europene care, „prin voința lor arbitrară”, au impus țării „dureroase sacrificii”. Guvernul era autorizat „a se conforma Tratatului de la Berlin”. A doua zi, Camera deputaților a adoptat o moțiune referitoare la „grelele sacrificii la care țara este îndatorată prin hotărîrile Tratatului de la Berlin”. Camera, însă, autoriza guvernul de a accepta hotărîrile Congresului de la Berlin care în condițiile istorice date a adoptat și dreapta hotărîre de reunire cu țara mamă a străvechiului teritoriu românesc dintre Dunăre și Marea Neagră — Dobrogea, împreună cu Delta Dunării și Insula Șerpilor².

Rusia, Austro-Ungaria și Imperiul otoman au recunoscut independența României imediat după Congresul de la Berlin, iar Italia în 1879. Celelalte puteri europene au dat curs acestui act abia în 1880. În primii ani după obținerea independenței de stat, diplomația românească și-a desfășurat activitatea pe

coordonatele consolidării independenței și a situației economice și juridice a României, condiție sine-qua-non în vederea contracarării oricăror tentative ale marilor puteri de a o izola pe plan internațional, de a o împiedica să se manifeste în plenitudinea drepturilor sale. România independentă a intrat în sistemul relațiilor europene, internaționale, și-a extins legăturile diplomatice, a încheiat un important număr de acorduri, convenții și tratate bilaterale, aderînd, în același timp, la o serie de convenții și tratate multilaterale. În intervalul mai 1877—mai 1881, România a stabilit raporturi cu toate statele independente existente în acea epocă — în număr de 38 —, avînd 10 misiuni diplomatice în străinătate și 12 legații străine la București³. În 1883, România a aderat la Tripla Alianță, prin încheierea, la 18/30 octombrie 1883, a unui tratat secret cu Puterile Centrale⁴. Aceasta nu a însemnat abandonarea sau neglijarea raporturilor cu statele vecine, ci cultivarea unor relații amicale, de apropiere cu celelalte state ale Europei. În 1912, statul român era reprezentat pe plan internațional prin 13 misiuni permanente și 10 consulate generale⁵.

După cucerirea independenței de stat, România avea posibilitatea de a încheia în mod liber tratate comerciale, consulare și vamale cu diferite state, adoptînd o politică vamală de natură să favorizeze dezvoltarea industrială. În relațiile economice exterioare, România a introdus după 1886 un regim protecționist în comerțul extern stabilind taxe ridicate pentru produsele industriale, regim îmbunătățit în 1904. În același timp, s-a adoptat o serie de măsuri vizînd stimularea întreprinderilor autohtone. Legile adoptate în 1887 și 1912 pentru încurajarea industriei naționale stipulau importante avantaje pentru dezvoltarea marii industrii mecanizate. Dinamica industriei române este exprimată, printre altele, prin evoluția numărului marilor întreprinderi încurajate: 83 întreprinderi în 1890, 303 în 1902 și 829 în 1914.⁶

Progrese evidente s-au înregistrat în domeniul transporturilor: se accelerează construirea căilor ferate și a șoselelor, se amenajează porturile fluviale de la Dunăre și porturile de la Marea Neagră. S-a creat un sistem bancar și de credit adecvat.

Lipsa de capital a facilitat pătrunderea capitalului străin în economia românească. În preajma primului război mondial, capitalul străin deținea 80,6 la sută din totalul întreprinderilor industriale organizate sub forma societăților anonime și circa 40 la sută din capitalul marilor bănci⁷. Principala ramură a economiei românești a continuat să fie agricultura, care utiliza mai mult de 80 la sută din populația activă a țării și realiza cea mai mare parte din produsul social și venitul național⁸. Mai mult de jumătate din producția de cereale era destinată exportului; în anii 1911—1915, cerealele și derivatele lor dețineau 77 la sută din exporturile românești⁹.

Dobîndirea independenței a creat o animație deosebită în viața politică a țării în direcția reorganizării partidelor, con-

rarea programelor, o vie activitate parlamentară, constituirea unor instituții moderne. Evoluția vieții politice se caracteriza printr-o treptată divizare a forțelor din cele două mari partide, liberal și conservator, care asigurau rotativă guvernamentală la cîrma țării. Deținînd puterea în timpul războiului de independență și în următorii zece ani după aceea, Partidul Liberal a introdus o legislație menită să-i consolideze pozițiile în detrimentul moșierimii. Actul politic cel mai important în domeniul legislației politice a fost modificarea Constituției în 1884, în urma proclamării, în martie 1881, a României ca Regat, eveniment cu implicații în viața internă a țării, dar și pe linia afirmării ei pe arena internațională.

O semnificație deosebită pentru viața social-politică românească după cucerirea independenței o reprezintă creșterea numerică și organizatorică a mișcării muncitorești și socialiste, afirmarea poziției sale înaintate, în problemele majore cu care se confrunta țara noastră în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului al XX-lea mai ales după formarea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România în 1893. De asemenea, se remarcă o intensificare a activității unor grupări burhezo-democratice radicale, a acțiunilor de organizare politică a țărănimii.¹⁰

Transformările produse în viața economico-socială și politică a României după cucerirea independenței de stat au determinat modificări și pe planul vieții militare, modificări caracterizate, pe de o parte, printr-un proces de întărire a armatei permanente în virtutea nevoilor de apărare a țării și în concordanță cu dezvoltarea generală în domeniul militar, iar pe de altă parte, prin accentuarea funcției interne a armatei. Treptat, s-au creat condiții pentru acoperirea militară a teritoriului național, realizîndu-se o distribuie mai echilibrată a forțelor umane și a puterii de foc, utilizîndu-se cu eficiență sporită rețeaua căilor ferate ca mijloc principal în deplasările de forțe. Un rol important în dezvoltarea unui organism militar modern, bine structurat și ușor de condus, în care elementele lui componente, cu atribuții precis definite, să concure la soluționarea tuturor problemelor impuse de apărarea țării, l-au avut măsurile legislative și administrative adoptate în scopul extinderii cadrului organizatoric al armatei române. Între acestea menționăm „Legea asupra organizării comandamentelor armatei” din 1882, ale cărei prevederi esențiale și-au menținut valabilitatea pînă la primul război mondial, Legea din august 1891, Regulamentul asupra serviciului interior al Ministerului de Război (1899), Legea pentru organizarea armatei (1908), ca și înființarea, în 1889, a Școlii superioare de război, instituție militară pentru pregătirea cadrelor, centru al dezbaterii asupra problemelor științei și doctrinei militare românești.

În spiritul prevederilor legilor adoptate în anii 1882, 1908 și 1910 au fost create patru corpuri de armată ce acopereau întregul teritoriu al țării și își aveau reședințele la Craiova, București, Galați și Iași. Pentru Dobrogea, s-a constituit, încă din 1878, o divizie de infanterie, denumită Divizia activă, care din 1903 a intrat în compunerea Corpului 2 armată ca Divizia 9.¹¹ În preajma primului război mondial, existau 5 corpuri de armată, însumînd 10 divizii de infanterie și 9 batalioane de vînători, 21 regimente de cavalerie, 20 regimente de artilerie de cîmp și 2 de „cetate”, 6 batalioane de geniu (de pionieri) și alte subunități specializate, dintre care

cele de căi ferate și de aerostație erau urmarea noilor factori tehnici.¹²

Lărgirea cadrului organizatoric și numeric al forțelor armate ale României de după războiul de independență a necesitat eforturi sporite în domeniul înzestrării lor tehnico-materiale.

În politica conducătorilor României privind strategia înzestrării materiale a armatei sînt identificate unele tendințe caracteristice: străduința ca achizițiile de armament și alt material să includă ultimele tipuri, cele mai perfecționate la momentul dat; sursele externe de procurare a materialului militar să nu fie unice, pentru ca țara să nu fie supusă vreunui monopol în această direcție sau unor presiuni politice; propunerea unor perfecționări sau adaptări, uneori notabile, la armamentul comandat.

Recunoașterea independenței de stat a României a făcut posibil să se treacă la extinderea relațiilor internaționale ale armatei române, la acreditarea și primirea de atașați militari permanenți. S-a intensificat delegarea de ofițeri pentru a studia diverse probleme concrete, pentru a asista la manevre militare în alte țări etc. A continuat, pe un plan mai larg, cunoașterea experienței Franței, concomitent cu diversificarea contactelor militare ale României, cunoscînd o anumită dezvoltare cele cu Italia, Austro-Ungaria, Belgia, Germania...

„Dobîndirea independenței de stat a României — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu a fost deci rezultatul unor împrejurări întîmplătoare sau al unei conjuncturi politice, nu a reprezentat un dar primit din afară, ci este rodul luptelor purtate timp de veacuri de înaintași, lupte care au culminat cu marea victorie obținută în 1877 pe cîmpul de bătălie împotriva Imperiului otoman, ce a deschis o eră nouă în dezvoltarea liberă și independentă a patriei noastre. Trebuie să spunem că, fără cucerirea independenței, România nu ar fi putut să-și asigure dezvoltarea și nu ar fi putut să se afirme din plin atît ca națiune, cît și pe plan internațional”¹³.

Drumul parcurs de România după proclamarea independenței depline de stat a fost marcat în 1918 de realizarea statului național unitar. Apoi, prin lupta clasei muncitoare în frunte cu Partidul Comunist Român, s-au asigurat înfrîngerea fascismului, prin victoria revoluției din August 1944, și născirea — azi — pe pămîntul străbun al patriei a societății socialiste multilateral dezvoltate.

¹ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, De la statul geto-dac la statul român unitar, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 309.

² Ibidem, p. 310.

³ Diplomația română în slujba independenței, Editura Politică, București, 1977, p. 268.

⁴ Gheorghe Nicolae Cazan, Șerban Rădulescu-Zoner, România și Tripla Alianță, 1878—1914, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

⁵ Mircea Malița, Diplomație. Școli și instituții, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.

⁶ N. Arcadian, Industrializarea României, București, 1936, p. 121.

⁷ Independența României, Editura Academiei R.S.R., București, 1977, p. 315.

⁸ Ibidem, p. 315.

⁹ Anuarul statistic al României, 1915—1916, p. 168.

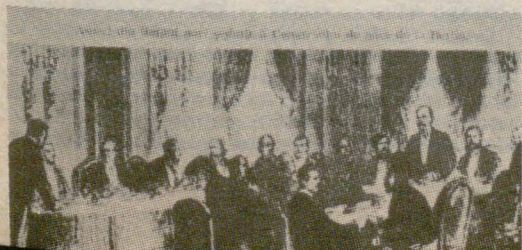
¹⁰ Ion Mamina, Vasile Niculae, Partidul clasei muncitoare, în viața politică a României, 1893—1918, Editura Politică, București, 1983; Ioan Scurtu, Contribuții privind mișcarea țărănistă din România în perioada 1907—1914, în „Studii”, tom 21, nr. 3/1968, p. 499—522; P. Căncă, Viața politică din România în primul deceniu al independenței de stat, București, Editura Științifică, 1974.

¹¹ Col. dr. Vasile Alexandrescu, Unele aspecte ale pregătirii politico-militare a României în vederea desăvîrșirii unificării statale (1878—1914), în File din istoria militară a poporului român, vol. 7, Editura Militară, București, 1980, p. 170.

¹² România în războiul de independență, 1877—1878, p. 395.

¹³ Nicolae Ceaușescu, Romania on the Way of Building up the Multilaterally Developed Socialist Society, Meridiane Publishing House, Bucharest, 1978, p. 301—302.

Luptele au încetat. La Berlin începe Congresul de pace

DIMENSIUNEA EUROPEANĂ A RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ

Războiul de independență a României, desfășurat în contextul războiului ruso-otoman din 1877 — ultimul mare conflict armat de pe continent din secolul al XIX-lea — a devenit încă din primele momente ale acțiunii diplomatice și militare românești un eveniment cu o profundă rezonanță, numele țării și al armatei române impunându-se în conștiința publică europeană¹.

Lupta românilor pentru a-și edifica în sud-estul Europei un stat liber, egal în drepturi cu celelalte state, constituia, fără îndoială, de multă vreme, un element activ în situația raporturilor internaționale din perimetrul înglobat cunoscutului „probleme orientale”. Dar hotărîrea României de a adopta singura modalitate care îi mai rămăsese pentru a accede la independență — lupta armată — reprezenta un act de un mare curaj, ale cărui implicații profunde se răsfășeau imediat și pe o durată lungă nu numai asupra poziției sale, dar într-o măsură considerabilă și asupra dinamicii relațiilor internaționale de pe continent.

Actul solemn al proclamării independenței de la 9/21 mai 1877 crea pentru întregul spațiu european — dominat de cîteva mari puteri, subjugînd națiuni și întinse teritorii naționale ale acestora — un precedent socotit „periculos” pentru perpetuarea intereselor lor. Aceasta cu atât mai mult cu cît demersul politico-diplomatic era dublat, încă de la început, de o fermă angajare militară, a cărei utilitate va fi reclamată chiar de Rusia.

Contextul internațional în care guvernul și parlamentul țării, constîtînd un deziderat legitim și vital al românilor, își asumau cu deplină responsabilitate modalitatea radicală de a-și rezolva obiectivele, în fața refuzului categoric al Porții otomane, era deosebit de grav atît datorită reizbucnirii „crizei orientale” o dată cu răscoalele populare din Bosnia și Herțegovina din 1875, din Bulgaria anului 1876, precum și datorită războiului sîrbo-muntenegreano-otoman din 1876. Însă, așa cum au procedat și în alte împrejurări, românii nu au dorit ca independența să fie un dar din partea marilor puteri —, ceea ce ar fi atras după sine concesii și subordonări împovărătoare — ci un act propriu, de voință națională. „Noi, nota domnitorul Carol, ne-am luat azi singuri ceea ce probabil voiau alții să ne dea mai tîrziu. Însă tocmai asta voiam noi să prevenim”².

Așezarea geografică a României între Imperiul rus — aflat în plină acțiune de eliminare a ultimelor clauze ale Păcii de la Paris din 1856, erijîndu-se în campion al luptei de eliberare a popoarelor creștine din Balcani — și Imperiul otoman, dornic de reforme, dar nevoind să cedeze din spațiul și autoritatea cucerite prin forță în urmă cu secole în Europa, crea, evident, amenințarea transformării teritoriului ei în teatru al desfășurării operațiilor militare. De aceea, încă de la început, fără a se neglia contactele diplomatice cu celelalte puteri, s-au întreprins eforturi stăruitoare pentru ca participarea României la evenimentele militare din Balcani să fie circum-

scrisă unui cadru juridic oficial, care să-i confirme interesele și să-i recunoască rolul distinct în desfășurarea lor³. Încheind o alianță cu Rusia țaristă, ca între state suverane, și renunțînd, formal, la garanția colectivă a puterilor semnatare ale Tratatului și convenției de la Paris, factorii responsabili din conducerea statului român demonstrau, pe lîngă maturitate și clarviziune politică, faptul că sint ferm decisi să impună Europei recunoașterea stării de independență, curînd proclamată solemn.

Participam, astfel, la un război alături de un puternic imperiu — de fapt la primul război de coaliție al armatei naționale moderne. Cu toate că în Convenția româno-rusă din 4/16 aprilie 1877 nu se făceau precizări decît de natură politică și referitoare la înlesnirea deplasării forțelor aliate spre teatrul de operații sud-dunărean — problemele de cooperare militară efectivă urmînd a fi soluționate pe parcurs — era evident că se realizase un pas hotărîtor în întărirea poziției țării pe plan internațional. Participarea României cu toate resursele sale umane și materiale la acest război însemna, în același timp, proiectarea în conștiința europeană, cu o uriașă forță de demonstrație, a vitalității poporului și statului român, dînd războiului și un nou caracter, de eliberare a popoarelor mici de sub dominația străină.

Delimitîndu-se, prin țelurile urmărite, de obiectivele și interesele celor două imperii care se confruntau, acțiunile României aveau să producă reale mutații în echilibrul european, înîrînd climatul internațional prin deschiderea perspectivelor unui nou tip de relații în sud-estul continentului. Pe de altă parte, modul de transpunere în practică a alianței cu Rusia avea să devină o problemă de referință privind realizarea cooperării între state de dimensiuni și puteri diferite, învățăminte reieșite din evoluția raporturilor româno-ruse constituind un tezaur prețios pentru acțiunile viitoare ale guvernului român, dar și pentru cele ale statelor mici și mijlocii din jur, în procesul lor de afirmare pe plan internațional.

Participarea armatei și poporului român la războiul din 1877—1878 evidențiază cu argumente convingătoare necesitatea ca problemele apărării naționale să fie soluționate în primul rînd prin eforturi proprii, prin păstrarea individualității instituțiilor militare.

Inițiativa României — un stat mic, aflat la confluența intereselor marilor puteri de atunci, solicitînd stabilirea unui cadru juridic al războiului de coaliție, concomitent cu luarea unor măsuri energice pentru asigurarea frontierelor în fața eventualei invazii otomane — a trezit numeroase reacții și comentarii în lumea politică și militară europeană.

Conduita României și comportarea exactă și eficientă a trupelor sale în operațiile de pe teritoriul național, care au favorizat considerabil desfășurarea strategică și apoi forțarea Dunării de către armata rusă, au determinat curînd o reevaluare substanțială a factorului militar românesc în spațiul sud-estului european. Dacă, pînă în acel moment, cabinetele guverna-

mentale și cercuri politice europene omiteau sau nu luau în considerație existența unei armate române, care să poată juca un rol la Dunărea de jos — uitînd sau necunoscînd tradițiile glorioase ostășești ale poporului român care fusesse prezent mereu în toate conflictele dintre ruși și otomani din zonă din ultimele două secole —, implicarea în continuare în război dincolo de fluviu la cererea expresă a aliatului rus a fost privită, analizată și apreciată cu un interes sporit, pe toate planurile.

Acțiunile României pe teritoriul bulgar — subjugat de secole de Imperiul otoman — erau în fond primele cînd armata națională lupta, în condițiile războiului modern, sub comanda proprie împotriva forțelor de elită ale puterii suzerane care-i contesta dreptul la independență. Aceste acțiuni constituiau pentru celelalte popoare din Balcani un indemn de a continua sau a relua lupta în vederea salvagărdării intereselor lor legitime. De altfel, solidaritatea cu lupta popoarelor oprite — constant pe întregul traiect istoric al poporului român — avea să dobindească în acești ani noi verigi care au condus — mai tîrziu, după cucerirea independenței lor — la încheierea cunoscutelor relații de alianță între statele din Balcani.

Ceea ce a fost subliniat, încă din acele luni de luptă, și care trebuia să stea la baza oricăror aprecieri asupra contribuției României la încheierea victorioasă a războiului, este faptul că prezența armatei sale s-a făcut simțită tocmai în sectorul cel mai important, la Plevna, care a și decis soarta războiului, și mai ales că ea s-a produs într-un moment psihologic critic.

Generalul britanic V. Baker avea să afirme: „Nu poate fi învinsă pentru orice istoric militar imparțial că, dacă nu veneau forțele române în ajutor, toată armata rusă care lupta la nord de Balcani ar fi fost inevitabil aruncată în Dunăre”. Recunoscînd „calitățile solide” ale ostașilor români, marele duce Nikolai Nikolaevici scria la 5/17 decembrie 1877 domnitorului Carol: „Rezultatele strălucite care s-au dobîndit la Plevna sînt datorate în mare parte cooperațiunii bravei armate române”⁵.

Valoarea prezenței militare românești la Plevna, care a dus la scurtarea duratei războiului, își sporește și mai mult semnificația europeană și prin faptul că, pentru întia oară, comanda unor mari unități imperiale ruse era încredințată unei personalități străine, în persoana șefului statului român, mai ales în condițiile în care independența României nu fusese recunoscută de celelalte mari puteri. Intemeindu-se pe legitimitatea demersurilor sale, România va întreprinde numeroase acțiuni pentru a-și se recunoaște cobeligeranța, ceea ce însemna o atitudine activă în direcția schimbării mentalității și ordinii politice internaționale, cîntînd să desfacă acel cadru strîmt al celor care hotărârau destinele popoarelor europene. Deși nu au fost încununate de succes, România neputînd lua parte la adoptarea hotărîrilor de pace, aceste eforturi au avut ecouri favorabile în opinia publică internațională și chiar în cadrul cabinetelor europene. Apărîndu-și propria cauză, România apăra de fapt și interesele celorlalte state mici din Balcani și Europa, dreptul lor la exprimare liberă și egală. A impresionat în mod deosebit atitudinea demnă, de protest, a guvernului de la București față de încălcarea Convenției semnate în aprilie 1877 chiar de către aliatul rus care anexase o parte a teritoriului național și amenința cu ocuparea militară a României: „O armată care a luptat la Plevna în fața împăratului Alexandru al II-lea va putea fi nimicită — avea să răspundă Carol la sfîrșitul lunii martie 1878 — însă nu se va lăsa niciodată dezarmată”⁶.

Dimensiunea europeană a războiului de independență este relevantă și sub aspect propriu-zis militar, prin importanțele învîlmînte desprinse pe planul conducerii, planificării și desfășurării războiului: structura organizatorică a armatei, creșterea ponderii artileriei și armelor tehnice, specializarea pregătirii

cadrelor și trupelor, asigurarea înzestrării cu armament și muniții cu eficacitate și precizie sporite, desfășurarea acțiunilor de luptă în cîmpul tactic, creșterea potențialului manevrier al trupelor, îmbinarea mai eficientă a focului cu mișcarea, adoptîndu-se dispozitivul de luptă în lanț de trăgători, utilizarea rezervelor în vederea sporirii randamentului în luptă, reevaluarea rolului fortificațiilor, a raportului dintre ofensivă și defensivă etc. Experiența militară românească — experiența armatei unei puteri mici — a putut fi astfel studiată, alături de cea a marilor puteri, în cadrul instituțiilor superioare de învățămînt militar, contribuind, pe lîngă rezolvarea unor necesități proprii, la găsirea unor soluții optime de către statele cu un statut și mărime asemănătoare. Periodicul elen „Stoa” putea astfel să aprecieze armata română drept „prima armată din Orient ca model demn de imitat de către popoarele balcanice”⁷.

Războiul din 1877—1878 s-a încheiat cu consecințe importante pentru harta politică a Europei de sud-est, marile puteri consimțind, de data aceasta, în condițiile avîntului luptei de eliberare a popoarelor din regiunea balcanică, să fie dislocată integritatea Imperiului otoman; în fond, prin intervenția lor la negocierile de pace, ele au căutat să limiteze beneficiile Rusiei și să-și promoveze propriile interese, de dominație, să întrerupă procesul obiectiv de emancipare socială și națională a popoarelor, interzicînd participarea nu numai a românilor, dar și a sîrbilor și muntenegrenilor la tratative care urmau să reglementeze situația politică, fără a putea totuși opri exprimarea dezideratelor legitime ale acestora spre progres și libertate. Recunoașterea independenței României și Serbiei, precum și a autonomiei Bulgariei, va favoriza dezvoltarea lor social-economică și culturală într-un ritm mai susținut, le va conferi un rol sporit în rezolvarea problemelor din întregul perimetru sud-est european⁸.

O dată cu cucerirea independenței depline de stat, România se va afirma cu tot mai mare pregnanță ca o forță reală în concertul european, ca un factor politico-militar de care Europa va trebui să țină seama în viitoarea desfășurare a relațiilor internaționale.

● DUMITRU PEDA

¹ Independența României. Documente, vol. II-IV, Editura Academiei R.S.R., București, 1977-1978; Colonel Vasile Alexandrescu, Lt. colonel Constantin Căzănișteanu, Opinii străine despre armata română în războiul pentru independență din 1877—1878, în „Revista de istorie”, nr. 4/1977, p. 691-708.

² Memoriile regelui Carol I al României (De un martor ocular), vol. X, București, (f.a.), p. 3.

³ Diplomația română în slujba independenței, Editura Politică, București, 1977, p. 130-151; Dr. Constantin Olteanu, Considerații asupra coaliziilor politico-militare în lumina doctrinei militare naționale, Editura Militară, București, 1985, p. 38-39, 48-49.

⁴ General Radu Rosetti, Relații anglo-române în perioada războiului din 1877—1878, Vălenii de Munte, 1928, p. 9.

⁵ Memoriile regelui Carol I., vol. XII, București, (f.a.) p. 39.

⁶ Treizeci de ani de domnie ai regelui Carol I (1866—1896), Cuvinății și acte, vol. I, 1866—1880, București, 1897, p. 473.

⁷ Apud Nicolae Ciachir, Războiul pentru independența României în contextul european (1875—1878), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 217.

⁸ Afirmarea statelor naționale independente unitare din centrul și sud-estul Europei (1821—1923), Editura Academiei R.S.R., București, 1979.

225 de ani de la înființarea regimentelor grănicerești din Transilvania

„VIRTUS ROMANA

REDIVIVA”

Înființarea regimentelor grănicerești în Țara Românească Transilvania a fost determinată de situația social-politică a acestui străvechi pământ românesc, principat autonom aflat sub suzeranitatea Imperiului habsburgic. Motivul principal al creării unităților de graniță l-a constituit însă întărirea potențialului militar al Imperiului habsburgic¹, mai ales după războiul de șapte ani, când rivalitățile cu Semiluna s-au accentuat.

Date fiind condițiile istorice locale, generalul austriac Bucow a întocmit și înaintat împărătesei Maria Tereza, la 13 octombrie 1761, un proiect cu propunerea constituirii a șapte regimente grănicerești². După mai multe rapoarte, studii și cercetări la fața locului, ținând seama atât de faptul că românii erau majoritari, cât și de posibilitățile zonelor de dislocare, pe baza decretului imperial din 15 aprilie 1762 s-a hotărât înființarea la Orlat a Regimentului 1 românesc, la Năsăud a Regimentului 2 românesc și a unui regiment de dragoni. În depresiunea Ciucului s-a constituit Regimentul 1 Secuiesc, iar în regiunea Trei Scaune și Cașin, Regimentul 2 secuiesc și un regiment de husari³.

Intrucât înrolarea țăranilor în regimentele grănicerești a fost condiționată de trecerea acestora la catolicism, iar încorporarea lor nu a avut ca urmare imediată eliberarea de servituțile iobăgești, s-au declanșat o serie de agitații sociale, alimentare și de nemulțumire față de perspectiva folosirii potențialului militar românesc în interesele unei puteri străine — Imperiul habsburgic. Pentru a preîntâmpina numeroasele conflicte și trecerea țăranilor români la frații de peste Carpați, patenta imperială din 16 martie 1764 și Regulamentul din 12 noiembrie 1766 stabileau că pot fi primiți în regimente și românii neuniți cu biserica catolică. Respectivele documente stipulau, de asemenea, că pot fi ridicați la rangul de ofițeri și grănicerii proveniți din rîndurile românilor.

Regimentul din districtul grăniceresc năsăudean cuprindea, la început, 23 comune (21 din Valea Rodnei și două din Valea Șielui), iar prin militarizarea și a altor comune de pe Valea Birgăului, Șielui, inclusiv Mureșului a ajuns să cuprindă 44 de comune⁴. Sediul companiilor se afla în comune, iar al regimentului la Năsăud. Regimentul 1 de graniță cu sediul la Orlat (Sibiu) avea în anul 1773 un număr de 82 de sate. Întrucât acestea erau dispersate pe o lungime mare de graniță, la

1768 s-a creat, în Banat, un batalion românesc, cu sediul la Caransebeș, inițial cu 50, apoi cu 96 posturi de cordon⁵. Unitățile românești și sîrbești din zona bănățeană au fost organizate, mai târziu, în Regimentul româno-iliric.

Regimentele grănicerești românești au lărgit cercul țăranilor liberi de servituțile feudale și au devenit curînd elemente active ale mișcării de eliberare socială și națională din Transilvania. Ele au contribuit la dezvoltarea conștiinței românilor privind geneza și evoluția lor neîntreruptă în vatra carpato-danubiano-pontică. Pe steagul Regimentului 2 de graniță de la Năsăud erau brodate cuvintele „VIRTUS ROMANA REDIVIVA” (Virtutea romană reînviată), care exprimau credința în virtuțile

La 1817, în Transilvania ființau patru regimente grănicerești și un grup de husari grăniceri (reproducere după lucrarea lui Carol Gollner)

militare ale strămoșilor. Adevărul istoric de necontestat referitor la originea daco-romană și vechimea, atât a locuitorilor deveniți luptători în regimentele grănicerești, cât și a populației din zonele respective au fost nevoiți să-l recunoască înșiși conducătorii imperiali. Astfel, cu prilejul călătoriei din primăvara anului 1773, în Transilvania, când a vizitat și Regimentul 2 de la Năsăud, împăratul Iosif al II-lea arăta: „*Acești bieți supuși români, care, fără doar și poate, sînt cei mai vechi și mai numeroși locuitori ai Transilvaniei, sînt asupriți... fiind copleșiți de nedreptăți*”¹.

Deși Curtea de la Viena concepușe ca regimentele românești de graniță să fie instrument politic pentru uzul său, acestea s-au pus în serviciul propriului popor. Școlile grănicerești au format treptat o nouă intelectualitate, constituită din cadre militare care vor participa activ la lupta de emancipare națională.

Noua putere militară românească a devenit din ce în ce mai conștientă de necesitatea drepturilor sale politice. În 1790, ofițerii români din Regimentele 1 și 2 de graniță au înaintat un memoriu împăratului Leopold, prin care revendicau pentru conaționali lor dreptul de a fi declarați a patra națiune constituțională în Transilvania. Un an mai târziu, cuprinzătorul memoriu, cunoscut sub numele de *Supplex Libellus Valachorum*, era semnat și de „starea militară” a întregii națiuni române din Transilvania care cerea drepturi depline cetățenești, egalitatea în drepturi cu națiunile privilegiate, reprezentarea proporțională în viața publică a țării ș.a.

Grănicerii români au fost prezenți la marea adunare de la Blaj din 3—5 mai 1848, impunând printre cele 16 puncte ale petiției naționale „*înmărirea poporului sau gardă națională spre apărarea țării înlăuntru și din afară*”, iar „*grănicerii să se intrupeze cu garda națională*”. Militarii români din regimentele de graniță de la Năsăud și Orlat și-au formulat revendicările în adunări naționale, cerind dreptul de a folosi limba română în administrație și reprezentarea lor în dietă, extinderea și dezvoltarea miliției grănicerești române, stabilirea sediului Comitetului Național Român la Orlat și apărarea acestuia de către grănicerii români. Ei au protestat împotriva atitudinii unor conducători ai revoluționarilor maghiari care preconizau anexarea Transilvaniei la Ungaria. În armata revoluționară a lui Avram Iancu au luptat numeroși grănicerii români, care se refugiaseră în regiunea Munților Apuseni².

Cînd trupele ungare prefăcuseră în ruină institutul militar din Năsăud, batalionul 1 din Regimentul 2 — spune George Barițiu — s-a evidențiat „*în luptele din zona Dejului pînă la Poiana Stampei și mai ales în îndrăzneța incursiune de la Mureșani (Valea Birgăului), unde au fost capturate fără nici o pierdere, un batalion de infanterie cu ofițerii lui, un escadron de cavalerie și o baterie de artilerie*”. Despre faptele de arme ale grănicerilor năsăudeni au scris elogios George Coșbuc, Nicolae Iorga și alții³.

Regimentele grănicerești din Transilvania, odată înființate, au participat la numeroase alte acțiuni militare. De-a lungul înființării sale de aproape nouă decenii, Regimentul 2 românesc, spre exemplu, a luat parte la 20 de campanii și 133 de bătălii și lupte⁴, înscriind o pagină memorabilă în istoria noastră militară. În relatarea înaintată Directoratului Republicii cu privire la luptele de la Piave (30 octombrie 1796) și de la Ardea Veneției pentru cucerirea podului Arcole (15—17 noiembrie același an, cînd s-a deslășurat „bătălia decisivă pentru soarta Italiei”⁵), generalul Bonaparte arăta că pentru podul apărât de români și-au pierdut viața dintre francezi un căpitan și 135 soldați, au fost răniți trei căpitani, doi locotenenți și 654 de soldați, iar un căpitan și 45 soldați au ajuns în captivitate. Alți 260 răniți au murit în zilele următoare, iar 350 de francezi au căzut prizonieri în minile românilor. Pentru a cucerii podul „blestemat”, timp de trei zile și trei nopți au atacat trupele generalilor Augereau și Lannes — care a fost rănit — și cele comandate de Napoleon.

Grănicerii din Regimentul 1 românesc s-au remarcat în acțiunile antiotomane din 1788—1791 purtate în pasul Branului, la Turnu Roșu, precum și în pasul Buzău, în acest ultim loc ei luptînd împreună cu grănicerii secui, apoi în luptele de la

În bătălia pentru podul de la Arcole (15—17 noiembrie 1796), grănicerii români s-au acoperit de glorie (gravură după H. Vermet de Peschek)

Austerlitz (1805) și Besançon (1814). Vitejește s-au purtat ei, împreună cu batalionul românesc de la Caransebeș, în luptele de la Leipzig (16—19 octombrie 1813).

La 1851, regimentele grănicerești au fost desființate și s-a adoptat alt sistem de organizare militară a Transilvaniei. De atunci, grănicerii năsăudeni și cei de la Orlat au trebuit să lupte pentru a-și recîștiga drepturile și, îndeosebi, fondurile care se constituiseră pe lângă regimente. Așa a procedat Vasile Nașcu; el, ca și Horea, a trebuit să facă mai multe drumuri la Viena, pentru a obține ceea ce li se cuvenea de drept grănicerilor. Datorită meritelor lui și altora ca Iuliu Moisil, Macedon Pop, căpitanul Alexandru Bohățel, s-au pus bazele li-ceului românesc din Năsăud, printre primele din Transilvania, a cărui deviză „*Virtus Romana Rediviva*” se mai păstrează încă, și care a dat mulți oameni valoroși, apărători ai românismului în acest colț de țară românească.

● MAIOR VASILE BISTRIȚEANU

● NICOLAE TRIFOI

¹ Valeriu Șotropa, Districtul grăniceresc năsăudean, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 60-62.

² Idem, p. 65-67.

³ Valeriu Șotropa, op. cit., p. 71-72.

⁴ Virgil Șotropa, dr. N. Drăganu, Istoria școalelor năsădene, 1913, Tipografia George Matheiu, Bistrița, p. 5-6.

⁵ Carol Gölner, Regimentele grănicerești din Transilvania (1764—1851), Editura Militară, București, 1973, p. 56-57.

⁶ Magazin istoric nr. 11(140), p. 24.

⁷ Carol Gölner, op. cit., p. 131.

⁸ D. Prodan, Încă un Supplex Libellus românesc, 1804, Cluj-Napoca, 1970, p. 81.

⁹ Valeriu Șotropa, op. cit., p. 121.

¹⁰ Correspondance de Napoleon, Paris, 1859, vol. II, citat după M. Mujiu, Les regiments de garde-frontieres roumains de Transilvanie et de Banat au campagnes contre Napoleon in „Revue roumaine d'histoire”, 1970 nr. 2, p. 295.

Răsună un cîntec: „DEȘTEAPTĂ-TE ROMÂNE”

Dr. ȘERBAN RĂDULESCU—ZONER

Voința geto-dacilor și a românilor de a trăi uniți în vatra lor carpato-danubiano-pontică este o permanență. Edificatoare sînt în acest sens numeroase momente ale multimilenarei noastre istorii. La 1600 — așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — „unirea Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei într-un singur stat, sub domnia glorioasă a lui Mihai Viteazul, a devenit pentru generațiile ce s-au succedat un simbol și un îndemn la lupta necurmată pentru unitate și independență națională”. Mai tîrziu, la zece ani după înființarea Universității din București (1864) de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza, a fost ridicată peste drum de vechea clădire a acestora o primă statuie (1874), cea a lui Mihai Viteazul. A fost un gest plin de semnificații privind Unirea din anul 1600 și Unirea din anul 1859. Impozante și semnificative manifestații populare au avut loc de-a lungul următoarelor decenii în jurul acestui monument. Printre acestea s-au înscris, mai întîi, cele prilejuite de proclamarea independenței României, la 9 Mai 1877, în aceeași clădire în care, cu mai puțin de două decenii în urmă, la 24 Ianuarie 1859, se realizase actul Unirii Principatelor; în acel loc se află astăzi partea din față a marelui edificiu al Marii Adunări Naționale.

Potrivit relatării lui Constantin Bacalbașa, martor al evenimentelor de la 9 Mai 1877, „mulțimea care asistasă la Cameră, atît în tribunele publice, cît și în curte și pe Dealul Mitropoliei, la săvîrșirea marelui act, se revarsă spre centrul Capitalei; drapele sînt arborate, valorile mulțimii străbat orașul, studenții manifestează cu cîntece patriotice, se aude răsunînd „Deșteaptă-te române”. Cu același entuziasm a răspuns

poporul din întreaga țară la vestea proclamării independenței. „Orașele, satele, cătunele, toți într-un cuvînt, de la mic la mare, se rostesc gata de orice jertfă pentru a susține cu toate bunurile națiunii, cu aurul și cu sîngele ei, libertatea și neatîr-narea patriei”, nota în memoriile sale T.C. Văcărescu.

Cele petrecute în București la 9 Mai 1877 au fost imediat transmise guvernelor lor de către consulii diferitelor state acreditați în Capitala României. Astfel, reprezentantul S.U.A., Adolph Stern — comunicînd secretarului de stat, W.M. Evarts, decizia luată de forul legislativ al țării —, s-a referit, totodată, la „entuziasmul oamenilor care au umplut străzile Capitalei”, iar în raportul consulului englez, locotenent-colonelul Charles Mansfield, se menționa că orașul București fusese „abundent pavoazat cu drapele tricolore și cu pancarte pe care era scris cuvîntul «independență»”. Într-un alt raport, acesta din urmă comunicase cabinetului de la Londra (sustîntor al Imperiului otoman) despre „ridicarea în masă” a poporului hotărît a-și dobîndi independența. „În marile chestiuni, ca și în cele mici, românii în mod constant au știut să treacă peste voința puterilor garante” (adică a celor șapte mari puteri ale Europei) — comenta, la rîndul său, evenimentele de la 9 Mai 1877, consulul Franței, F. Debains. În fine, potrivit celor relatate de Zwiedinek von Südenhorst, consulul Austro-Ungariei, care era ostilă proclamării independenței României, manifestațiile populare de la 9 mai au durat în București pînă seara tîrziu, cînd a avut loc o retragere cu torțe a studenților. După ce au străbătut centrul Capitalei — manifestînd în fața locuințelor lui I.C. Brătianu, Mihail Kogălniceanu și C.A. Rosetti —, demonstrații și-au depus făcliile în jurul statuii lui Mihai Viteazul. Dintre consulii străini acreditați la București, tocmai reprezentantul monarhiei habsburgice, stat multinațional ce oprima cca 3 milioane de români, își informa guvernul despre gestul tineretului bucureștean din seara de 9 mai 1877; Zwiedinek von Südenhorst îi înțelesese semnificația.

Tot în mod simbolic, soldatul Grigore Ion — care capturase în bătălia de la Grivița (30 august/11 septembrie 1877) primul drapel otoman — aducînd trofeul la București și defilînd, l-a înclinat în fața statuii lui Mihai Viteazul (5/17 septembrie 1877). Cîteva zile mai tîrziu (11/23 septembrie), în prezența mulțimii entuziaste și a oficialităților, de față fiind și Mihail Kogălniceanu, două tunuri din cele capturate în aceeași bătălie „fură așezate în strigăte de ură, de-a dreapta și de-a stînga statuii eroului de la Călugăreni”, după cum scria ziarul „Românul”.

Dobîndirea independenței României a mărit încrederea românilor în propriile lor forțe, a dat un puternic impuls mișcării naționale de pe ambele părți ale Carpaților. În cursul anilor ce au urmat, s-au desfășurat în fața Universității și a statuii lui Mihai Viteazul numeroase demonstrații de solidarizare ale populației cu cauza și lupta românilor transilvăneni, contra opresiunii guvernanților unguri de atunci. Pe același loc s-a desfășurat apoi, la 1 Decembrie 1918, emoționanta paradă a eroilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz, pe cînd peste Carpați, în aceeași zi, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia hotăra unirea cu România „pentru toate veacurile” a provinciilor românești, stăpînite pînă atunci de fosta monarhie austro-ungară.

Lîngă statuia Viteazului Mihai, tun capturat în războiul din 1877—1878, simbolizînd Unirea și Neatîrrea românilor

CONCEPTUL DE ACȚIUNE ARMATĂ

în istoria și arta militară universală (II)

Analiza din punct de vedere strategic și tactic a acțiunilor militare din antichitate ne permite relevarea faptului că, pe măsura evoluției sociale, gândirea militară a fost supusă unui intens proces de evoluție, reflectat în practica militară.

Marii strategii militari ai timpului — mulți dintre ei fiind și iscusiți comandanți de oști: Epaminonda, Leonidas, Alexandru cel Mare, Hanibal, Caesar, Dromichaites, Burebista, Decebal ș.a. — au adăugat edificiului artei militare noi fapte, a căror esențializare sub raport teoretic a constituit izvor de inspirație pentru acțiunile militare de mai târziu.

Din punctul de vedere al modelului acțional, marile bătălii din antichitate și chiar de mai târziu, în prima parte a epocii feudale, se desfășurau după o schemă, în esență, simplă. Adversarii se înfruntau direct, pe un teatru de acțiune limitat spațial, iar rezultatul ciocnirii singeroase între forțele luptătoare aflate în conflict era influențat nemijlocit de numărul luptătorilor, tehnica, experiența și moralul acestora.

La greci și macedonenii, atacul direct executat de falanga compactă și masivă asupra grosului forțelor dușmane era menit să disperseze rândurile acestora, după care urma etapa de desăvârșire a acțiunii prin trecerea la lupta corp la corp. Epaminonda, Alexandru și Hanibal au conceput atacul forțelor pedestre în strinsă cooperare cu cavaleria și grupările auxiliare, destinate hărțuirii forțelor adverse. Succesele obținute de oștile de sub comanda lor în bătăliile de la Mantinea (362 î.e.n.), Granicos (334 î.e.n.), Arbela (331 î.e.n.), Trebbia (218 î.e.n.) și Cannae (216 î.e.n.) se datoresc, în mare parte, științei și priceperii lor de a conjuga efortul tuturor genurilor de arme pe care le aveau la dispoziție și de a asigura cooperarea dintre ele, atît în timpul bătăliei decisive, cît și în etapele premergătoare acesteia. Astfel, principiul cooperării între arme și al coordonării acțiunilor de luptă se impunea în arta militară ca o condiție de bază în pregătirea și ducerea acțiunilor.

În arta militară universală, în special la nivel tactic, bătăliile de la Marathon (490 î.e.n.), Thermopyle (480 î.e.n.), Salamina (480 î.e.n.) ș.a. s-au impus ca momente de seamă, cu repercusiuni importante asupra evoluției ulterioare a formelor și procedeele de luptă. Ele au permis extragerea unor concluzii cu valoare de principii referitoare la: corelația dintre capacitatea de luptă și moralul luptătorilor; necesitatea asigurării flancurilor și spatelui dispozitivului de luptă ș.a. Bătăliile de la Marathon și Salamina constituie modele în ceea ce privește respingerea cu succes a unor forțe debarcate, în primul caz prin ingeniozitate tactică și superioritate morală, iar în al doilea, prin nimicirea flotei care a asigurat traversada, ceea ce a echivalat cu distrugerea sprijinului logistic al agresorului și interzicerea posibilităților de retragere, obligîndu-l, în acest fel, să renunțe, pentru moment, la continuarea agresiunii. Această concepție a fost aplicată de romani în cel de-al doilea război punic (218—201 î.e.n.): în timp ce Hanibal, pătruns în Peninsula Italică, pricinau forțelor romane grele pierderi, o grupare de forțe adverse execută traversada și debarcă, în

204 î.e.n., în Africa de Nord, punînd în pericol capitala cartagineză. Din acest motiv, senatul cartaginez este obligat să-l rechempe pe Hanibal din Italia.

La nivel tactic, principiul manevrei se impune cu putere, devenind un element fundamental al oricărei acțiuni militare. Cel care a deschis drumul creativității în acest domeniu a fost genialul strateg și comandant theban Epaminonda. El a aplicat pentru prima dată, în bătălia de la Leuctra (371 î.e.n.), „dispozitivul de luptă oblic”, repartizînd neuniform forțele la dispoziție de-a lungul frontului. În acest fel, arta militară impunea un nou principiu, și anume cel al concentrării și dispersării forțelor, permițîndu-i lui Epaminonda să creeze, la flancul stîng al dispozitivului său de luptă, o puternică grupare capabilă să lovească decisiv în flancul și spatele dispozitivului adversarului.

Folosirea manevrei de învăluire a flancului, realizarea cooperării dintre arme, intensificarea forței loviturii prin introducerea în acțiune a rezervelor, slăbirea forței adversarului prin acțiunile unor detașamente auxiliare, de flanc sau cu rol de avangardă, introducerea în luptă la momentul oportun a grupărilor principale de izbire, exploatarea judicioasă a breșelor în dispozitivul adversarului au devenit — la Epaminonda, în bătălia de la Mantinea (362 î.e.n.), și la Alexandru, în bătălia de la Arbela (331 î.e.n.) — adevărate principii de ducere a acțiunilor militare.

Artă militară antică cunoaște un adevărat triumf prin manevra dublu învăluitoare. La Cannae (216 î.e.n.), dispozitivele de luptă cartagineze și romane au fost constituite după principii de organizare asemănătoare. Singura deosebire, care s-a dovedit a fi fundamentală, consta în aceea că la cartaginezii flancurile — alcătuite, ca și la romani, din cavalerie — erau mai avansate față de centru, unde se găsea dispusă infanteria. În timpul bătăliei, liniile infanteriei romane au trecut ușor de primele detașamente ale infanteriei ușoare cartagineze, constituindu-și dispozitivul de atac în formă de pană cu scopul vădit de a ataca decisiv și a dispersa grosul infanteriei grele a lui Hanibal. Acesta a executat o manevră de rabatare a flancurilor, prinzînd infanteria romană ca într-un clește. Concomitent, cavaleria cartagineză de la aripa dreaptă a executat o puternică șarjă asupra celei romane, risipind-o și ajungînd astfel în spatele dispozitivului roman. Cavaleria de la flancul stîng al dispozitivului lui Hanibal, refăcîndu-și rîndurile după primele contacte cu gruparea de cavalerie romană, reușește să o risipească și, împreună cu cea de la flancul drept, atacă decisiv flancurile și spatele dispozitivului advers, nimicînd practic întreaga forță luptătoare; unele izvoare antice susțin că din 6 000 de călăreți romani au mai scăpat 70.

(va urma)

● **MAIOR EUGEN CÂMPAN**

ADEVĂRURI FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI NAȚIONALE

DOBÎNDIREA INDEPENDENȚEI DE STAT,

strălucită confirmare
a luptei multimilenare
a poporului român
pentru menținerea
entității sale

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

Întreaga istorie a umanității invederează faptul că independența a fost, este și va fi întotdeauna elementul esențial al progresului social, legitate obiectivă a funcționării firești a comunității mondiale de state și popoare. Viața a demonstrat că independența reprezintă un drept sacru, imprescriptibil al fiecărui popor, izvorit din însăși rațiunea de existență a acestuia, expresia elocventă a demnității umane; ea presupune, ca o condiție sine-qua-non, dreptul fiecărui popor de a fi liber și stăpîn asupra lui însuși, de a-și modela destinul conform propriei lui voințe, fără nici un amestec din afară, de a-și făuri viitorul potrivit năzuințelor și idealurilor sale, de a-și alege calea dezvoltării sale economice, sociale și politice în conformitate cu vrerea sa liber exprimată.

Caracterul legitim al independenței naționale derivă din însuși procesul obiectiv al formării popoarelor și națiunilor, al constituirii statelor naționale

și sistemului internațional de state. Rezultantă a unui îndelungat proces istoric, formarea fiecărei națiuni moderne a implicat factori cu acțiuni specifice pe un anumit spațiu geografic, cum ar fi: comunitatea etnico-lingvistică și culturală, legăturile economice diverse și stabile, fizionomia psiho-morală, conștiința identității ș.a. Acționînd în mod obiectiv, acești factori au determinat constituirea națiunilor și statelor în limitele teritoriale firești blocului etnic și tradiției istorice respective. Procesul istoric al dezvoltării libere a fiecărui stat național impune cu necesitate acțiunea plenară și ne-stingherită a acestor factori, neimplicarea nici unei forțe externe care să le împiedice sau să le deturneze evoluția. Orice amestec extern în acest proces tinde să frîneze sau chiar să anihileze dezvoltarea statului și națiunii respective, primejduind însăși ființarea lor.

Așadar, independența națională se asociază pro-

gresului de ansamblu al umanității. „Cucerirea independenței și suveranității naționale — subliniază președintele României socialiste — se dovedește a fi legată obiectivă a dezvoltării sociale, o necesitate a mersului înainte al civilizației umane, un imperativ fundamental al istoriei.”¹ Din acest punct de vedere, trecutul românesc este exemplar, oglindind fidel acțiunea inexorabilă a legiților istorice.

Îndelungata și zbuciumată istorie românească demonstrează, fără putință de tăgadă, că dominația străină, oricât de grea ar fi, nu poate împiedica manifestarea comunității de interese și aspirații ale unui popor și nici nu poate stăvili afirmarea opțiunii sale fundamentale — libertatea și independența. Totodată, istoria noastră oferă un argument peremptoriu concluziei că orice formă de progres — economic, politic, social, cultural — este strâns și indisolubil conexată gradului de independență și suveranitate națională.

Mileniile de viațuire românească neîntreruptă în spațiul carpato-danubiano-pontic s-au desfășurat pe neîntreruptul făgaș al luptei pentru apărarea ființei proprii și vetrei străbune, pentru libertatea deplină de decizie în rostitura viitorului. Însăși prima atestare scrisă despre strămoșii poporului român — rezistența eroică de acum 2500 de ani a geto-dacilor în fața invaziei armatei uriașului Imperiu persan — este o ilustrare vie a capacității noastre de a ne făuri istoria noi înșine. Iar procesul de formare a poporului român desfășurat acum 2000 de ani prin împletirea celor două mari civilizații ale lumii antice — dacă și romană — este expresia aceleiași lupte pentru apărarea libertății și unității etnice, a integrității gleei străbune. Nicio dată poporul român nu a tins să se reverse în alte zone geografice, mai apropiate sau îndepărtate, locuite de alte popoare, sau să-și instituie, indiferent prin ce modalități și sub ce forme, dominația sa asupra altor popoare. Dacă românii nu și-au pro-

Viteji s-au arătat întotdeauna luptătorii noștri față de agresori

pus și nici nu au acționat vreodată pentru cuprinderea de teritorii ce nu le aparțineau, împrejurările istorice le-au impus însă nu de puține ori să se apere prin lupte grele, purtate secole de-a rândul, împotriva valurilor de migratori sau a armatelor unor regate și imperii puternice, care, dinspre est sau vest, dinspre nord sau sud, au căutat să cucerască și să-și aducă prin forță spațiul nostru de străveche locuire. Din aceste aprige confruntări s-a născut o epopee eroică a cărei substanță o constituie tocmai apărarea vetrei străbune, a patriei române, a libertății, unității și independenței sale. Această luptă necurmată pentru dezvoltarea de sine stătătoare, pentru libertate și neatințare, în care lupta armată, indiferent de forma sub care aceasta s-a materializat — poporul înarmat, oastea cea mare, națiunea armată, războiul întregului popor —, constituie „trăsătura caracteristică fundamentală a întregii istorii a poporului nostru, determinând însuși modul lui de existență, concepțiile și idealurile sale.”²

Lupta pentru independență se confundă cu însăși istoria existenței românilor ca popor. Urmind exemplul strămoșilor geto-daci, conduși de Burebista și Decebal, s-au înscris cu litere nepieritoare în cronică timpului eroicele bătălii desfășurate de masele populare sub conducerea lui Gelu, Glad, Menumorut, Basarab, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și a altor legendare figuri de voievozi și domnitori patrioți, pentru păstrarea ființei naționale, apărarea gleei strămoșești și asigurarea progresului țărilor române. Numai așa se poate explica continuitatea neîntreruptă a statalității românești autonome, în vremuri în care poporul nostru a fost obligat să facă față presiunilor exercitate de marile puteri ale timpului. „Pentru că atîta ardoare după libertate au aceștia — nota un contemporan, referindu-se la luptele de apărare ale românilor din secolul XV —, încît nu le-a putut răbda sufletul să se robească nici la turcii învecinați, ale căror arme au sfărîmat stăpînirile tuturor regilor creștini, și nici la unguri (...), deși de multe ori amîndouă aceste neamuri îi încercaseră cu război. Prin urmare nu se putea face nimic împotriva lor cu puterea”³. Prin lupte acele pline de sacrificii sau prin abilitate diplomatică au reușit țările române — Mol-

Neînfricții geto-daci au apărut cu eroism legendar vatra străbună (desen din „Albumul istoriei românilor”, București 1927)

dova, Muntenia și Transilvania — să-și păstreze autonomia și să ființeze în continuare cu hotare precis delimitate față de țările vecine, cu instituții, organizare administrativă și vamală proprii, cu principii cirmuitoari și viață social-politică și militară caracteristică, precum și cu o viață culturală originală.

Evoluția istorică a României, începînd cu jumătatea secolului trecut, este tipică pentru caracterul legic al independenței naționale în viața unei națiuni, pentru necesitatea obiectivă a instaurării acestui principiu în viața internațională. Dezvoltarea economică, socială și politică accelerată a națiunii române a fost posibilă doar în condițiile realizării unității ei — deci a înlăturării dominației străine asupra unor porțiuni ale teritoriului național — și ale cîștigării și consolidării independenței statale. Revoluția de la 1848 — prin programele sale similare în obiective atît în Muntenia, cît și în Moldova și Transilvania — a impus ca ținte ale luptei de emancipare națională și socială a poporului român realizarea unității și cucerirea independenței. Marele democrat-revoluționar Nicolae Bălcescu scria la 1850 că „Revoluția viitoare (...) nu se va mîrgini a cere libertatea din lăuntru care e peste puțină a dobîndi fără libertatea din afară, libertatea de supt domnia străină, ci va cere unitatea și libertatea națională (...) Ea va fi o revoluție națională”⁴.

Ideea independenței țărilor române Moldova, Transilvania și Muntenia a continuat să fie prezentă și să înflăcăreze mințile luminate românești în anii războiului Crimeei (1853—1856). În acest sens, într-o lucrare tipărită de I.C. Brătianu la Paris în 1855 se sublinia că „într-o vreme ca a noastră (...) viața și independența națională sînt primele nevoi ale popoarelor”⁵.

Peste împotrivirea deschisă a Porții otomane și a unor mari puteri, ca Austria și Anglia, care își

Idealul neatîrnării înflăcăra în luptă pe vitejii noștri din 1877—1878 (desen din presa vremii)

asumaseră rolul de garante ale țărilor române, în anul 1859 a triumfat voința de unitate a poporului nostru. Dubla alegere a colonelului Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Moldovei și Munteniei, în ianuarie 1859, susținută și impusă de masele largi populare, evidenția cu pregnanță faptul că, peste voința unor puteri și dincolo de conjuncturile internaționale, poporul român era hotărît să-și impună drepturile la unitate și independență.

Unirea din 1859 a marcat un mare pas pe drumul spre independență deplină și spre făurirea statului național unitar român, a fost practic prologul acestor două evenimente cruciale din istoria milenară a poporului român. Înfăptuirea unor reforme structurale cerute de modernizarea societății românești, ca și politica demnă dusă de Al. I. Cuza în raporturile cu marile puteri ale timpului, cu statele garante, au ridicat prestigiul țării noastre și i-au netezit drumul spre o neatîrnare completă. Dar înaintarea țării pe calea progresului social se putea realiza numai în condițiile obținerii independenței depline de stat, prin înlăturarea anacronicei suzeranități otomane și protectoratului puterilor europene. „Crearea statului național român — relevă președintele Republicii Socialiste România —, dezvoltarea forțelor de producție și a noilor relații sociale, precum și situația politică internațională au pus la ordinea zilei în modul cel mai imperios lichidarea oricăror relații de dependență față de Poartă și abolirea prevederilor Tratatului de la Paris, ce stabilea dreptul de garant al marilor puteri europene față de România. Cucerirea deplinei independențe de stat a țării apăsă ca o necesitate obiectivă pentru afirmarea noilor clase și forțe sociale, pentru progresul multilateral al societății și afirmarea națiunii române libere în marea familie a popoarelor lumii”⁶.

Cucerirea independenței depline de stat a României a constituit trăsătura dominantă a tuturor măsurilor politice și militare inițiate de statul român în perioada 1866—1877. Demersurile guvernelor române de a evita războiul și a obține independența deplină pe cale pașnică s-au lovit însă, cum era de așteptat, dar nedorit de români, de îm-

Cucerirea independenței de stat a României constituie o pilduitoare lecție de patriotism

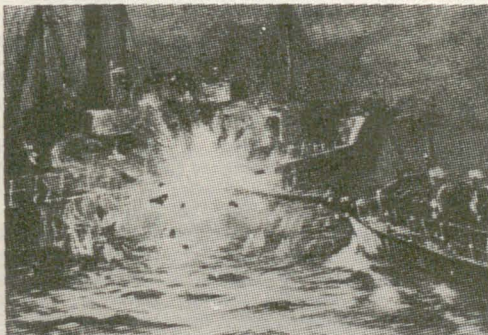

potrivirea categorică a Porții otomane, fapt ce demonstrează că singura cale pentru a o dobîndi era lupta armată.

În conjunctura internațională favorabilă, determinată de ridicarea la luptă pentru eliberarea națională a popoarelor din Balcani în anii 1875—1876 și declarația de război făcută de către Rusia Porții otomane, la 12 aprilie 1877, precum și în condițiile în care în interior forțele politice, masele largi populare cereau tot mai insistent adoptarea unei atitudini ferme antiotomane, factorii naționali de decizie s-au dovedit a fi la înălțimea imperativelor istoriei, adoptînd soluția cea mai bună — proclamarea independenței de stat a României, la 9 mai 1877, și intrarea țării în război, alături de armata rusă și detașamentele de voluntari bulgari, împotriva Imperiului otoman.

Vestea proclamării independenței țării a fost primită cu entuziasm de întregul popor român. Amplele manifestații de adeziune desfășurate pe tot

Confruntarea dintre monitorul otoman „Duba Seifi” și șalupa „Rîndunica”, la bordul căreia în inegală înfruntare cu inamicul, maiorul Ion Murgescu „a reprezentat bine armata română”, după cum ne aduce mărturie un document al vremii. Deznodămîntul: colosul cuirasat a fost scufundat

Hora românească — semn al bucuriei și victoriei (desen de epocă)

cuprinsul teritoriului statal de atunci, ca și în ținuturile românești de sub dominație străină au avut semnificația unui original referendum național; hotărîrea parlamentului a întrunit astfel sufragiile tuturor claselor și categoriilor care alcătuiau societatea românească a vremii.

Privit din perspectiva istorică, prin țelurile lui, prin forțele angajate, prin hotărîrea cu care a fost susținut de întregul popor, războiul din 1877—1878 s-a înscris în istoria patriei ca un mare moment de convergență a intereselor naționale, care a reunit adeviziunea tuturor claselor și păturilor sociale, ca un război drept, de eliberare, denumit de contemporani și de urmași războiul pentru cucerirea independenței României. Întreaga națiune română de la sud, de la est și de la vest de Carpați s-a angajat cu toate forțele la sprijinirea morală și materială a luptei pentru cîștigarea neîntîrnării, întrucît independența era — așa cum este și astăzi — bunul cel mai de preț al poporului român, pentru care, în existența sa multimilenară, n-a preocupat nici un efort.

Greul războiului l-au dus masele populare, care, dovedind neîmărmurită dragoste de țară, au făcut cele mai mari sacrificii materiale și umane, au avut o contribuție decisivă la cucerirea victoriei. Tărînimea a înscris o adevărată epopee a războiului de independență: ea a alcătuit grosul efectivelor militare românești care s-au acoperit de glorie nepieritoare în luptele purtate pe Dunăre și la sud de fluviu; a asigurat aprovizionarea și sprijinirea armatei, atît prin contribuții voluntare, cit și prin îndeplinirea cu dăruire a sarcinilor de rechiziții, de subzistență, mijloace de transport etc. Clasa noastră muncitoare în frunte cu socialiștii a acționat în primele rinduri ale luptei pentru independență, afirmîndu-se de pe atunci ca purtătoare fermă a idealurilor de libertate, de progres național și social. Intelectualitatea s-a angajat cu toate forțele sale în efortul de război; mii de învățători, profesori, medici, studenți și elevi au luptat în rindurile armatei, mobilizați și voluntari; scriitori și artiști și-au pus talentul în sprijinul cultivării sentimentului datoriei patriotice, a spiritului de sacrificiu în rindurile luptătorilor și ale tuturor cetățenilor.

Participarea la război, prin toate mijloacele, încă de la declanșarea lui, a tuturor claselor și categoriilor sociale, a tinerilor și vîrstnicilor, a bărbatilor și femeilor i-a conferit evenimentului din 1877 un profund caracter popular, întregit — prin contribuția adusă de românii aflați sub stăpîniri străine, din Transilvania, Bucovina, Banat, Crișana și Maramureș — cu cel național. Cucerirea independenței de stat era considerată de toți locuitorii vechi Daciei condiția politică indispensabilă înfăptuirii statului național unitar. „A fost — relatea peste ani George Coșbuc — o pildă frumoasă de trăinicie a neamului, de credință și de mîndrie națională cî înțreg neamul s-a ridicat deodată; unii apucînd armele și trecînd în țara dușmanului, iar cei rămași acasă, rupînd bucățile de pîine în două și trimițînd o jumătate celor ce se luptau”.

Unanimitatea cu care a acționat poporul român, animat de dragostea de țară și dorul de libertate, a fost relevată în toată măreția sa de eroismul de masă dovedit de ostași, de la soldat la general, în luptele purtate contra forțelor otomane, de legăturile indisolubile dintre oștire și popor, duse pînă la

Ostași români și unul din trofee: drapelul otoman capturat la Plevna (desen din ziarul „Resbelul”, 19 septembrie 1877)

identificarea lor într-un suprem efort de voință și acțiune.

Armata română, mobilizând aproape 125 000 de militari, a răspuns cu cinstite impresiionante eforturi materiale și financiare ale întregii națiuni. Victoriile de la Grivița, Rahova și Plevna, Smîrdan și Vidin s-au înscris cu litere de aur în cronică vitejiei românești, au marcat o nouă filă în cartea virtuților și a prestigiului glorios de care s-au bucurat oștirile române de-a lungul vremurilor. Jertfa celor peste 10 000 de ostași români pe cîmpul de bătălie și marele efort economic al țării au consacrat istoricul act de la 9 Mai 1877, independența deplină a României. Asemenea altor istorice înfăptuiri, independența României a fost opera întregului popor român, din partea liberă a țării și deopotrivă din provinciile aflate sub dominație străină. Reunind toate resursele umane și materiale ale națiunii române, războiul pentru cucerirea independenței de stat din 1877—1878 a avut un profund caracter popular și național, exprimînd deosebit de elocvent voința neclintită a întregului popor român de a-și cucerii prin propriile sale forțe neatințarea, de a se înscrie în marea familie a popoarelor euro-

pene ca o națiune liberă și independentă.

„Dobîndirea independenței de stat a României, subliniază președintele României socialiste, nu a fost deci rezultatul unor împrejurări întîmplătoare sau al unei conjuncturi politice, nu a reprezentat un dar primit din afară, ci este rodul luptelor purtate timp de veacuri de înaintași, lupte care au culminat cu marea victorie obținută în 1877 pe cîmpul de bătălie împotriva Imperiului otoman, ce a deschis o eră nouă în dezvoltarea liberă și independentă a patriei noastre”⁸

Cucerirea independenței depline a statului național modern român a descătușat energiile întregii națiuni marcînd debutul unei noi etape în evoluția istorică a poporului nostru. Viața politică, economică, socială și culturală a țării a înregistrat, în anii ce au urmat, un puternic avînt, materializat într-o serie de înfăptuiri ce au contribuit la consolidarea internă a statului, constituind totodată noi impulsuri în promovarea spiritului și tendințelor de apărare a independenței și realizare a unității statale.

Lupta pentru asigurarea și menținerea independenței naționale nu s-a încheiat în 1877, ci a continuat să rămînă și pentru viitor o problemă fundamentală a existenței poporului român. În împrejurările internaționale foarte complexe ale ultimelor două decenii ale secolului al XIX-lea, statul român, conștient de faptul că ascuțirea continuă a contradicțiilor dintre marile imperii vecine constituia o primejdie permanentă pentru independența și integritatea sa, a promovat pe plan internațional o politică menită să contracareze pericolele externe cele mai presante. Declanșarea primului război mondial a pus cu acuitate în fața tuturor românilor problema utilizării căilor ce ofereau un plus de garanții rezolvării problemelor politice și naționale românești. Intrarea țării noastre în război, alături de Antantă, împotriva Puterilor Centrale a corespuns simțămîntelor și opțiunilor mării majorități a forțelor politice, întregului popor român, care a primit și apreciat participarea la conflict ca pe un război al reîntregirii românești. Epopea luptelor purtate de armata română, a rezistenței întregului popor în fața armatelor invadatoare germane și austro-ungare în anii 1916 și 1917, hotărîrile adunărilor plebiscitare din anul 1918 ale provinciilor istorice românești prin care au decis unirea cu România au încheiat apoteotic îndelungatul proces al luptei pentru unitate națională.

Făurirea statului național unitar a creat premisele indispensabile trecerii la o etapă superioară de dezvoltare, la înfăptuirea dezideratelor în jurul cărora se concentraseră toate potențele române. Definiția întregului proces care a urmat a fost acordul unanim al tuturor forțelor politice — de la Partidul Comunist Român la partidele burgheze de guvernămînt — față de politica de consolidare a unității național-statale, a independenței patriei.

Evoluția vieții politice internaționale, instaurarea fascismului la putere într-o serie de țări din Europa, exprimarea tot mai accentuată a unor pretenții imperialiste și revizioniste din partea Germaniei naziste, Italiei fasciste și Ungariei horthyste au pus din nou în pericol integritatea, suveranitatea statală și independența României. Acestea au culminat cu smulgerea, prin forță și dictat, a unor

părți din teritoriul național, în vara anului 1940, și antrenarea armatei, contrar voinței națiunii, în războiul antisovietic. În condițiile date, începea o nouă etapă în lupta poporului român, cea a rezistenței naționale antifasciste și antihitleriste, etapă în care recucerirea independenței țării, refacerea integrității sale teritoriale au constituit obiectivele fundamentale ce au raliat eforturile tuturor forțelor politice democratice, ale întregului nostru popor.

Înfăptuirea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă la 23 August 1944 a dus la redobândirea independenței și suveranității naționale, obiective istorice pentru care poporul român a desfășurat o luptă neîncetată și eroică de-a lungul celor două milenii de existență. Așa cum subliniază președintele României socialiste „insurecția din august 1944 a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară socialistă a României. Masele populare și-au dobândit, cu arma în mână, dreptul la libertate și neatarnare, dreptul de a fi deplin stăpâne pe bogățiile naționale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pământul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă”.¹

În evoluția destinului României, în amplul proces istoric al construirii socialismului în vatra strămoșească, Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român desfășurat în iulie 1965 a fost o adevă-

rată piatră de hotar, un moment de cotitură cu adînci și multiple semnificații în viața partidului, statului și națiunii. Marele forum al comuniștilor români a relevat că independența și suveranitatea națională constituie principii fundamentale ale construcției noii orînduiri, condiții esențiale ale succesului procesului revoluționar. Cucerirea independenței și suveranității naționale, consolidarea lor permanentă se afirmă ca legități obiective ale dezvoltării sociale, imperative fără de care nu pot exista socialism și comunism.

Pe temeiul ampleror deschideri realizate de Congresul al IX-lea al partidului trăim astăzi epoca de aur a afirmării plene a independenței României. Sînt puține țări în lume care dispun de un asemenea grad de independență cum are poporul român. Această situație o datorăm în întregime Partidului Comunist Român, care de la înființarea sa, în mai 1921, dar mai ales după Congresul al IX-lea din 1965, a dus o politică profund științifică, pusă în întregime în slujba propășirii multilaterale a patriei, a maselor populare din țara noastră, a apărării și consolidării independenței naționale.

În concepția partidului nostru, independența națională este o problemă fundamentală, nu de conjunctură. Ea se traduce în viață și este menținută doar atunci cînd fiecare popor, fiecare națiune manifestă voința fermă, neînfîrîntă de a fi liberă, independentă, de a-și stabili singură destinul istoric. Româniilor oferă un exemplu prin efortul lor de a-și apăra independența. Poporul român știe că neatîrnarea aparține acelor bunuri, care, odată dobîndite, trebuie apărute în fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare clipă. Mai presus de independență nu există nimic și de aceea nici un sacrificiu nu este prea mare pentru a o apăra. Forța României socialiste constă în unitatea poporului ei în jurul Partidului Comunist Român, în hotărîrea de a-și apăra, oricînd și față de oricine, independența și libertatea.

Ploiești. Monumentul dedicat eroilor de la Grivița (fotografie de epocă)

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura Politică, București, 1977, p. 332.

² Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura Politică, București, 1977, p. 321.

³ L. Tubero, în *Ce spun cronicarii streini despre Ștefan cel Mare*, tradusă de N. Orghidan, Craiova, 1915, p. 92.

⁴ Nicolae Bălcescu, *Mersul revoluției în istoria românilor*, în *România viitoare*, Paris, 1850, p. 14.

⁵ D.A. Sturdza, Ghenadie Petrescu, D.C. Sturdza, *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, vol. II, București, 1889, p. 875.

⁶ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura Politică, București, 1977, p. 324.

⁷ George Coșbuc, *Povestea unei coroane de oțel*, p. 222.

⁸ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura Politică, București, 1977, p. 331.

⁹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 18, Editura Politică, București, 1979, p. 577-578.

LUPTA PENTRU LOCALITĂȚI (III)

Prinse în procesul transformărilor social-economice care au avut loc în România după unirea din 1859, orașele și satele țării au înregistrat o dezvoltare notabilă.

În pas cu noile realități, armata română își concentrează eforturile din sfera gândirii militare în direcția studierii și aplicării unor procedee de acțiune specifice luptei pentru localități. Astfel că intrarea României în războiul de independență din 1877—1878 a găsit armata într-un stadiu de pregătire destul de avansat, care nu a întârziat să dea rezultatele scontate în confruntările de la Plevna, Rahova, Smirdan, Inova, Vidin ș.a.

Constituind osatura sistemului de acoperire strategică, mai multe localități dispuse pe malul românesc al Dunării au cunoscut, după proclamarea independenței, un proces de pregătire asiduă pentru apărare.

Datorită poziției lui strategice, orașul Calafat a fost considerat ca pivot al întregului sistem defensiv al armatei române grupate în Oltenia. Situat pe malul stîng al Dunării, la circa doi kilometri în fața Vidinului, pe o înălțime care domină malul drept al fluviului, Calafatul putea constitui pentru armata otomană un cap de pod ideal de unde ar fi putut declanșa o ofensivă de amploare prin Oltenia, manevrînd dispozitivul trupelor româno-ruse pe la aripa dreaptă¹. Totodată, pentru trupele aliate, orașul reprezenta o bună bază de plecare la ofensivă în vederea nimicirii grupărilor otomane de pe malul opus al Dunării, în scopul deschiderii comunicației de importanță strategică Vidin-Sofia, care conducea în adîncimea dispozitivului forțelor inamice.

La declanșarea ostilităților, lucrările de fortificație de la Calafat cuprindeau în principal amplasamente pentru șase baterii de artilerie, dispuse la 200—400 m de Dunăre, cu fața spre Vidin și una la sud de oraș, orientată spre Arcer². Pentru infanterie, fuseseră amenajate două șanțuri de tragere, paralele, sprijinite cu flancurile pe Dunăre. Acestea — prevăzute cu adăposturi pentru personal, adăposturi sub parapet, depozite cu destinații diferite — erau legate între ele prin șanțuri de comunicație. Întregul sistem se prelungea către inamic cu lucrările executate pe Însula mare a Calafatului, care constituia poziția siguranței de luptă.

Lucrări de fortificație de campanie au mai fost executate și la Ciuperceni, Poiana Mare, Rast, Bechet, Corabia, Islaz etc.

Noi și valoroase elemente care au concurat la dezvoltarea gândirii militare naționale, la îmbogățirea artei ducerii luptelor pentru localități ne-au fost furnizate de crâncenele lupte desfășurate la sud de Dunăre. Aici, dispozitivul strategic de apărare al armatei otomane era concentrat în special în jurul localităților dispuse pe forme tari de teren sau care se sprijineau pe obstacole naturale puternice. Orașele în care se organizase rezistența principală au fost înconjurare de lucrări de fortificații, amplasate eșalonat începînd de la distanțe apreciabile. Localitățile mai mici, situate pe căile de acces către acestea, erau incluse de inamic în pozițiile sale succesive de apărare și dispuneau de amenajări genistice (lucrări de apărare pasageră și un sistem dezvoltat de șanțuri de tragere și de comunicație).

Ofensiva trupelor noastre pentru cucerirea localității

ților a îmbrăcat forme variate, în funcție de suprafața și importanța acestora, de locul lor în ansamblul sistemului defensiv otoman și de modul cum erau amenajate și ocupate de trupe. Deosebit de semnificativă în acest sens este operația pentru cucerirea Plevnei. Orașul avea o poziție strategică deosebită și era dispus pe un teren accidentat, cu dealuri în amfiteatru, cu văi și vilcele străbătute în toate direcțiile de piraie. Sistemul de apărare al localității includea peste 20 de redute construite din birne și piatră acoperite de pămînt, care constituiau principalele lucrări de fortificații ale vremii. Redutele erau legate prin șanțuri de comunicație adînci și largi, folosite atît pentru luptă, cit și pentru a executa rapid și în ascuns manevre de forțe și mijloace. Din loc în loc, acestea au fost prevăzute cu adăposturi pentru personal și animale, depozite de armament, muniții, alimente și alte materiale. În fața redutelor, la 800—1 000 m se afla poziția înaintată, menită să scoată reduta principală de sub focul direct al artileriei, iar în scopul prevenirii apropierei adversarului prin surprindere, fuseseră amenajate șanțuri pentru avanposturi și gropi pentru pîndiri. Garnizoana otomană — care număra 50 000—60 000 luptători cu 100 de tunuri³ —, beneficiînd de puternicul sistem de fortificații, a fost în măsură să respingă timp de aproape două luni asalturile repetate ale forțelor rusești care o înconjurau. În focul luptelor de la Plevna, ostașii români au obținut singurul succes al forțelor aliate, prin cucerirea redutei Grivița 1.

Utilizînd cu iscusință procedee de luptă ingenioase, combinînd în atac focul cu mișcarea, folosînd cu pricepere terenul, manevrînd cu îndrăzneală pozițiile întărite ale otomanilor, trupele noastre au reușit, pe măsură ce cîștigau rapid experiență de luptă, să aibă succese tot mai mari. Deosebit de eficace a fost lupta desfășurată pe timpul nopții, cu toate greutățile de orientare și de cooperare pe care le implica. Avantajați de întuneric, ostașii noștri realizau surprinderea

Spre Nicopole

inamicului și evitau efectele maxime ale focului executat de acesta, ajungând în cele din urmă la lupta corp

Condușă cu ingeniozitate, artileria a constituit un sprijin de neprecuțit pentru infanterie și cavalerie. Astfel, în structura pregătirii de foc executate în ziua de 30 august/11 septembrie 1877, au fost prevăzute două întreruperi: una între orele 9 și 11 și alta între orele 13 și 14.30. Prin acest sistem se urmărea inducerea în eroare a comandamentului otoman; după încetarea primului foc continuu de artilerie, la ora 9, se sconta că otomanii, crezând că începe atacul, își vor dirija rezervele din adâncime către linia întâi a dispozitivului (așa cum se obișnuia în tactica vremii); forțele concentrate la nivelul eșalonului unu aveau să fie lovite de următorul foc continuu, dezlănțuit cu întreg materialul la ora 11; înșelul de întrerupere de la ora 13, inamicul își va mișca iar eșaloanele doi și rezervele către înainte, asupra cărora urma să se abată din nou focul declanșat la ora 14.30.

Forța mobilă a armatei — cavaleria — a fost judicios folosită, în special pentru manevrarea adâncă a sistemului defensiv otoman. Ea a pătruns cu impetuoșitate în dispozitivul inamic interceptând comunicațiile care făceau legătura cu exteriorul, blocând Plevna, tăind-i inamicului liniile de legătură și de aprovizionare, urmărind și lovind grupările care încercau să iasă din încercuire.

Exploatarea la maximum avantajele oferite de teren, ostașii români au executat un volum mare de lucrări genistice, menite să protejeze personalul și mijloacele de foc, constituind totodată bune baze de plecare la acțiuni de hărțuire sau de atac. La Plevna, pentru a interzice o direcție care putea fi folosită de armata otomană în scopul ieșirii din încercuire, a fost planificată și a început amenajarea unui sistem de inundare a terenului, cu o dezvoltare frontală de aproximativ un kilometru, reprezentând una din lucrările genistice de referință din acea perioadă.

Experiența dobândită pe timpul operației Plevna a dat posibilitate trupelor române să ducă în continuare, independent, acțiuni ofensive pentru eliberarea altor localități. Atât pe timpul marșului și concentrării în vederea declanșării operației Vidin, cât mai ales pe

timpul desfășurării acesteia, trupele române au dus cu preponderență lupte pentru nimicirea garnizoanelor otomane, care se apărau cu îndrăgire înăpoia fortificațiilor. După ce inamicul era lovit pe căile de acces către localitate, acțiunile în interiorul acesteia erau continuate fără pauză. Nimicirea ultimelor rezistențe inamice prin lupte de stradă a fost desfășurată cu mult curaj și impetuoșitate, așa cum s-a întâmplat la Smirdan. Aici, fiecare casă, fiecare curte erau puternic organizate pentru apărare, de după fiecare colț și de la fiecare fereastră se trăgea asupra atacatorilor. Pentru a cuceri o clădire, mai întâi ea era încercuită, apoi cîțiva soldați se apropiiau prin locuri ferite vederii inamicului. La un semnal, aceștia pătrundeau prin uși și pe ferestre, recurgând de cele mai multe ori la baionete și patul armei pentru nimicirea ostașilor inamici baricadați prin camere, poduri sau beciuri⁴.

Operațiile desfășurate în iarna anului 1877 de armata română pentru eliberarea Belogradcikului și Vidinului au oferit noi prilejuri de învățăminte privind lupta pentru localități. Constituirea dispozitivelor de apropiere și încercuire, executarea tragerilor de artilerie și pregătirea asaltului general — care însă n-a mai fost executat datorită încheierii ostilităților generale — au demonstrat, ca și la Plevna sau Rahova, capacitatea comandamentului român de a găsi soluții originale, adecvate cerințelor cimpului de luptă.

● MAIOR GRIGORE ALEXANDRESCU

¹ România în războiul de independență, 1877—1878, Editura Militară, București, 1977, p. 134—136.

² P. St. Vassiliou, Opérations de l'armée roumaine pendant la guerre de l'indépendance, Librairie Militaire de J. Dumaine, Paris, 1880, p. 16, 20—21, planșa V.

³ T. C. Văcărescu, Luptele românilor în războiul din 1877—1878, vol. II, Editura F. Göbl fiii, București, 1887, p. 328.

⁴ Cf. Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. VIII, Editura Academiei R.P.R., București, 1954, p. 576.

ATITUDINI

REVIZIONISM!

Dar adevărul istoric nu poate fi revizuit

Dr. FLORIN CONSTANTINIU

După patru decenii de la apariția lucrării lui Makkai Laszlo, „Histoire de la Transylvanie”, istoriografia ungară dă la iveală o masivă „Erdely Története” (o așa-zisă „Istorie a Transilvaniei”), redactată de un colectiv — care îl numără printre membrii săi și pe Makkai Laszlo — colectiv condus de ministrul culturii al R.P. Ungare, Kôpeczi Bela. Cei patruzeci de ani scurși între cele două lucrări cu același titlu au însemnat în istoria Ungariei — ca și a României — o perioadă de ample și profunde mutații revoluționare, care au însoțit angajarea ambelor țări în procesul de edificare a societății socialiste. Istoriografia nu a rămas în afara acestor mari prefaceri, iar fundamentarea investigației istorice pe concepția materialismului istoric a

inaugurat o nouă fază în evoluția ei. Este de la sine înțeles interesul cu care istoricii români s-au aplecat asupra plâsmuitei „Istории a Transilvaniei”. Prin girul științific dat de Academia Ungară de Științe, în a cărei editură a fost tipărită, și prin girul politic dat de un membru al guvernului, lucrarea apăsă drept „ultimul cuvînt” al istoriografiei ungare în sfera de cercetare aleasă și, în același timp, drept un punct de vedere oficial.

În 1946, lucrarea amintită a lui Makkai Laszlo arătase că autorul rămăsese pe vechile poziții ale istoriografiei ungare naționaliste, șovine, cartea sa reluînd tezele știute, de esență roesleriană, a venirii tirzii a păstorilor români la nord de Du-

năre și a infiltrării lor în Transilvania, după ce stăpînirea ungară ar fi fost de mult timp instaurată și consolidată, infiltrări urmate de mari deplasări de țărani munteni și moldoveni în secolele XVII—XVIII în Transilvania, unde ei și-ar fi căutat scăparea în fața fiscalității excesive.

În ce măsură, după patru decenii de istoriografie materialist-istorică, au fost abandonate aceste teze și altele de aceeași factură, al căror rost era să conteste drepturile legitime ale poporului nostru asupra acestui străvechi pămînt românesc — iată unul din temeiurile marelui interes pentru noua „Istorie a Transilvaniei” de sub redacția lui Kőpeczi Bela.

La capătul lecturii celor circa 2000 de pagini ale lucrării, concluzia este pe cît de surprinzătoare, pe atît de tristă. Surprinzătoare și tristă întrucît se constată imediat că — în ciuda afirmației autorilor de a face investigații călăuziți de materialismul istoric — această carte scrisă de istorici ce se pretind marxisti și apărută într-o țară socialistă ar fi putut apărea — fără capitolul despre Republica Ungară a Sfaturilor, unde însă nu lipsesc și grave greșeli de reconstituire a faptelor și interpretare a lor — și în timpul regimului horthyst, a cărui propagandă împotriva așa-zisei „injustiții” săvîrșite în dauna Ungariei de Tratatul de la Trianon, ar fi slujit-o perfect. Între această lucrare, cea din 1946, și altele mai vechi pe aceeași temă, nu există nici o deosebire. S-ar părea că autorii așa-zisei „Istории a Transilvaniei” au rămas baricadați și izolați între stivele de maculatură anti-românească și că suflul revoluției socialiste din ultimele patru decenii nu a putut pătrunde la ei. Lucrarea lor este pătrunsă de același naționalism și șovinism, este la fel de denigratoare la adresa poporului român ca și produsele răposatei propagande horthyste.

Procedeele folosite sînt și ele aceleași. Adevărul este denaturat prin comisiune (falsificarea datelor oferite de sursele istorice) sau prin omisiune (trecerea lor sub tăcere). Semnalează aici cîteva din grosolanele denaturări ale adevărului istoric în tratarea evului mediu.

Pentru a prezenta Transilvania drept un „leagăn” de locuire a triburilor ungare — mai vechi chiar decît Cîmpia Pannonică (!), unde ele s-au așezat în anul 896 —, autorii au inversat datele aflate pînă și în manualele de școală „aducîndu-i” pe unguri mai întîi în Transilvania în anul 894, pentru a porni de aici spre Cîmpia Pannonică. Bineînțeles că de populația autohtonă românească — nici vorbă! „Păstori nomazi” români nu-și vor face apariția — în acest „film” istoric turnat la Budapesta — decît în anii 1150—1200.

Hătătorii și înapoiată cultural, românii — afirmă autorii — nu vor deveni majoritari decît în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Atunci cum se explică existența voievodatului transilvan, adică a unei instituții care a avut continuitate în aria dacică și un conținut specific românesc? Faptul că regalitatea ungară a fost constrînsă să accepte voievodatul ca instituție politico-administrativă este una din dovezile existenței românilor, ca populație autohtonă și majoritară în interiorul arcului carpatic. Zadarnic am căuta însă în paginile tipărite recent la Budapesta o discuție de fond asupra acestui aspect, pe cît de însemnat pe atît de caracteristic al istoriei medievale a Transilvaniei. Este un model al denaturării prin omisiune a adevărului. Tăcerea autorilor este ușor de înțeles: cum ar fi putut să explice marea similitudine dintre voievodatul transilvănean și cele două „libertăți românești” de la sud și est de Carpați, adică voievodatele muntean și moldovean, fără să nu releve astfel caracterul unitar al dezvoltării societății românești medievale și, deci, integrarea organică a Transilvaniei în această societate și în istoria ei?

Hotărîți să neghe această unitate, autorii plăsmuitei „Istории a Transilvaniei” nu au șovăit să prezinte denaturat pe cel dinți unificator al românilor: Mihai Viteazul. Marele voievod este arătat ca fiind lipsit de conștiința unității de neam, în politica sa din Transilvania lipsind — susțin autorii — orice măsură care să justifice opinia că el a dorit promovarea social-politică a românilor transilvăneni.

Cercetările recente, întemeiate pe o largă bază documentară și valorificînd observații pătrunzătoare ale lui Nicolae Iorga, au arătat că Mihai Viteazul — confruntat cu regimul politic

întemeiat pe formula lui Unio trium nationum, alianță între nobilimea maghiară, patriciatul săsesc și frunțașii secuilor, care excludea pe români din viața politică a Transilvaniei — a încercat ridicarea lor prin reorganizarea structurilor eclesiastice. Autorii nu sînt preocupați însă de această problemă care contrazice afirmațiile lor; în schimb, ei ni-l prezintă pe domnul unificator ca aducînd consilieri maghiari și secui pentru a cîrmui voievodatul muntean, după modelul regimului stărilor (decîi al lui Unio trium nationum) din Transilvania! A falsifica astfel opera politică a Viteazului este a săvîrși din nou asasinatul de pe Cîmpia Turzii, de astă dată în formă istoriografică!

În efortul lor de a-i înfățișa pe români drept niște nomazi, greu „sedentarizabili”, autorii se izbesc însă de o mare dificultate: caracterul majoritar în ansamblul populației Transilvaniei. Pentru a ieși din dificultate, ei „adaugă” — așa cum am arătat — un flux de țărani munteni și moldoveni în secolele XVII—XVIII. Putea însă reprezenta regimul de obligații — ca, de altminteri, întreaga situație a țăranilor transilvăneni — o „invitație” pentru imigrare? Răspunsul îl dă simpla constatare că cele mai mari răscoale țărănești din evul mediu românesc au avut loc în Transilvania; cea de la Bobilna (1437), cea condusă de Gheorghe Doja (1514), cea condusă de Horea, Cloșca și Crișan (1784) sînt tot atîtea mărturii că atît sub aspectul îndatoririlor față de stăpînul feudal, cît și sub acela al statutului național, situația țăranilor transilvăneni era mult mai grea decît aceea a țăranilor munteni și moldoveni. De aceea; scurgerile de populație au urmat direcția contrară: nu s-a fugit în masă din Muntenia și Moldova în Transilvania, ci, dimpotrivă, din Transilvania în Muntenia și Moldova! Această deplasare a căpătat asemenea proporții, încît în secolul al XVIII-lea, munteni și moldoveni au putut exclama „Tota Transilvania ad nos venit” (Întreaga Transilvanie a venit la noi). Este lesne de înțeles că dacă și în condițiile unei asemenea scurgeri de populație, românii au rămas majoritari tocmai în secolul al XVIII-lea (reamintim că acești scribi recenți pretind că abia în a doua jumătate a acestui secol românii au devenit majoritari în interiorul arcului carpatic!) a fortiori ei erau majoritari și înainte de termenul pe care îl concep autorii de la Budapesta.

Istoria înseamnă efortul onest și competent de căutare a adevărului. Orice încercare de a răstălmăci acest adevăr viciază întregul efort de cunoaștere. Limbajul comun, care să înlesnească dialogul, trebuie să fie călăuzit de un obiectiv comun: reconstituirea riguroasă a faptelor. Cum să se închege însă un astfel de dialog, cînd autorii pretinsei „Istории a Transilvaniei” sînt preocupați pînă la obsesie să modeleze în tiparele lor de esență naționalist-șovină realitatea istorică, aflată la antipodul dorințelor lor? Strădania lor demolatoare față de notarul anonim al regelui Bela este, din acest punct de vedere, elocventă. Un întreg capitol este consacrat discreditării acestui izvor, numai pentru că el atestă autohtonitatea și anterioritatea românilor în raport cu maghiarii în Transilvania. Analiza oricărei surse ar trebui să preocupe, în chip firesc, pe toți istoricii; numai așa schimbul de opinii ar fi salutar. Dar oare se poate discuta, în spirit cu adevărat științific, cu autorii așa-zisei „Istории a Transilvaniei”, cînd pentru ei nu există decît o singură preocupare: să elimine din sfera surselor de documentare una din mărturiile cele mai răspicite despre prezența românilor în Transilvania în perioada infiltrării triburilor maghiare în interiorul arcului carpatic?!

Istoriografia românească, slujind realitatea obiectivă așa cum a fost ea, cere un singur lucru: să se respecte adevărul. Această cerință strictă; fundamentală, ar fi trebuit respectată și de istoriografia ungară. Comunitatea de concepție și metodă a celor două istoriografii — materialismul istoric — ar fi trebuit să conducă la concluzii similare, dacă nu identice. Autorii așa-zisei „Istории a Transilvaniei” s-au declarat, în prefața acelei cărți, adepty ai materialismului istoric, însă în continuare pășesc pe vechile cărări, răzbătătorite, ale naționalismului și revizionismului. Ne putem întreba: cînd, în ce împrejurări vor merge ei — cînd scriu „Istoria Transilvaniei” — pe singurul drum compatibil cu etica profesională a istoricului, acela al adevărului?

Veteranii își amintesc

ȘI CE TINERI ERAM !

După eliberarea teritoriului patriei noastre de sub ocupația horthysto-hitleristă am primit ordin să continuăm lupta pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pînă la victoria finală. Făceam parte din Regimentul 3 roșiori, Divizia 9 cavalerie.

De la Arad, am pătruns în Ungaria iar primele lupte le-am dat în localitatea Szentes. Aici, armata hitleristo-horthystă își organizase bine apărarea, dar după o zi de crîncene lupte am răzbit forțele inamicului. Prima victorie pe teritoriul Ungariei ne-a asigurat continuarea înaintării spre Tisa. La marele curs de apă, întreaga noastră divizie a luat locul Diviziei a 4-a. Am continuat înaintarea, lovind puternic inamicul în mai multe confruntări. Acesta a început să se retragă în dezordine, lăsînd în urma lui, pe cîmpul de bătălie, mulți morți și răniți, precum și o numeroasă tehnică de luptă. Abia la cota 301 inamicul s-a oprit din retragere, și numai pentru cîteva zile, fiindcă, zdrobindu-i pe rînd toate rezistențele, am reușit în primele zile ale lunii decembrie 1944 să ajungem pe aliniamentul Rakosd — Keresztur de la periferia Budapestei. Pămîntul era înghețat cumplit și cu greu am reușit să ne săpăm adăposturi, folosind tirnăcopul și ranga. Armele nu tăceau, luptam pe viață și pe moarte, de la ostaș la general înduram urgia războiului. Cu tot gerul năprasnic din acele zile, cînd focul de artilerie s-a dezlănțuit asupra hipodromului, s-a ordonat înaintarea. În vacarmul declanșat, nu se mai auzea om cu om, oricît de aproape eram unul de altul. Nici orizontul nu se mai vedea din cauza fumului exploziilor, iar învălmășeala de oameni și de armament de război era așa de mare, încît n-o să uit cît voi trăi. Așa am înaintat circa 700—800 metri.

În dimineața zilei de 12 ianuarie 1945, am reluat luptele, după o canonadă dezlănțuită de escadronul nostru. Inamicul se apăra cu înverșunare, nici noi nu ne lăsam și pînă la urmă am învins. Hipodromul, apoi cazarma Franz-Joseph au fost ocupate. Inamicul concentrat în Budapesta nu se mai putea aproviziona cu muniție decît pe calea aerului. Atunci am văzut eu cum un avion inamic de transport, lovit de noi, a explodat cu toată încărcătura; zeci de lăzi de muniție și parașute umplură văzduhul. Artileria antiaeriană, lovind lăzile cu muniție, a dat parcă foc cerului. Vîlvătaie, explozii și fum. Puzderii de schije cădeau peste noi și nu aveam puțința să ne adăpostim.

Eforturile noastre pentru eliberarea Budapestei au durat 80 de zile și ne-au costat mii de vieți omenești. Mulți dintre bunii mei prieteni, cu care alungasem inamicul de pe pămîntul patriei, aici și-au găsit sfîrșitul. Azi, aș vrea să știu că lumea nu i-a uitat și cu atît mai mult budapeștanii.

Cu efective mult reduse, ne-am îndreptat mai departe spre Cehoslovacia și am intrat în contact cu inamicul, în apropiere de Piestany, forțîndu-l să se retragă mereu. Am întîmpinat o rezistență mai puternică la Băbina, unde inamicul avea sprijinul a numeroase tancuri grele „Tigru”. Dar, cu toată groaza pe care o răspindeau ele, vînătorii noștri de tancuri rînd pe rînd le-au scos din luptă. Inamicul, intrînd în panică, se risipea, se retrăgea în dezordine și căuta să se regrupeze și să mai organizeze focare de rezistență. Singeroase lupte! Acolo am îngropat 30 dintre ai noștri. Am îngenucheat la mormîntul lor muți de durere, garda a tras focuri de armă, ne-am ridicat și am plecat mai departe. La Hron am dat aprige lupte pentru traversarea

Veteranul Gheorghe N. Cristea.

sa. Îmi amintesc cu durere de moartea comandantului meu de divizion, maiorul Vasile Crețulescu, lovit de un snop de gloanțe de mitralieră în piept și în cap. A murit în brațele mele și ale caporalului Avram Ion, la 16 martie 1945, și l-am îngropat la marginea unei localități.

A doua zi, într-un atac vif, dezlănțuit de inamic, a căzut rănit grav și caporalul Avram Ion, rămînînd grupa noastră numai cu trei oameni. Și ce tineri eram! Priveam moartea în față, iar prin cîte locuri trecusem învățasem geografie luptînd.

Exploziile, morții și răniți ne aminteau clipă de clipă că războiul nu se terminase, că inamicul se înverșuna, lăsînd pe drum pilcru de ostași și moarte. Urmărindu-l la tot pasul, nu-i dădeam răgaz. Dar, din vreme, acesta pregătise o puternică rezistență la Morava...

Presimțeam că vine primăvara — era aproape de mijlocul lui aprilie — și bănuiam că furia oarbă a dușmanului prevestea capătul pustiitoarelor înfrîngări. Pentru cotele 258 și 375, luptele au fost grozav de aprige, exploziile se țineau lanț, aerul ziceai că dogorește. La cota 375, aproape de Skalița — dacă îmi aduc bine aminte — în vijelia atacului parcă s-a rupt deodată ceva în mine. Am fost rănit grav. Era 14 aprilie. Peste 25 de zile aveam să trăim Victoria asupra fascismului și a morții. Victoria, pacea, viața.

● GH. N. CRISTEA

Scrisorile și jurnalul sergentului

ION (IONIȚĂ) STANCIU (1877—1878)

**„Să ne bucurăm
cu toții
de roadele păcii
într-un stat
liber și independent”**

S-au păstrat pînă azi 29 de scrisori și un jurnal de zi din anii 1877—1878 de la sergentul Ion (Ioniță) Stanciu din Escadronul 4 „Muscel” — Regimentul 2 călărași. Ostașul era cunoscut în comuna Călinești, județul Argeș, și sub numele de Ioniță Flencheș. Jurnalul, mai cu seamă, unic în felul său, a fost ținut de ostaș — cu o regularitate demnă de admirație — din prima zi a concentrării și pînă în ziua lăsării la vatră. Aceste documente inedite ne dau azi — după 110 ani de la momentele fierbinți de atunci, cînd s-a semnat, cu jertfe, unul dintre cele mai importante acte ale istoriei noastre naționale — informații deosebit de valoroase.

Scrisorile — 15 dintre ele — au fost trimise de către sergent din diferite locuri unde s-a aflat, dincoace sau dincolo de Dunăre, familiei sale la Călinești; 14 scrisori au fost primite de ostaș de la familie sau de la prieteni.

Din prima scrisoare pe care o avem, trimisă din Calafat la 24 mai 1877, răzbate optimismul ostașului, care încă nu poate bănuși cît de greu va fi războiul: „...Prin urmare, scumpele mele dorite (soția, mama și sora — n.n.) aveți pozitiva cunoștință, că eu, pînă în ziua, ora și minutul de față sînt în deplină sănătate...”. Dacă în următoarele scrisori este evidentă grija celui plecat de acasă pentru treburile gospodăriei, scrisoarea din 15 iunie are un alt conținut: „...Alte nuvele* nu am a vă spune decît numai acestea: de eri 14 iunie și pînă azi 15 ora 2 după amiază, au fost bombardare foarte serioasă între Vidin și Calafat... De la noi s-au omorât un sergent fiind lovit de o ghulea turcească și care sfărîmîndu-se au

mai lovit un soldat rîndindu-l puțin... unui căpitan i-au rupt un picior din gleznă” (Scrisoarea a fost întreruptă și continuată pe 16 iunie). „Eri la 2 au încetat bombardarea, az-noapte au fost o mare lovire între turci și noi, mai sus puțin de Calafat, cu scopul venirii unui vapor rusesc... se așteaptă trecerea și a noastră în Turcia. Cu bombardarea Vidinului s-au văzut dărîmîndu-se mai multe case acolo...”

În urma ordinului din 14 septembrie 1877, Regimentul 2 călărași din Divizia a 2-a a Armatei de observație va porni spre Turnu Măgurele și, de aici, peste Dunăre. După șase zile, sergentul scria acasă, de la „Pietu (pichetul) dintre Muselim și Breslanița. Alte noutăți sînt bataie la Plevna de 15 zile. La 6 și 9 septembrie au fost mari loviri încît nu se poate spune. Oamenii adică soldații stau morți ca cum oile la zaana, răniți trec în fiecare zi cu sutele...”

Scrisorile primite de acasă sînt — cum vor fi fost atîtea și atîtea, adreseate ostașilor noștri aflați în vîltoarea luptei — la fel de interesante, conținînd însă informații de altă natură. Pe 3 iunie îi scria din Pitești Alexandru Popp, o rudă din partea soției: „Iubite Ioniță, Toate scrisorile D-tale ți le-am primit și la timp asemenea am comunicat și verișorii Marii... (Marița, născută Popp, soția lui Ioniță)... vin o să avem cam puțin, fiindcă cu multa răceală au cam pierit strugurii...” Într-o scrisoare din 22 iunie, mama ostașului îi scria printre altele: „...Ioniță... iarba (pentru vitele din gospodărie, — n.n.) s-a isprăvit și de fin nu am nici un rost. Finurile sînt foarte scumpe, au ajuns caru de fin 4 galbeni... Cît despre taică-tău ai luat cunoștință (murise în ziua de 8 iunie — n.n.), numai D-ta să ai inima largă și tare că el s-a dus la locul lui și toate în regulă i s-au făcut...”

În prima jumătate a lunii octombrie 1877, sergentul primește din București o scrisoare de la Gheorghe Floru — pe care îl cunoștea din anii copilăriei și care ajunsese profesor în Capitală și se va remarcă prin cărțile publicate. Acesta îi scria sergen-

Un țaran din Călinești-Argeș, fost sergent în 1877—1878. Straiile lui țărănești sînt înfrumusețate de însemne ale destoiniciei ostășești: decorații din războiul de independență

tului: „astăzi speranța și mîndria patriei sînteți d-voastră. D-voastră sînteți și veți fi boerii țării cu drept cuvînt, care luptați pentru cele mai sacre drepturi, în fine, pentru fericirea patriei. Fie să ne bucurăm cu toții împreună de roadele unei păci cît mai apropiate într-un stat liber și independent.”

Dragă Ioniță! Am un văr dorobanț, Ion Radu Dragomir, din Districtul Dimbovița, comuna Bogați. Nu știu ce regiment. Dacă poți, cercetează, te rog din suflet. El nu poate fi nici mort, nici rănit, că nu l-am văzut publicat...”

Ultima scrisoare din cele 29 este scrisă de sergent celor de acasă, la 29 mai 1878, din comuna Miroși, unde se afla batalionul său: „...în curînd vom... palpa de bucurie...”. Aceste cuvinte aveau să mîngie și să bucure, fără îndoială, pe cei care-l așteptau: mamă, soție, soră, prieteni.

Jurnalul are, pe prima din cele 60 de pagini, însemnări privind începutul campaniei la care a luat parte sergentul Ion (Ioniță) Stanciu.

„Întîi, la 26 martie (1877) am fost plecat de acas la C-lung (Cîmpulung) de unde la 1 aprilie m-am dus la Tîrgoviște și am luat lopeți pentru soldați.

La 3 aprilie m-am înapoiat la C-lung cu lopețile, le-am predat și am fost și plecat acasă să-mi iau muniția.

La 5 aprilie m-am întors de acas la C-lung.

În ziua de 6 aprilie am plecat cu escadronul spre Calafat. Seara am mas la Rădești (azi sat al comunei Stîlpeni, la jumătatea distanței între Cîmpulung și Pitești — n.n.).

În ziua de 7 am sosit la Pitești cam tirziu, fiind în urmă cu căruțele pentru bagajuri, bucătăria și muniția de rezbel. Seara am mas în cazarma călărașilor din Pitești. În ziua de 8 a fost toată ziua ploae, m-am pus în tren cu tot escadronul și am sosit seara în Craiova. Am mas noaptea în vagoane.

*În ziua de 9 aprilie am plecat tot escadronul spre Calafat... Așa cum se poate constata încă din prima pagină a jurnalului, se dau informații atât de exacte încît orice comentariu ar fi de prisos. În continuare, stilul va fi același: „Regimentul (2 călărași — n.n.) a fost completat cu 4 escadroane și anume I-ii Argeș, al 2-lea Rimnicu Vilcea, al 3-lea Gorj și al 4-lea Muscel... Într-una din zile fiind la pichetul nr. 16 Arceru, au început turcii a trage cu armele asupra noastră, cînd aici nu erau decît vag. (mistru) Macidonescu, alți sergenți și cu mine, căci D. căpitan (N. Ștefănescu, comandantul escadronului 4 „Muscel” — n.n.) era dus cu D. locotenent Ionescu și D. colonel Cernovodeanu (comandantul Regimentului 2 călărași — n.n.) în inspecție de vedete** și găzdi...”*

În jurnal sînt trecute toate evenimentele mai importante la care iau parte escadronul 4 „Muscel” și, de multe ori, întregul Regiment 2 călărași. După ce au trecut Dunărea, regimentele 2 și 8 călărași se vor con-

stitui la 7 octombrie sub comanda colonelului Paul Cernovodeanu în brigadă de călărași. Această brigadă va acționa energic între riurile Vid și Isker. În luna noiembrie vor lua parte la luptele de la Lom Palanca, iar Escadronul 4 „Muscel” va ocupa localitatea Lipnica. Spre sfîrșitul lunii noiembrie 1877, vor urma luptele de la Dobridor și Arcer Palanca. În ultimele zile ale anului 1877, Regimentul 2 călărași, comandat de maiorul Grigore Călinescu, va ocupa prin luptă o serie de localități din apropierea Vidinului — Vidbol, Nazîr-Mahala, Sadîr-Efendi și Bucovița — în care se aflau trupe otomane.

La începutul anului 1878, sergentul nota: „În ziua de 1 ianuarie — Sfîntu Vasile — 1878, am fost de gardă în serpe Vidin. În această noapte și zi a fost un ger teribil...” Cele două escadroane — 1 „Argeș” și 4 „Muscel” — vor participa activ la acțiunea de cucerire a Vidinului.

După ce, la 22 ianuarie 1878, s-a ordonat trupelor române „încetarea focului pe toată linia Dunării”, sergentul scria: „...În aceste zile de 23 (ianuarie — n.n.) nu s-a mai tras nici un foc de armă sau de tun, a fost liniște. Turcii au început a veni pe la ai noștri și ai noștri pe la ei. Ei veneau cu tutun și pistoale a le vinde, erau unii cu alții ca frații...” Despre întoarcerea în țară, ostașul consemna „La 7 (februarie — n.n.) am pornit cu reg. (imentul) nostru al 2-lea și cu cel al 8-lea. Am venit pînă la Ruptă pe o cîmpie frumoasă, unde a venit a inspecta regimentele D.colonel Leca... comandant de divi-

zie. După defilare... din cauză că era noapte am mers în satul Nazîr-Mahala unde am mas afară cu foc... frigul l-am pățit foarte rău. În ziua de 8 am mers la Vidbol la pod. Apoi în această noapte am pățit un frig cumplit. În ziua de 9 (februarie 1878 — n.n.) am trecut (Dunărea — n.n.) și am venit la Ciuperceni, de aici seara la Poiana.”

Ultima filă a caietului are lipsă jumătatea inferioară, dar cu toate acestea jurnalul are un sfîrșit care poate satisface atît exigențele cercetătorului, cît și curiozitatea lectorului obișnuit: „la gara Stolnici am stat pînă în ziua (lipsește și colțul de jos al penultimei file) cînd a venit ordin... ca toate leaturile din 1870 și 1871 să fie eliberate pe ziua de 1 iulie (1878). Atunci eu mi-am cerut un concediu... de am venit cu trenul pînă la Pitești și mi-am scos poze în uniformă”.

Pentru comportarea și meritele sale în timpul campaniei, sergentul a primit trei medalii, două românești „Trecerea Dunării 1877”, „Apărătorilor Independenței în Războiul 1877—1878”, și una rusească. Acestea au fost purtate cu mîndrie, pe pieptul minteanului țărănesc fără minci, de către Ion Ioniță Stanciu zis și Flencheș, pînă la sfîrșitul vieții sale.

● Dr. SILVESTRU VOINESCU

* Noutăți, știri

** Ostaș în serviciul de siguranță și cercetare

NICOLAE GRIGORESCU

Pictorul neatîrnării românești

Creația lui Nicolae Grigorescu constituie cea mai strălucită demonstrație a capacității unui artist de a se implica prin opera sa în evenimentele decisive ale istoriei țării, de a surprinde și recrea o realitate care, trecută prin filtrul sensibilității sale, capătă valoare de simbol. Pentru înția oară în arta românească, el a știut să contureze, cu finețe și intuiție psihologică, un portret complex al țaranului român pe care-l surprinde atît în momentele sale de comuniune cu natura ocrotitoare a țării, cît și în înfrîngerea luptei ce va aduce României independența națională.

Alături de portretele și compoziții-

lor istorice peisajele de extremă autenticitate pe care le-a creat, întreaga operă a lui Nicolae Grigorescu arată cu elocvență modul în care artistul a înțeles să exprime un conținut românesc în forma original asimilată a celor mai noi cuceriri ale picturii europene de la mijlocul secolului trecut. Prin conținutul și exprimarea sa, opera grigoresciană și-a cîștigat un loc în universalitate. Sentimentul patriotic răzbat cu elocvență putere de convingere din operele ce

Gornistul

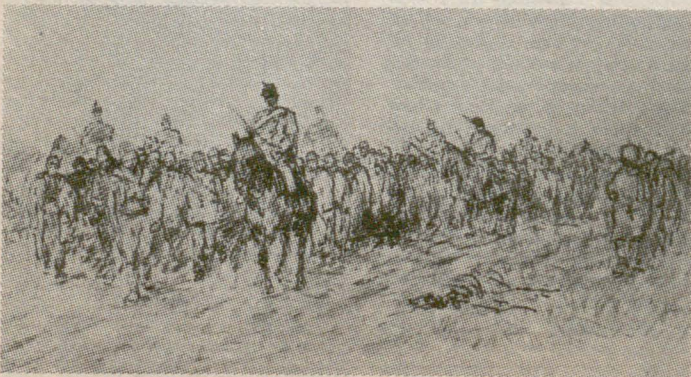
evocă lupta poporului român în războiul pentru independență națională. Adevărul emoționant, sugestiv al acestor imagini, construite lapidar, cu o maximă și austeră concizie, le circumscrie unui capitol de referință în pictura românească.

La recomandarea generalului doctor Carol Davila, atunci șeful serviciului sanitar al armatei române, Grigorescu — împreună cu alți artiști plastici — participă în calitate de pictor reporter la luptele armatei române, din mai și pînă în decembrie 1877, surprinzînd, cu un puternic dramatism izvorit din adevărul unei realități trăite, încheștarea și eroismul acestor momente istorice pentru poporul nostru.

„Marele nostru maestru va transmite viitorimei — spunea B. St. Delavrancea — sinteza sufletului țărănimii noastre: în pace și în război. Și dacă oamenii de pe vremuri l-ar fi înțeles ca pe cel mai puternic istoric al războiului, și ca pe o adevărată glorie a României, desigur că am fi avut întreaga istorie a Independenței. I s-au cerut ilustrații pentru un cotidian — ca și cum s-ar fi cerut unui Homer să facă madrigale și el văzuse o epopee crîncenă și eroică, din care avem numai cîteva pagini geniale și o sumă de documente de o neprețuită valoare.”

Cu sensibilitate și cu nedezmințit simț de observație, artistul a sesizat și reținut în notații spontane scene zugrăvind tragismul luptelor. Obligat să schițeze rapid scenele de război, impresiile de pe front, desenele din această perioadă au un dinamism și o putere de sinteză cu totul remarcabile, constituindu-se într-o adevărată culme a creației sale în domeniul graficii. Majoritatea schițelor executate la fața locului sînt realizate în creion, iar unele figuri de ofițeri ori de soldați poartă chiar numele modelului și devin astfel utile documente. Așa de pildă colonelii Cerchez și Arion, colonelul Gaillard, dr. Kalinderu, colonelul Novitzki, soldatul Alexandru Stan și alții.

Convoi de prizonieri otomani

Ochiul său atent surprinde cu mare acuratețe frumuseți și subiecte inedite pe cîmpul de luptă, în natura înconjurătoare, în configurația unei figuri umane, în viața tinerilor soldați gata să-și sacrifice viața pentru ideea dezrobirii patriei, fie că erau încadrați în batalioane de dorobanți, de călărași, de roșiori sau tunari. Sînt numeroase lucrări care înfățișează imaginea tristă a convoaielor de prizonieri otomani, față de care manifestă o anume simpatie înțelegătoare și o indignare în același timp, dublată de o durere față de soarta omului simplu. Aceste schițe și studii realizate pe front, remarcabile pentru rapiditatea și siguranța executării, au stat la baza viitoarelor tablouri istorice, monumentale ca viziune și amplitudine emoțională, cum este cunoscută pînă *„Atacul de la Smîrdan”*, o adevărată odă închinată vitejiei poporului care își cucerește independența prin luptă.

Imortalizînd marea încheștare între armata română și cea otomană, Grigorescu nu este interesat de detalii, ci de ansamblul ce redă tensiunea cumplită a momentului, subliniată prin intermediul desenului ferm, al tușelor viguroase și al unui colorit expresiv. Cu aceeași emoție reține și figurile de ostași, însuflețiți de nobile sentimente, adevărații eroi ai acestui război, în lucrări ca *„Alarma”*, *„Roșiorul”*, *„Sentinela”*, *„O vedetă”*. Portretele monumentale ca și cele de mai mici dimensiuni sînt născute din identificarea artistului patriot cu sufletul și idealul soldatului român.

Profunda umanitate a lui Grigorescu îmbrățișează cu înduioșată înțelegere soarta prizonierului turc. Pinza *„Prizonieri turci”* este o capodoperă de portretistică realistă, sondînd cu acuitate psihologia personajelor.

O analiză succintă a lucrărilor circumscrie acestei sfere tematice evidențiază, în planul interpretării ideatice și afective, un cald umanism, o adîncă omenie în oglindirea dramei războiului. Evocînd ostașii români în

Crochiu pentru tabloul „Atacul de la Smîrdan”

momentul luptelor, Grigorescu fixează pentru posteritate chipuri ale omului din popor, surprinse într-o diversitate de ipostaze ce reflectă emoționant acea demnă vitejie patriotică ce izvorăște din sentimentul datoriei față de o cauză dreaptă.

După importantul material documentar executat la fața locului, Grigorescu realizează o serie de capodopere care ne înfățișează eroismul ostașilor români pe cîmpul de luptă. În 1885 finalizează marea compoziție *„Atacul de la Smîrdan”*, lucrare ce răspundea unei comenzi din partea Primăriei Capitalei. Este o lucrare de dimensiuni relativ mari, în care artistul reușește să sugereze atît dinamismul bătăliei, expresia avîntată a ostașilor din prim plan, cit și atmosfera sumbră, dramatică a unei zile reci și încețoșate de iarnă, cînd se desfășura ultima mare luptă, cîștigată de dorobanții noștri la baionetă. Alte lucrări finalizate în atelier înfățișează complexitatea de probleme ale cîmpului de luptă. Printre acestea amintim *„Recunoașterea”*, *„Spionul”*, *„Alarma”*, *„O vedetă”*, unele convoaie de prizonieri sau care cu provizii, *„Sentinela”* sau *„Dorobanțul”* cu pușca la umăr, cu mantaua ajungîndu-i pînă deasupra cizmelor, infanterist cu pușca la picior sau *„Dorobanțul goarna”*, un atac la Rahova etc.

Perioada războiului de independență, una din cele mai strălucite din cariera lui Grigorescu, a lăsat posterității numeroase lucrări create de marele artist român. Prin întreaga sa operă ce tratează eroismul ostașilor români pe cîmpul de luptă, Grigorescu a adus un suflu nou de trăire dramatică a evenimentelor, înlocuind convenționalul cu autenticul, ilustrativul narativ cu sugestivul expresiv, revitalizînd întreaga concepție și mijloacele de expresie artistică de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

(urmare din pag. 20)

ciocniri de cavalerie, în dimineața următoare, tentativa inamicului de a pune stăpînire pe podul de peste rîul Ogost pentru a ieși spre localitatea Skit era barată de batalionul căpitanului Constantin Merișescu.

Alarmat de zgomotul luptei de la Ogost și informat că otomanii au părăsit Rahova, generalul Lupu a format un detașament de 500 de ostași, cu care a trecut Dunărea și a ocupat Rahova. Peste cîteva ore, au intrat în localitate și trupele colonelului Slăniceanu și ale generalului rus Meyendorf.

În luptele de la Rahova, trupele otomane au pierdut peste 222 militari, (morți, răniți, prizonieri), iar cele române 337 militari (morți și răniți).

Referindu-se la comportarea ostașilor români în aceste lupte, marele duce Nicolae, comandantul forțelor ruse de pe teatrul de operații din Balcani, spunea că „Izbînda de la Rahova e întru totul a armatelor române”²

VIDIN ȘI BELOGRADCIK

Gruparea otomană de la Plevna capitulase la 28 noiembrie/10 decembrie 1877, dar războiul nu se terminase încă. Consiliul de război, ținut la 30 noiembrie/12 decembrie, a hotărît modul de continuare a operațiilor militare în Balcani: armata română urma să acționeze spre nord-vest, avînd ca obiectiv principal cucerirea puternicelor cetăți Vidin și Belogradcik; armata rusă să înainteze spre sud, pe direcția capitalei otomane, vizînd cucerirea celor două mari centre: Sofia și Constantinopol.

Îndeplinirea noii misiuni ce revenea armatei române a impus cu necesitate reorganizarea forțelor. Astfel, pentru continuarea operațiilor s-a constituit Corpul de vest (15 435 infanteriști, 2 149 călăreți, 84 tunuri), format din Diviziile 1, 2 și 4 infanterie române, sub comanda generalului Nicolae Haralambie. În condiții naturale nespuse de grele — viscol, zăpadă abundentă, ger de minus 25 grade — Corpul de vest a început marșul spre Vidin și Belogradcik, lichidînd prin lupte aprige rezistențele inamice înîlnite.

Vidinul, așezat pe malul drept al Dunării, în fața localității române Calafat, era puternic fortificat și avea două incinte: una mai veche, formînd un semicerc cu raza de 600 metri, cuprindea lucrări permanente cu forturi, bastioane cu escarpă și contraescarpă zidite, care făceau corp comun cu cetatea, precum și șanțuri zidite și inundabile cu apă din pîrîul Pereșit: a doua incintă, situată la o distanță de 1 200—2 000 metri de prima, avea o lungime de 6 km și era formată din lucrări de zid, sprijinite din 600 în 600 de metri pe forturi puternice, bine înarmate cu artilerie. Șanțul exterior era inundabil din pîrîul Delena. În jurul orașului, pe o întindere de 3—7 km, tere-

nul era inundabil și mlăștinos la dezgheț și ploi. Centura principală exterioară de menținere a cetății era organizată pe localitățile Tatarik, Novoselo, Rupcea, Raianovcea, Smîrdan, Inova și Capitanovcea, întărite cu lucrări de fortificații și redute. Garnizoana otomană formată din 12 000 de militari bine instruiți avea în Mehmet İzzet pașa un comandant „energic și inteligent”, cum apreciau surse ale vremii.

În vederea atacului, generalul Haralambie a împărțit zona de operații de la Vidin în trei sectoare: Sectorul 1, la sud de Vidin, între Dunăre și pîrîul Belarada, dat Diviziei 4 infanterie (general George Angheliescu); Sectorul 2, la vest, între pîrîurile Belarada și Topolovița, încredințat Diviziei 1 infanterie (colonel Dimitrie Leca); Sectorul 3, la nord-vest, între pîrîurile Topolovița și Delena, repartizat Diviziei 2 infanterie (general Mihail Cerchez). Între flancul stîng al Sectorului 3 și pînă la Dunăre se afla Brigada de roșiori română. Brigada colonelului Grigore Cantili din Divizia 2 infanterie a blocat Belogradcikul. La atac, trebuiau să participe prin trageri de artilerie și bateriile Diviziei 5 infanterie, aflate în poziție la Calafat și Ciurpereni, pe malul stîng al Dunării.

După realizarea dispozitivului ofensiv, la 9/21 ianuarie, în Consiliul de război din 11/23 ianuarie, s-a hotărît ca atacul să aibă loc a doua zi, simultan pe toate direcțiile, pentru „izgonirea trupelor inamice din satele Tatarik, Novoselo, Rupcea, Raianovcea, Smîrdan și Inova, a le ocupa, menținîndu-se întrînsese”³.

În dimineața zilei de 12/24 ianuarie 1878, după o pregătire de artilerie de 30 de minute, Divizia 4 infanterie a trecut la atac. Regimentul 8 infanterie a înaintat cu hotărîre și a pus stăpînire pe localitatea Tatarik, cu sprijinul Regimentului 1 infanterie, care a atacat de flanc. Divizia 1 infanterie a atacat localitățile Rupcea și Raianovcea, pe care a reușit să le ocupe. La Novoselo însă, otomanii au rezistat cu înverșunare. Divizia 2 infanterie a declanșat ofensiva asupra localităților Inova și Smîrdan; aici s-au desfășurat cele mai crîncene lupte din zona Vidin. Regimentele 4 și 6 infanterie și 9 dorobanți, conduse de locotenent-coloneii George Teliman, Ioan Cotruș și Nicolae Holban, au luptat cu eroism și, pînă în seara zilei, au ocupat toate redutele, au alungat pe inamic și au pus stăpînire pe localitățile Inova și Smîrdan. Contraatacurile executate a doua zi de inamic pentru a recupa poziția înaintată pierdută au fost respinse de către ostașii români. În ziua de 14/26 ianuarie, cercul în jurul Vidinului era complet închis, prin ocuparea localităților Capitanovcea, Kerim beg, Ceiselo și Kutova, iar cetatea bombardată violent.

Pierderile suferite de unitățile noastre în zilele de 12/24 și 13/25 ianuarie s-au ridicat la 608 militari morți și răniți. Concomitent, trupele române au acționat energic și în zona Belogradcik, cetate situată la 45 km sud de Vidin, în care se aflau 3 000 militari otomani. Garnizoana a fost încercuită și lovită cu artileria. Învins pe toate fronturile, Imperiul otoman a semnat armistițiul. Era 9/21 februarie 1878. La 12/24 și, respectiv, 13/25 februarie, trupele române au intrat în Vidin și Belogradcik. Cu ridicarea tricolorului românesc pe meterezele acestor două cetăți puternice se încheia drumul glorios de lupte al armatei române în războiul pentru cucerirea independenței de stat absolute a României. Oastea țării își îndeplinea în totalitate misiunea încredințată de către națiune, consfințindu-i, pe cîmpul de luptă, neațrîrarea într-o campanie în care a obținut strălucitoare victorii împotriva unor componente din marea armată imperială, cu mari posibilități de luptă și o foarte bună experiență de război.

¹ România în războiul de independență 1877—1878, Editura Militară, București, 1977, p. 296—297.

² Memoriile regelui Carol I, al României (de un martor ocular), vol. XI, București (f.a.), p. 95—96.

³ Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. VIII, Editura Academiei R.P.R., București, 1954, p. 484.

PROGRAMUL AL REGIMULUI

REVIZIONIST HORTHYST (3)

Analizând bazele politicii externe horthyste, un raport german relevă: „*Alături de Berlin, Budapesta este bastionul principal al așa-numitei tabere revizioniste. Revizuirea hotărârilor teritoriale ale tratatelor de pace ar fi piatra fundamentală a politicii maghiare și punctul de plecare al demersurilor Ungariei pe plan internațional. În această privință Ungaria ar fi aliatul natural al Germaniei*”¹.

Atenția Ungariei horthyste s-a îndreptat și spre Turcia; la 5 ianuarie 1929, cele două țări au semnat un tratat de neutralitate, conciliere și arbitraj. Studiind și introducând în circuitul științific documente diplomatice, istoricul Juhász Gyula arată că prin intermediul Ankarei „Ungaria poate stabili cel puțin contacte indirecte cu Uniunea Sovietică și astfel să-și consolideze poziția împotriva României”, iar Turcia, ajutată de Ungaria, „poate acționa pentru o apropiere de Italia și astfel să contracareze influența Franței în Grecia”. Cele două țări — arată în continuare cercetătorul ungar — „au fost de acord să adopte o atitudine negativă față de Mica Antantă...”².

Aceleași finalități — crearea mijloacelor care să faciliteze anularea prevederilor tratatelor de pace — i-au fost circumscrise politica față de Austria, relațiile cu Italia și Germania. Guvernul horthyst împreună cu cel italian au urmărit cu atenție evoluția situației politice din Austria, raporturile dintre Partidul Social-Democrat și organizațiile extremiste, pregătind mijloacele în vederea unei loviturii de stat. Declanșarea pucului nu a mai fost socotită necesară, întrucât guvernul Schober, format în septembrie 1929, a fost privit de vecinii săi de la Roma și Budapesta ca o garanție „pentru întoarcerea spre dreapta și pentru dezvoltarea colaborării italo-austro-ungare”³. Un prim pas în această direcție l-a reprezentat semnarea, la 25 ianuarie 1931, a tratatului de prietenie și a unui protocol secret între Ungaria și Austria.

Concomitent, cercurile politice ungare au avut în vedere îmbunătățirea și creșterea relațiilor cu Germania⁴, precum și concilierea pozițiilor italo-germane într-o serie de probleme. Pentru atingerea acestui țel, premierul Bethlen István s-a deplasat, în noiembrie 1930, la Berlin, unde a conferit cu ministrul de externe Curtius, cancelarul Brüning și președintele Hindenburg. Deși vizita sa a fost lipsită de rezultate imediate, inaugurarea „fazei ofensive” în politica externă germană⁵ a constituit, chiar dacă nu imediat, un suport al pretențiilor revizioniste horthyste.

Caruselul diplomatic din anii 1929—1931 a coincis cu declanșarea puternicei crize economice mondiale. Situația grea a maselor populare ungare a fost folosită de guvernul horthyst în mod demagogic, făcând tratatele de pace răspunzătoare pentru marasmul economic, legându-se în mod arbitrar îmbunătățirea soartei celor pauperizați de revizuirea frontierelor. Astfel, Herzeg Ferencz, președintele Ligii Revizioniste Ungare, urmărind manevrarea opiniei publice, declara că „masele

din Ungaria se conving din ce în ce mai mult că *Ungaria nu se poate reface economic între hotarele sale actuale*” (subl. ns.). La rândul său, Károly Gyula, președinte al Consiliului de Miniștri, pentru a deturna atenția maselor, afirma: „*principalele ale crizei economice sînt greșelile tratatelor de pace încheiate*”⁶ (subl. ns.). În același scop — abaterea atenției opiniei publice de la greutățile cotidiene — cercurile politice budapestane au agitat problema minorităților ungare din țările vecine, reclamînd îmbunătățirea situației lor. În realitate, acțiunea a fost subordonată scopurilor revizioniste, deoarece nici unul din guvernele horthyste „nu a căutat cu adevărat să îmbunătățească situația minorităților ungare din statele învecinate, pentru că astfel ar fi slăbit argumentele în favoarea necesității revizuirii”⁷. Desigur, acțiunea avea doar un substrat propagandistic, întrucît nimic nu justifica ideea de „asuprire”, știind că în Transilvania, în anul 1930, existau o dezvoltată rețea de învățămînt cu predare în limba maghiară, precum și numeroase publicații.

Revizuirea totală a Tratatului de la Trianon a devenit singurul *modus vivendi* al cabinetelor conduse de Károly Gyula (1931—1932) și Gömbös Gyula (1932—1936). Făcîndu-se ecolul acestei opțiuni generale, Eckhardt Tibor susținea răspicat: „Noi, pacea de la Trianon nu o vom accepta niciodată!”⁸. Autoritățile civile și militare, bugetul, societățile, uniunile și asociațiile secrete sau legale au fost puse în mod deschis în slujba acțiunii revizioniste. Fonduri masive erau folosite pentru propagandă în străinătate.

Conferința pentru reducerea și limitarea armamentelor (2 februarie 1932 — 11 iunie 1935) a fost socotită de unii contemporani drept un prilej pentru revizuirii negociate. Faptul că Germania a reușit, fie și parțial, să imprime teza egalității privind înarmarea și posibilitatea extinderii acesteia și asupra Ungariei și Bulgariei a neliștit responsabili politici și militari din țările Micii Antante, a căror convingere era că „egalitatea în materie de armament duce nemijlocit la chestiunea frontierelor, căci, în realitate, cînd în Germania, Ungaria sau Bulgaria se spune egalitate în drepturi, revizuirea frontierelor este ceea ce se vrea a se spune”⁹. Revizuirea clauzelor militare — punct principal în programul guvernului Gömbös¹⁰ — era cerută „deoarece (Ungaria) a fost santinele veșnică a civilizației și culturii occidentale la porțile Orientului”¹¹. Cotidianul „Pesti Hirlap” a lansat teoria rasistă a „superiorității culturale ungare”, ce ar da „dreptul de a domina, în timp ce dominația popoarelor de cultură inferioară asupra celor care le sînt superioare este absurdă (...)”. Dacă există un drept de putere colonizatoare, trebuie să existe, de asemenea, un drept ungar. Numai acela poate lumina națiuni inferioare, care este conștient de dreptul său superior”¹². Deci, exista și pe plan ideologic identitatea horthyst-fascism.

Pentru stringerea azeziunilor externe necesare sprijiniri

programului revizionist, Gömbös Gyula a vizitat des unele capitale: în noiembrie 1932 s-a întâlnit cu Mussolini la Roma; în iunie 1933 a fost la Berlin, primul ministru ungar fiind cel dintâi șef de guvern din Europa aflat în vizită oficială în Germania după instaurarea regimului nazist; în iulie s-a deplasat la Viena și apoi la Roma; din nou la Roma în martie și noiembrie 1934; la Varșovia, în octombrie 1934; la Berlin, în septembrie 1935. Tentativele i-au fost ușurate de o serie de evenimente internaționale care, în viziunea cercurilor conducătoare horthyste, puteau favoriza revizuirea Tratatului de la Trianon: în martie și octombrie 1933, Japonia și, respectiv, Germania părăsiseră Liga Națiunilor, apoi pactul celor patru; deveniseră realități conferința de la Stresa, agresiunea italiană în Abisinia și, de asemenea, remilitarizarea Renaniei.

Dintre vizitele lui Gömbös, cea din iunie 1933 a fost decisivă pentru orientarea de ansamblu a politicii revizioniste a Ungariei horthyste¹³. Așa cum aprecia un publicist ungar, după întoarcerea de la Berlin a premierului, „în Ungaria a început să se acorde o tot mai mare atenție crucii incirigată. La nici-un an după aceasta, în 1934, Hitler l-a trimis pe von Papen la Budapesta. Acesta a declarat că vom porni împreună lupta pentru revizuirea acelor tratate de pace care fac ca Ungaria să sufere în mod special și această luptă o vom duce la capăt umăr la umăr, braț la braț...”¹⁴.

Facsimile din ziarele „Timpul” (14 aprilie 1939) și „Adevărul” (6 decembrie 1936). Maghiarii din Transilvania — meșeriași, muncitori, agricultori și intelectuali — se solidarizează cu poporul român pentru apărarea frontierelor României și infierează mișcarea revizionistă

Diplomația horthystă a subminat eforturile altor state, îndreptate spre consolidarea păcii și securității colective. În acest sens, istoricul sovietic N.I. Lebedev arată că „zvonuri privind intenția României de a adera la sistemul de securitate franco-sovieto-ceshoslovac s-au strecurat curînd în presă și au provocat o reacție furtunoasă de nemulțumire din partea statelor fasciste (...) Horthystii au început să numească România «agent al Uniunii Sovietice în Europa» sperînd lumea capitalistă cu consecințele apropiării româno-sovietice”¹⁵.

Consecvent programului militar lansat încă de la începutul anilor '20, Gömbös Gyula a acordat atenție sporită armatei; la jumătatea deceniului patru, Ungaria horthystă avea definite planurile de război. Scopurile revizioniste pe seama României urmau să fie realizate în cadrul unui război generalizat, cînd țările Micii Antante ar fi fost atacate la alte frontiere¹⁶.

Politica de provocare fățișă împotriva țării noastre, manifestarea pretențiilor imperialiste, anexioniste la adresa unei părți din teritoriul național — locuit, în mare majoritate, din cele mai vechi timpuri, de români — au declanșat vii reacții de împotrivire. În ample demonstrații antirevizioniste și antifasciste din 1936, milioane de români și-au exprimat hotărîrea de a apăra statul național unitar. „Suprema voință și neclintita hotărîre a întregului neam românesc — au declarat participanții la o asemenea acțiune — este păstrarea și apărarea cu orice jertfă a hotarelor de astăzi ale României, statornicite pentru vecie potrivit poruncilor dreptății, prin sacrificiile și luptele milenare ale poporului românesc”¹⁷.

● MIHAI RETEGAN

¹ Apud Gheorghe Zaharia, Constantin Botoran, *Politica de apărare națională a României în contextul european interbelic, 1919—1939*, București, 1981, p. 157.

² Juhász Gyula, *Hungarian Foreign Policy 1919—1945*, Budapest, 1979, p. 90.

³ Ibidem, p. 93.

⁴ Într-un interviu acordat publicației „Neue Freie Presse” în decembrie 1928, Bethlen István a relevat existența unor probleme comune germano-ungare, ca și a unei „comunități de interese” (*Arch. Stat. București*, microfilme S.U.A., rola 644, c. 15).

⁵ Andreas Hillgruber, *Politica externă germană în spațiul dunărean, 1930—1939*, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 12, București, 1984, p. 191.

⁶ Ungaria și revizuirea Tratatului de la Trianon, București, 1936, p. 119.

⁷ Juhász Gyula, op. cit., p. 103.

⁸ Ungaria și revizuirea..., p. 128.

⁹ Documents diplomatiques français (1932—1939), I-ère série, tome 2, Paris, 1964, doc. nr. 54.

¹⁰ Încă din 1931, Gömbös Gyula declarase că pregătea „armata pentru cazul cînd chestiunea revizuirii tratatelor nu s-ar putea rezolva pe cale pașnică”. (Ungaria și revizuirea..., p. 59)

¹¹ Ibidem, p. 60.

¹² Apud Olimpiu Matichescu, *Istoria nu face pași înapoi, Cluj-Napoca*, 1985, p. 118.

¹³ Ungaria semnase în martie 1934 protocolul de la Roma prin care Italia, Ungaria și Austria își exprimau decizia de a respinge orice tentativă hitleristă de realizare a Anschluss-ului. (Milan Vanku, Nicolae Titulescu — promotor al politicii de pace și colaborare în Balcani, 1920—1936, București, 1986, p. 54—55).

¹⁴ Regimurile fasciste și totalitariste din Europa, vol. I, București, 1979, p. 44.

¹⁵ N.I. Lebedev, Garda de fier, Carol al II-lea și Hitler. Din istoria fascismului, monarhiei române și a politicii ei externe, Kișinău, 1970, p. 109.

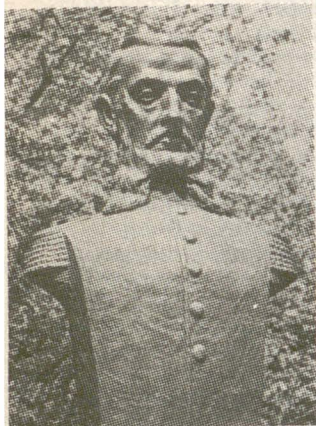
¹⁶ Gheorghe Zaharia, Constantin Botoran, op. cit., p. 161—162.

¹⁷ „Dimineața”, an 32, nr. 10700 din 6 octombrie 1936.

INCREDIBIL, DAR ADEVĂRAT...

• MONUMENTELE LUPTEI •

Colonel dr. FLORIAN TUȚĂ

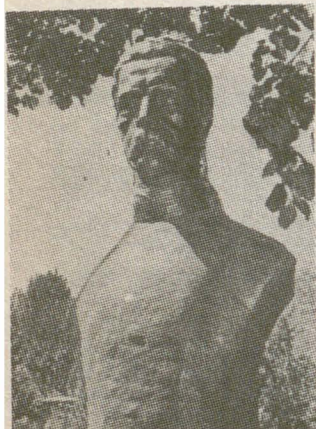
Maior
Gheorghe Șonțu

Fiecare mare moment sau eveniment din istoria multimilenară a poporului nostru și-a avut cronicari de vază care i-au consemnat semnificația prin veacuri. În această privință, un loc aparte l-a ocupat războiul pentru cucerirea independenței de stat a României. Istorici și memorialiști, poeți, prozatori și artiști plastici au închinat evenimentului lucrări de certă valoare, imortalizând pe cei care s-au jertfit „pentru o patrie adevărată, pentru deșteptarea trecutului glorios al României”.

Din suita de însemne memoriale ce ne evocă luptele și jertfele date de poporul nostru în confruntările de acum 110 ani, ne vom referi la un număr de 23 de busturi dedicate unor eroi din campania neamului.

Căpitan Valter Mărăcineanu

Maior
Dimitrie Giurescu

GIURGIU. COMPLEXUL DE BUSTURI ALE UNOR EROI DIN RĂZBOIUL PENTRU INDEPENDENȚĂ

Se află în parcul central al frumosului oraș de pe malul bătrânului Danubiu, pe „Aleea eroilor”.

Realizate din bronz, avînd o înălțime între 0,90 și 1 m, busturile sînt montate pe cîte un piedestal paralelipipedic, din travertin, pe fațada căruia sînt înscrise cu litere de tipar gradul și numele eroilor pe care-i reprezintă. În mijlocul complexului de busturi se află o placă de marmură (1,74x0,94 m), montată pe un bloc de beton acoperit cu mozaic negru, pe care este săpat, în relief, următorul text magial: „1877—1878. Glorie eternă ostașilor români,

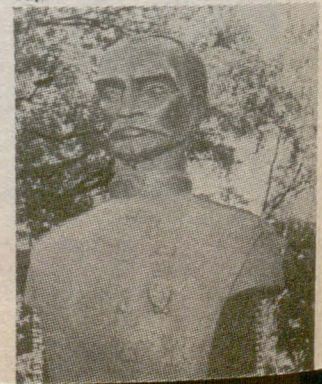
Căpitan Vasile Panu

Maior Constantin Ene

Maior Ion Nicolae

Căpitan Leon Cracalia

**Căpitan Nicolai
Bogdan Lascăr**

**Căpitan
Ion Băjgoiu**

**Căpitan Grigore Ion Năstase
Căpitan Dimitrie Gănescu**

tuturor patrioților, maselor populare care, cu eroism și dirzenie, au împlănit idealurile sacre de libertate, unitate și independență națională, punind temelii trainice marelui edificiu al României socialiste”.

Iată numele sculptorilor care au realizat complexul de busturi din frumosul oraș dunărean: Elena Avramescu, Boris Caragea, Mihai Coșan, Anton Eberwein, Horia Flămîndu, István Gergely, Jana Gertler, Vasile Gorduz, Cristea Grosu, Florica Hociung, Emil Huși, Tudor Kișulescu, Ada Geo Medrea, Justin Năstase, Eugen Orlovski, Dumitru Passima, Constantin Popovici, Dumitru Popovici și Ilica Veturia. Busturile îi reprezintă pe următorii eroi:

Maiorul GHEORGHE ȘONȚU. S-a născut în 1841 în orașul Focșani, jud. Vrancea. A participat la războiul de independență în cadrul Regimentului 10 dorobanți. S-a remarcat pe timpul atacului executat de trupele române asupra redutei Grivița nr. 2. A căzut eroic la datorie în luptele din ziua de 30 august 1877. Înaintea declanșării atacului din 30 august, ofițerul și-a îmbărbătat oamenii cu astfel de cuvinte: „Băieți, fiți viteji, înaintați fără frică!”

Maiorul DIMITRIE GIURESCU. S-a născut în anul 1835 la București. A intrat voluntar în armată în anul 1858, participând la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 4 dorobanți. În ziua de 7 noiembrie 1877, în timpul atacului executat de trupele române asupra pozițiilor otomane de la Rahova, ofițerul s-a jertfit la datorie. Prin jertfa sa, oștirea română pierde un brav militar, se aprecia în ziarul „Războiul” din 3 decembrie 1877.

Maiorul CONSTANTIN ENE. S-a născut în anul 1837 în orașul Bacău. A participat la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 6 dorobanți. În ziua de 7 noiembrie 1877, în timpul atacului executat de trupele române asupra întăriturilor otomane de la Rahova, ofițerul a căzut eroic la datorie. Un martor ocular relatează că, în timpul luptelor, maiorul Ene și-a îndemnat ostașii spunând: „Înainte, copii! Comandantul e în frunte!... Tot înainte, puilor!”.

Maiorul ION NICOLAE. S-a născut în anul 1827 în orașul Galați. A intrat în oștire în 1850, participând la războiul de independență în cadrul Regimentului 15 dorobanți. S-a remarcat pe timpul atacului din ziua de 6 septembrie 1877 asupra redutelor otomane de la Grivița. În focul înclăstării ofițerul a fost grav rănit, dar a refuzat să părăsească câmpul de luptă. În aceeași zi va fi rănit pentru a doua oară, încetînd din viață.

Căpitanul NICOLAE VALTER MĂRĂCINEANU. S-a născut în anul 1840 la București. A participat la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 8 linie. În ziua de 30 august 1877, avînd comanda unui batalion, a atacat împreună cu subordonații săi întăriturile otomane de la reduta Grivița nr. 2. Ofițerul a fost rănit mortal în momentul în care înfîgea drapelul tricolor pe o ridicătură de teren din fața redutei. Elogiindu-i comportarea în luptă, ziarul „Dorobanțul” din 15 noiembrie 1877 consemna: „Valter fu viteazul vitejilor, fruntea luptătorilor pentru independență și fericirea țării”.

Căpitanul VASILE PANU. S-a născut în anul 1844 în orașul Galați. A participat la războiul de independență în cadrul Regimentului 8 linie. S-a remarcat prin modul în care și-a condus în luptă subunitatea în timpul atacului din ziua de 30 august 1877 de la reduta Grivița nr. 2. A fost grav rănit pe cînd își conducea compania la atac.

Căpitanul LEON CRACALIA. S-a născut în anul 1838 în orașul Botoșani. A intrat voluntar în armată în anul 1855, participînd la războiul de independență în cadrul Regimen-

**Locotenent
Lache Elefterescu**

**Locotenent Nicolae
Caloian Cătănescu**

**Locotenent
Pavel Bordeanu** **Locotenent
Nicolae Radovici**

**Locotenent
Dimitrie Nicolescu**

**Sublocotenent
Dumitru Lemnea**

**Sublocotenent
Nicolae Nancovici**

**Sublocotenent
Dimitrie Șerbănescu**

tului 10 dorobanți. În ziua de 30 august 1877 a luat parte la atacul asupra redutei Grivița nr. 2. Pe timpul înclăștării, ofițerul a dovedit curaj și spirit de sacrificiu și a căzut eroic la datorie.

Căpitanul NICULAI BOGDAN LASCĂR. S-a născut în anul 1849 în orașul Iași. A intrat voluntar în armată în 1869, participând la războiul de independență în calitate de ofițer de legătură al Marelui Cartier General al armatei române. Pe timpul atacului din 6 septembrie 1877 pentru cucerirea redutei Grivița nr. 2, ofițerul a luat comanda unor subunități aflate în rezervă, cu care s-a avîntat în luptă. Fiind grav rănit, s-a stins din viață în ziua de 7 septembrie 1877.

Căpitanul ION BĂJGOIU. S-a născut în anul 1836 în comuna Ocind, jud. Prahova. A participat la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 9 dorobanți. S-a evidențiat în luptele din ziua de 6 și 7 septembrie 1877 pentru cucerirea redutei Grivița nr. 2 și în cele din 12 ianuarie 1878 pentru ocuparea unui redan din fața pozițiilor otomane de la Smîrdan. Pe timpul înclăștărilor de la Smîrdan a fost grav rănit, stingîndu-se din viață pe data de 16 ianuarie 1878.

Căpitanul GRIGORE ION NĂSTASE. S-a născut în anul 1842 în orașul Iași. A intrat voluntar în armată în anul 1857, participând la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 15 dorobanți. S-a remarcat pe timpul atacului executat de trupele române în ziua de 6 septembrie 1877 asupra redutei Grivița nr. 2. În iureșul înclăștării, ofițerul s-a jertfit vitejește.

Căpitanul DIMITRIE GĂNESCU. S-a născut în anul 1834 la București. A intrat voluntar în armată în anul 1854, participând la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 7 linie. S-a remarcat în luptele din ziua de 7 octombrie 1877, cînd a atacat în fruntea subunității sale întăriturile otomane de la Grivița nr. 2. Ofițerul a căzut eroic la datorie în timpul asaltului executat asupra unei redute.

Locotenentul LACHE ELEFTERESCU. S-a născut în anul 1841 în București. A intrat voluntar în armată în 1863, participând la războiul de independență în cadrul Regimentului 6 linie. S-a remarcat în luptele din ziua de 12 ianuarie 1878 pentru cucerirea Smîrdanului. Pe timpul asaltului unei redute din zonă, ofițerul a fost grav rănit. S-a stins din viață pe data de 18 ianuarie 1878.

Locotenentul NICOLAE CALOIAN CĂTĂNESCU. S-a născut în anul 1840 în orașul Buzău. A intrat voluntar în armată în 1861, participând la războiul de independență în cadrul Regimentului 8 călărași. Pe timpul luptelor din ziua de 17 octombrie, din zona Vidin, ofițerul a fost grav rănit. S-a stins din viață la 30 noiembrie 1877.

Locotenentul PAVEL BORDEANU. S-a născut în anul 1840 în orașul Fălciu, jud. Vaslui. A participat la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 4 dorobanți. S-a remarcat în luptele din zilele de 7—9 noiembrie 1877 din zona Rahova. Pe data de 9 noiembrie, observînd că un comandant de subunitate căzuse în luptă, locotenentul Bordeanu a luat și comanda acelei subunități cu care s-a avîntat în atac. Pe timpul înclăștării, ofițerul a fost rănit mortal.

Locotenentul NICOLAE RADOVICI. S-a născut în anul 1840 în comuna Oltenesti, jud. Vaslui. A participat la războiul de independență în cadrul Regimentului 1 dorobanți. S-a evidențiat pe timpul înclăștărilor din ziua de 7 noiembrie în zona întăriturilor otomane de la Rahova cînd a căzut eroic la datorie.

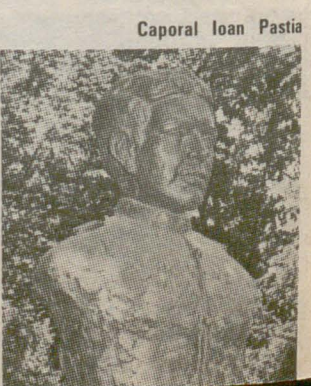
**Sublocotenent
Vasile Verbiceanu**

**Sergeant
Filio Iliescu**

**Sergeant
Marin Georgescu**

Caporal Ioan Pastia

Locotenentul DIMITRIE NICOLESCU. S-a născut în anul 1845 în București. A intrat voluntar în armată în anul 1862, participând la războiul de independență în cadrul Regimentului 2 vînători. În ziua de 30 august 1877 s-a remarcat prin vitejia și neînfricarea cu care a asaltat întăriturile otomane de la reduta Grivița nr. 1, jertfindu-se împreună cu alți eroi.

Sublocotenentul DUMITRU LEMNEA. S-a născut în anul 1850 în comuna Ioncenița, jud. Botoșani. A intrat voluntar în armată în 1870, participând la războiul de independență în cadrul Regimentului 7 linie. În timpul atacului din ziua de 7 octombrie 1877, asupra redutei Grivița nr. 2, viteazul ofițer a căzut la datorie.

Sublocotenentul NICOLAE NANCOVICI. S-a născut în anul 1852 în orașul București. A intrat voluntar în armată în anul 1869, participând la războiul de independență în cadrul Regimentului 8 linie. S-a evidențiat în timpul atacurilor din ziua de 30 august 1877 asupra redutei otomane Grivița nr. 2, pilda sa eroică îmbărbătind subordonații.

Sublocotenentul DIMITRIE ȘERBĂNESCU. S-a născut în anul 1849 în orașul Tecuci, jud. Galați. A participat la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 8 linie. S-a remarcat în timpul atacului din ziua de 30 august 1877 asupra redutei Grivița nr. 2, când a fost rănit. Va fi rănit pentru a doua oară în luptele din zona Tatargik, din ziua de 12 ianuarie 1878, iar după 11 zile se va stinge din viață.

Sublocotenentul VASILE VERBICEANU. S-a născut în anul 1847 în comuna Cerneți, jud. Mehedinți. A intrat voluntar în armată în anul 1864, participând la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 9 dorobanți. S-a distins în timpul luptelor pentru ocuparea fortificațiilor otomane de la Smîrdan și Inova. A căzut eroic la datorie în ziua de 12 ianuarie 1878, în timpul atacului executat de trupele române asupra unor redute de la Inova.

Sergentul FILIP ILIESCU. S-a născut în orașul Giurgiu. A participat la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 1 linie. În atacul executat de subunitatea sa în ziua de 6 septembrie 1877 asupra redutei Grivița nr. 2, gradatul a probat înalte calități ostășești, eroică fiindu-i jertfa.

Sergentul MARIN GEORGESCU. S-a născut în anul 1858 la București. A intrat voluntar în armată, participând la războiul pentru independență în cadrul Regimentului 2 artilerie. S-a remarcat în timpul luptelor din ziua de 30 august 1877 din zona redutei Grivița nr. 1. Aflat cu o secție de tunuri pe o poziție înaintată, gradatul a sprijinit cu foc atacul trupelor române. A fost ucis de explozia unui obuz inamic.

Caporalul IOAN PASTIA. S-a născut în anul 1861 în orașul Iași. A participat la războiul de independență în calitate de voluntar în cadrul Regimentului 5 linie. În ziua de 27 august 1877 s-a aflat în rândurile celor ce s-au avîntat la atac pentru cucerirea unui redan din fața redutei Grivița nr. 1. Pe timpul acestor înceștiări, a căzut eroic la datorie.

MEDALISTICĂ MILITARĂ

DECORAȚII

pentru vitejii din 1877-1878

La 9 mai 1877, spre ora prînzului, Parlamentul a votat, în aplauzele entuziaste ale deputaților și ale numerosului public ce asista la dezbateri, prima lege a statului român independent: Legea instituirii Ordinului național „*Steaua României*”. Se punea astfel capăt uneia din servituțile impuse României de regimul suzeranității otomane, aceea a inexistenței unui sistem național de distincții cu care să poată fi recompensați cei ce aduceau servicii statului, știut fiind faptul că instituirea și decernarea unor ordine și medalii erau atribute ale puterii suzerane.

Modernizarea instituțiilor românești, după 1859, a dus la dispariția modului feudal de răsplătire prin acordarea de moșii și ranguri boierești, fapt subliniat și de domnitorul Alexandru Ioan Cuza cînd, în 1865, spunea: „*Toți predecesorii mei au avut facultatea și putința de a recompensa serviciile ce le-au fost aduse, conferind ranguri și poziții. Eu singur nu am altă manieră de a-mi dovedi recunoștința decît prin decorații pe care Poarta mi le acordă... dar numai prin aceea că venea de la ea, era pătată de impopularitate...*”. Acest fapt l-a determinat pe Cuza să instituie un ordin național — „*Ordinul Unirii*” — și o serie de medalii: „*Pro virtute militari*”, „*Virtutea militară*”, „*Devotament și curagiu*”. De fiecare dată, domnitorul a întîmpinat împotrivirea vehementă a unor mari puteri, în special a imperiilor otoman și austriac.

Pentru ca astfel de situații să nu se mai repete, în 1866, Poarta va înscrie în mod expres în firmanul de confirmare ca domnitor a prințului Carol și obligația acestuia de a nu institui decorații. Cu toată opoziția, după îndelungi tratative între guvernul român și marele vizir, acesta va accepta în 1872 instituirea unor distincții: însemnele onorifice de 18 și 25 de ani servii în armată de ofițeri, precum și medalile „*Virtutea militară*” și „*Bene merenti*”. „*Virtutea militară*” avea două clase și, conform regulamentului ei, trebuia să răsplătească sergenții reangajați care au servit 12 ani fără abateri. Fără modificare

1

2

3

4

5

6

regulamentară, medalia avea să fie acordată și pentru diferite fapte de arme săvârșite în perioada 1872—1876.

Ca semn al suveranității naționale se instituie în 1877 Ordinul „*Steaua României*”, ordin care era de fapt vechiul Ordin al Unirii, cu medalionul modificat. El era organizat pe 5 grade ce puteau fi conferite unui număr total de 1000 de cetățeni români, având însemne deosebite pentru civili și militari. Pentru fapte de arme în război, primele 3 grade (cavaler, ofițer și comandor) erau conferite cu spade încrucișate între brațele însemnului și pe panglică.

Încă de la primele confruntări de amploare între trupele noastre și otomani (26 și 28 aprilie 1877, la Oltenița și Calafat), românii își vor dovedi din plin realele virtuți militare și eroismul străbun, numeroși ostași și ofițeri fiind decorați pentru faptele deosebite de arme. Deoarece la acea dată numărul însemnelor de „*Steaua României*” era foarte redus, marea majoritate a ofițerilor au fost distinși cu clasa I a medaliei „*Virtutea militară*”, ordinul fiind acordat numai în cazuri excepționale. După trecerea trupelor române în sudul Dunării, numărul ostașilor noștri decorați pentru fapte de arme deosebite cu „*Virtutea militară*” și „*Steaua României*” crește la sute și mii de oameni. Pentru bravura de care au dat dovadă, zeci de ofițeri vor fi decorați cu „*Steaua*” chiar de două ori.

După victoria obținută la Grivița pe 30 august, comandantul suprem al armatei române anunța, printr-un Ordin de zi adresat trupelor participante la această bătălie, intenția de a institui o nouă medalie militară, „*Apărătorilor independenței*”, cu care să fie răsplătiți toți cei care, cu arma în mână, au contribuit la apărarea suveranității de stat. Această medalie, materializată în 1878, vine să se adauge altor două noi distincții de război: crucile „*Trecerea Dunării*” și „*Elisabeta*”. Prima a fost decernată în-tregului efectiv — atît românesc, cît și rusesc — care a luptat la Plevna sub comanda supremă a domnitorului Carol, iar cu a doua au fost decorate persoanele — printre care foarte multe femei — care au contribuit în mod deosebit la îngrijirea răniților în spitale și ambulanțe.

Se încheia astfel, în focul luptelor pentru independență și suveranitate națională, sistemul românesc de decorații, verigă importantă în structura politică a unui stat modern independent. În 1878 acest sistem era compus dintr-un Ordin național, „*Steaua României*”, și opt decorații: medalile „*Virtutea militară*”, „*Bene merenti*”, „*Serviciu credincios*” (cu cîte două clase fiecare) și „*Apărătorilor independenței*”, crucile „*Trecerea Dunării*” și „*Elisabeta*” și semnul onorific pentru XVIII și XXV ani în armată, precum și distincția rusă „*Medalia comemorativă a războiului 1877—1878*”, care a fost acordată și trupelor noastre.

Alături de distincțiile naționale, pe piepturile eroilor care prin sacrificii și lupte dirze au cucerit independența de stat, cu 110 ani în urmă, au strălucit și numeroase distincții străine. Credem că merită a fi amintite aici ordinele „*Takovo*” și „*Crucile de război 1876*” acordate de statul sîrb personalului ambulanțelor sanitare românești care, în spiritul umanitarismului specific poporului nostru, a ajutat la alinarea suferințelor răniților și bolnavilor în timpul războiului sîrb-otoman din 1876. Numeroși ostași au fost distinși cu crucea „*Sf. Gheorghe*” în diferite clase — echivalentul rusesc al „*Virtuții militare*” —, iar corpului ofițeresc i-au fost decernate aproape toate ordinele în uz ale Imperiului țarist ce se puteau conferi pentru fapte de arme: „*Sf. Stanislas*”, „*Sf. Ana*”, „*Sf. Vladimir*” și „*Vulturul alb*”. Pentru modul cum a condus trupele româno-ruse în bătălia de la Plevna, domnitorul României a fost decorat cu ordinul „*Sf. Alexandr Nevski*”.

1. Ordinul „*Steaua României*” cu spade, în grad de cavaler, model 1877, avers

2. Ordinul „*Steaua României*” cu spade, în grad de comandor, model 1938, revers

3. Medalia „*Virtutea militară*”, avers

4. Medalia „*Virtutea militară*”, revers

5. Medalia „*Apărătorilor independenței*”, avers

6. Medalia „*Apărătorilor independenței*”, revers

7. Medalia „*Serviciu credincios*”, avers

8. Medalia „*Serviciu credincios*”, revers

9. Crucea „*Trecerea Dunării*”, avers

10. Medalia „*Serviciu credincios*” 1877—1878, revers

● FLORICEL MARINESCU

7

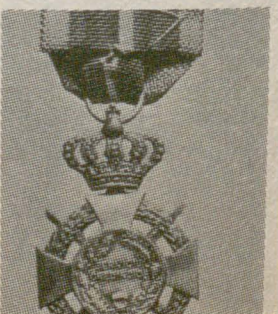
8

9

10

TROFEE din războiul de independență

Muzeul Militar Central posedă numeroase colecții, cu totul remarcabile prin numărul obiectelor, varietatea și valoarea istorico-documentară, unele dintre aceste colecții fiind unice în țara noastră, așa cum sînt cele de armament, uniforme militare și drapele. Acest bogat patrimoniu oferă o sursă vastă și emoționantă de cunoaștere aprofundată a unui moment înălțător din istoria poporului român, războiul de neam din 1877—1878.

O categorie de obiecte, poate mai puțin cunoscută, dar care arată cu o puternică forță de convingere eroismul ostașilor români o formează trofee capturate de la trupele otomane pe cîmpurile de luptă de la Grivița și Rahova, de la Inova și Smîrdan, unde ostașii noștri, luptînd vitejește, plătind de multe ori cu prețul scump al vieții au adus victoria ce a consacrat independența de stat a României, proclamată în memorabila zi de 9 Mai 1877. Deși puține, ele sînt totuși reprezentative, întrucît provin din diverse domenii, cum ar fi armamentul portativ de infanterie (puști, carabine, iatagane), de artilerie (tunuri și proiectile), piese de echipament (uniforme), documente, drapele etc.

Primele trofee luate de armata noastră din mîinile trupelor otomane sînt cele confirmate prin următorul ordin de zi dat la 5 septembrie 1877:

Soldații!

În ziua de 30 august bravura voastră a încoronat victorios drapelele române. Regimentul al 14-lea de dorobanți și Batalionul al 2-lea de Vinători, împreună cu trei batalioane din glorioasa armată imperială rusă, au luat cu asalt reduta (Gri-vița 1) pe care inamicul o apăra cu înverșunare; un drapel și trei tunuri au fost partea de trofeu a trupelor noastre.

Trofee au fost trimise la București, iar din acestea drape-lul a fost predat spre păstrare la Arsenalul armatei, două tu-nuri au fost așezate lângă statuia lui Mihai Viteazul*, unde „umbra măreață a glorioșului Domn va vedea astfel că soldații români au rămas tot fiii eroilor de la Călugăreni”, iar un alt tun a fost așezat în fața clădirii Corpului de gardă de la pala-tul domnesc. Tunuri de cîmp cu tragere înceată, sistem Krupp, calibru 78,5 mm, bătaia de 3 500 m, au mai fost capturate

în timpul marilor bătălii de la Rahova și Plevna. Două dintre acestea se găsesc în colecția de artilerie a Muzeului Militar Central. Mai modeste ca înfățișare, dar nu mai puțin impresio-nante sînt cele două proiectile de tun care ne amintesc de bombardamentele otomane asupra armatei române aflată în acoperire strategică pe malul Dunării.

Semnificative pentru prețuirea eroismului ostașilor români sînt și cele patru puști Henry Winchester din dotarea trupelor otomane, arme care au fost capturate la Plevna. Inscriptiile de pe patul puștilor: „Plevna — 28 noiembrie 1877” evocă cele cinci luni de crîncene și singeroase confruntări, cu situa-ții schimbătoare care dădeau cînd de o parte, cînd de cealaltă multe speranțe. Pe unele din puști sînt gravate figuri de dorobanți cu drapel și sabie, în atac, amintind de eroismul „curcanilor” care au înscris pagini de glorie în istoria poporu-lui nostru. Interesantă este gravarea pe una din puști a nume-lui doctorului Fialla — medic român plecat voluntar pe cîmpul de luptă în cadrul serviciului sanitar al armatei — și tot atît de interesante sînt și frumoasele iatagane cu încrustații de ar-gint.

O valoare de simbol o au și cele patru piese de echipament otoman (centuri și ledunci) aflate în colecția Muzeului Militar Central — două dintre ele au fost păstrate în familia gene-ra-lului Alexandru Cernat.

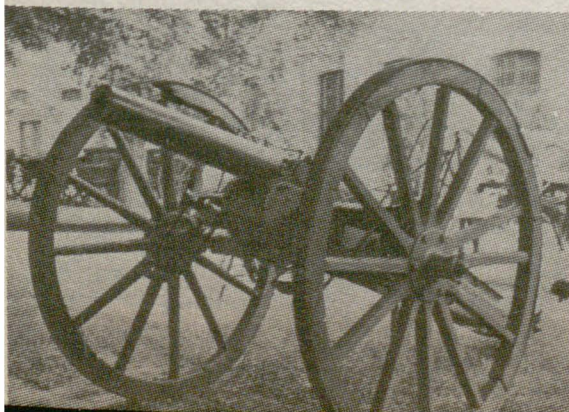
Drumul de vitejie al armatei române pe marile cîmpuri de luptă de la Plevna, Rahova, Vidin este marcat și prin alte ex-ponate ale muzeului. Printre acestea se remarcă trei drapele otomane, fragmentul din Poarta cetății Vidinului, Piatra de marmură cu inscriptii de la Cetatea Nicopol, precum și două obiecte personale care au aparținut viteazului comandant oto-man Osman pașa — o tabacheră și o carte de cult care a fost dăruită sergentului Pavel Lucasievici din garda sa personală.

Prezența trofeelor din timpul războiului pentru independență din anii 1877—1878 aflate în patrimoniul Muzeului Militar Central exprimă un moment al eroismului poporului român în lupta pentru neam. Păstrarea lor constituie o datorie de onoare față de cei care s-au jertfit pentru patrie.

* Vezi în acest număr „Răsună un cîntec”...

● MARIA RADOVICI

Piesă de artilerie din dotarea armatei otomane

Fragment din poarta cetății Vidin, drapele otomane

INDEPENDENȚA ROMÂNIEI

*Primul film românesc de lung metraj
realizat cu participarea armatei noastre*

Operă cu adânci semnificații patriotice, primul film artistic românesc de lung-metraj — „Independența României”, realizat în 1912 de către Grigore Brezeanu (regizor) și Leon Popescu (producător) — a beneficiat de contribuția substanțială și entuziastă a armatei noastre.

Ziarul „Seara” din 30 decembrie 1911 își informa cititorii că la Ministerul de Război a fost primită „comisiunea Teatrului Național din București... în vederea scoaterii unui film cinematografic care să reprezinte Războiul Independenței noastre din 1877”. Peste trei luni, la 24 martie 1912, „Gazeta ilustrată” difuzează știrea că Ministerul de Război va acorda „sprijinul său pentru orice nevoie de trupe ce ar fi, care să asigure o mai reală reprezentare a eroicei noastre epoei de la 1877”. Altă publicație, „Libertatea” nr. 1/1913, care apărea la Orăștie, arată că „guvernul României a ajutat cu bani prinderea pe pînă a întâmplărilor mai însemnate din acest război mare și... cu întregi regimente ale armatei naționale a ajutat pregătirea celui mai frumos și mai artistic film de acest fel”. Mai târziu, va fi exprimat fără echivoc faptul că pentru filmul „Independența României” oficialitățile militare au acordat „un sprijin pe care nici un producător nu-l va mai întîlni”.

Locurile de filmare au fost alese de specialiștii Marelui Cartier General, pentru a corespunde cât mai bine momentelor evocate; planurile asalturilor asupra redutelor dușmane, armamentul, uniforme, harnașamentele cailor, corturile de campanie, ambulanța și alte elemente erau cele autentice, scoase din cadrul depozitelor în care erau păstrate în vederea creării unui Muzeu al Armatei. Armata a pus la dispoziție docu-

mentația și a asigurat săparea șanțurilor și a redutelor, confecționarea uniformelor rusești și otomane. Tot ea a asigurat atît trenurile și alte mijloace hipo, auto sau navale care transportau figurația la locurile de filmare, cît și construirea podului de vase de peste Dunăre. „Realismul de mare stil”, cum se afirma într-o cronică din „Adevărul”, caracteriza secvențele de luptă realizate cu participarea cîtorva divizii de infanterie, artilerie, cavalerie și geniu, cu întregul efectiv. Pe locul de filmare de la Băneasa, sediul consultanților militari și al personalului artistic, garderoba și birourile aprovizionării se aflau într-o casă țărănească, devenită „un adevărat comandament de război, pe care filfia drapelul național”.

Filele scenariului regizoral — puține, cîte ni s-au păstrat — au aspectul unor adevărate jurnale de front. Iată cîteva exemple: ● „8 aprilie. Tren militar care va avea două vagoane. O ambulanță cu brancarde în care sînt vreo 20 de răniți: români, ruși și turci. Personalul necesar cu un doctor militar... pentru a-i transporta la Spitalul militar ● 24 aprilie, ora 9 (nouă). La Herăstrău — podul peste Colentina. 1) Un escadron în ținută de campanie cu căciuli, cu stindarduri. 2) O baterie de artilerie. Ținuta de campanie cu drapeluri. 3) Trei companii de infanterie cu căciuli de campanie. 4) N.B. Toate trupele... vor avea asupra lor corturi și material necesar pentru instalarea în bivouac a infanteriei, artileriei și cavaleriei (corturi, conovețe, parc). Trupele vor avea hrană rece la ele. Muzică militară”.

Sarcina principală a reconstituirii operațiunilor de război a fost încredințată consilierilor militari, care au prezentat riguros științific succesiunea cronologică a evenimentelor. Prin

Scene din film

acest mod de a concepe filmul, realizatorii români marceau o adevărată premieră mondială, inaugurând un stil de lucru și o concepție care se vor afirma în lume abia mai târziu¹.

Adevărul istoric era cuvântul de ordine al zilei², filmul fiind menit să glorifice virtuțile soldatului român, care luptase exemplar pentru independența patriei. Rostul unui asemenea film era limpede: „*generațiile de astăzi vor învăța istoria luptei de la 1877, iar viitorului îi va rămâne tabloul viu al vitejiei românești*”³. Ilustre personalități ale teatrului nostru de la începutul secolului: Constantin Nottara, Elvira Popescu, Aristide Demetriade, Aristizza Romanescu, Aurel Athanasie, Maria Giurgea, Jeni Metaxa, Ion Niculescu, Maria Filotti, Ion Dumitrescu, George Ciprian, Gh. Merișanu, Sonia Cluceru, Tudor Popescu și alți aproape 40 de actori de frunte ai Teatrului Național n-au pregetat să accepte scurte apariții, roluri episodice, aproape figurative, lăsând „locul din față” maselor de ostași ai vitezei armate române. Din cele aproximativ 50 de secvențe ale filmului, doar 11 sînt jucate de actori, în rest domină cîmpul de luptă, în care eroul principal este ostia română biruitoare. Jean Mihail afirmă că pentru acest film „*ofițerii activi erau consultanți și, adesea, actori*”⁴, iar Ion Biberi își amintește că *filmul războiului pentru neatințare a fost turnat în parte „pe cîmpiile din jurul orașului Turnu Severin cu ostași din Regimentul 17 Mehedinți, în frunte cu ofițerii lor”, un locotenent interpretînd rolul lui Valter Mărăcineanu*⁵. În secvențele privind trecerea Dunării, filmate la Măcin, podul — identic celui pe care armata română trecuse Dunărea în 1877 — a fost construit de ofițerii și ostașii Regimentului de pontonieri din Brăila.

Tablourile vaste ale luptelor eroice de la Plevna și Grivița, turnate la Băneasa și Otopeni, au avut „*partea pur militară aranjată de d-nii: lt. col. Scărlătescu, cpt. Tomuță Dumitrescu, maior Botez și locotenent Aslan*”⁶, iar secvențele zguduitoare din Valea Pîlîngii, de la „*Munții Verzi*”, au fost realizate în regiunea Severinului, cu întregul concurs al Diviziei de cavalerie, comandată de generalul Alexandrescu, consultant militar fiind căpitanul Toma Dumitrescu⁷.

Premiera filmului a avut loc la 1 septembrie 1912, în sala Eforie, într-o atmosferă de entuziasm general. Și de data aceasta, armata și-a avut partea sa de contribuție. Eftimie Vasilescu, martor ocular al evenimentului, povestește că „*Ver-mont, șeful muzicii regimentului II vinători, a adus în spatele ecranului în afara fanfarei întărite cu două tobe, vreo douăzeci de soldați cu arme și cartușe oarbe și un ofițer cu o companie care aveau misiunea să strige la momentul potrivit, „Uraaa!”*”⁸. Despre o altă vizionare a filmului, Jean Mihail își amintește: „*Ambianța sonoră era astfel realizată*”⁹ de către ostași, „*publicul în delir, aplaudind cînd filmul arăta eroismul soldaților noștri*”¹⁰, manifestîndu-și entuziasmul față de această „*grandioasă înviere a unei pagini de istorie... operă de patriotism luminat*”, întrucît filmul oferă „*doară ore de înălțare sufletească și de continuă emoție ce ține pe toți în cea mai extremă încordare*”¹¹. Atunci, într-una din paginile „*Viitorului*”, se putea citi: „*Acum vedem cît fond etern și clar și înalt zace în sufletele noastre și cît de recunoscători sîntem cinematografului care a reușit să facă o educație patriotică în chip agreabil*”¹².

Filmul a rulat permanent și s-a bucurat de un imens succes în întreaga țară. Semnificativ este și faptul că, în momentul declanșării primului război mondial, pelicula „*Independența României*” rula cu același mare succes pe ecranele țărilor beligerante din ambele tabere: Austro-Ungaria, Germania, dar și în Rusia, Anglia și Franța. Se oferea astfel lumii „*un curs emoționant al istoriei Renașterii noastre la viața de stat liber și de factor însemnat în politica din Balcani*”¹³.

Cu deosebită căldură și entuziasm a fost întîmpinată această capodoperă cinematografică numită „*Independența României*” în Transilvania, aflată încă sub stăpînirea Aus-

tro-Ungariei. Achiziționat și difuzat de Societatea „Astra”¹⁴ în numeroase localități de peste munți, filmul s-a bucurat de un succes enorm¹⁵. Reprezentațiile din 11 și 12 mai de la Hunedoara și din jur, de la Deva, Orăștie și Hațeg au contribuit la „*o nouă întărire a mîndriei naționale*”, cum scria ziarul „*Liber-tatea*”. Fiind un puternic mijloc de educație națională — așa cum opina cronicarul de la „*Unirea*” (Blaj) — „*ar fi tare de dorit ca acest film să se reprezinte în toate centrele românești*”¹⁶. Semnificative sînt și aprecierile din periodicele de altă limbă. Într-o gazetă maghiară din Cluj¹⁷, de pildă, se publica știrea că timp de două săptămîni rula în oraș „*filmul cel mai grandios din lume... pregătit cu aprobarea guvernului român, cu participarea armatei române — se vorbește de 200 000 de soldați*”. Într-un alt ziar maghiar¹⁸ se afirma că *acest film este „atracția cea mai admirabilă” dintre toate filmele ce a dăruit „cinematografia pentru omenirea viitorului”*. La Reșița se știa că această capodoperă a cinematografiei românești prezintă „*crîncenele lupte ale fraților noștri pentru a-și crea statul lor liber de astăzi*”¹⁹.

Indiscutabil, înriurirea acestei creații cinematografice asupra conștiințelor a fost enormă, elanul național de care s-au simțit animați transilvănenii vădîndu-se în timpul proiecțiilor și după aceea, „*la ieșirea din săli, cînd fervoarea patriotică a izbucnit tumultuos, în adevărate manifestații de stradă*”. Astfel „*cinematografia își aducea pentru prima oară contribuția la pregătirea spirituală a maselor în vederea împlinirii aceluia act de covîrșitoare importanță istorică în destinul țării care avea să se petreacă la 1 Decembrie 1918: Unirea Transilvaniei cu România. Cinematograful devenise un aliat al istoriei*”²⁰.

Armata noastră se dovedise încă o dată deplin și puternic implicată atît în cucerirea victoriilor pe cîmpul de luptă, cît și în înfăptuirea acestei mari opere a spiritualității românești, filmul „*Independența României*” inaugurînd o amplă și fructuoasă colaborare, continuată de numeroase creații de autentică vibrație patriotică: *Dacia, Columna, Mihai Viteazul, Tudor, Horea, Pentru patrie, Pe aici nu se trece, Noi, cei din linia întîi* etc.

● MAIOR VIOREL DOMENICO

¹ Ion Cantacuzino, Momente din trecutul filmului românesc, Editura Meridiane, 1965, pag. 13

² Jean Mihail, Filmul românesc de altădată, Editura Meridiane, 1967, pag. 14

³ Din manuscrisele lui Aristide Demetriade, publicate de Tudor Caranfil în „Cinema” nr. 10/1985 și 1/1986

⁴ Academia R.S.R., Manuscrise, Corespondența Nottara, scri-soarea 20847

⁵ „Rampa”, 1 decembrie 1911

⁶ Jean Mihail, op. cit. pag. 13

⁷ Suplimentul literar-artistic al „Științei tineretului”, 26 mai 1985

⁸ „Realitatea ilustrată”, 24 martie 1912

⁹ Ion Cantacuzino, în Studii și cercetări de istoria artei, seria Teatru, muzică, cinematograful, Editura Academiei, tom. 14, nr. 1/1967, pag. 38

¹⁰ Tudor Caranfil, Virstele peliculei, Editura Meridiane, 1982, p. 127

¹¹ Jean Mihail, op. cit. pag. 11

¹² „Gazeta ilustrată”, 15 septembrie 1912

¹³ „Universul”, 3 septembrie 1912

¹⁴ „Viitorul”, 18 iulie 1913

¹⁵ „Adevărul”, 3 septembrie 1912

¹⁶ Arhiva Națională de Filme, Caiet de documentare cinematografică nr. 1/1969, pag. 29

¹⁷ Arhiva Națională de Filme, Producția cinematografică din România, vol. I, partea a II-a, pag. 17

¹⁸ „Unirea”, 28 decembrie 1912, pag. 5

¹⁹ „Kolozsvári Hírlap”, 17 ianuarie 1913

²⁰ „Mezőfenykép-Hirado”, 19 ianuarie 1913, vezi și Arhiva Națională de Filme, Caiet de documentare cinematografică nr. 5/1968, p. 91-92

²¹ Suplimentul literar-artistic al „Științei tineretului”, 5 mai 1985

²² Manuela Gheorghiu Cernat, Filmul și armele, Editura Meridiane, 1983, pag. 267

* În America anulul 1915, marele regizor D.W. Griffith, cu aceeași scrupuloasă preocupare, va turna filmul „*Nașterea unei națiuni*”, recon-struind războiul de secesiune.

ESCADRILA NIEUPORT 3
JURNAL DE FRONT 1916—1917,
 Editura Militară, București, 1986

Este o realitate unanim recunoscută faptul că un element esențial pentru oricare cercetare istorică este izvorul documentar. Îngrijit prezentat și analizat critic, acesta poate oferi cititorului iubitor de istorie o informație veridică și accesibilă asupra evenimentelor din trecut. În acest an aniversar, când rememorăm eroicele bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz de acum șapte decenii, avem la dispoziție un nou izvor documentar, oferit de către Editura Militară încă din ultimele zile ale anului trecut. Profesorul Valeriu Avram — căruia îi datorăm îngrijirea ediției, traducerea din limba franceză, introducerea și notele — și colonelul aviator (r) Paul Baltagi, care a asigurat controlul științific, prefața și glosarul, introduc în circuitul științific un document de o mare însemnătate. Chiar dacă nu are un caracter oficial, *Jurnalul de front* cucerește prin realismul descrierii faptelor, prin stilul cald, apropiat.

Sîntem siguri că iubitorii de istorie, pe măsura parcurgerii fiilor *Jurnalului*, vor fi captivați de derularea rapidă a evenimentelor, de dramatismul lor. Documentul, operă colectivă a mai multor temerari piloți — profesorul Valeriu Avram a depistat patru caractere diferite de scriere — este bogat în fapte de arme, descrise clar și concis. Deși se derulează în fața noastră imaginile unor înțeleștări crîcene, însemnările sînt nu numai limpezi și viguroase, dar și pline de încredere în victorie, cu unele pasaje care prin umor fin și autoironie (atunci cînd aparatul de zbor inamic reușea totuși să se salveze), ne apropie sufletește de acei piloți minunați și mașinile lor zburătoare. Jurnalul este nu numai un document istoric, ci și o carte de inimă.

La începutul primului război mondial, măsurile luate de statul român au contribuit la ridicarea treptată a nivelului de pregătire a Aeronauticii române, al cărei proces evolutiv în timpina mari greutăți, în special în dotarea cu material volant corespunzător și într-o cantitate suficientă; aceasta, în primul rînd, pentru că industria românească nu dispunea de capacitatea de producție necesară pentru fabricarea avioanelor. În primul an al războiului pentru eliberare și reintregire națională, aviatorii români și-au făcut din plin datoria, deși raportul de forțe le era net defavorabil. Situația s-a ameliorat după sosirea la Iași (octombrie 1916) a Misiunii militare aeronautice franceze și, în special, a unor loturi de avioane din Franța. Trebuie să menționăm că și unii piloți români, la rîndul lor, au luptat pentru apărarea spațiului aerian al Franței. Cu sprijinul personalului francez, s-a activat pregătirea unor noi piloți și observatori aerieni români în școli de pilo-

taj, comandament, observație, antenă, mitraliere și mecanici. Numeroase misiuni de luptă au fost executate în 1917 în vederea studierii pozițiilor și dispozitivului inamicului, efectuării reglajelor focului artileriei, a cercetării îndepărtate în spatele frontului inamic, a executării de bombardamente aeriene asupra trupelor și aerodromurilor Puterilor Centrale. Misiunile de recunoaștere și observare, mesajele observatorilor din avioane au fost de un mare folos armatei române, lucrările și obiectivele din dispozitivul inamic fiind trecute pe hărțile și planurile directe ale comandanților de unități.

Escadrila româno-franceză Nieuport 3, făcînd parte din Grupul II aeronautic, a fost în primele rînduri ale luptei. Piloții români și francezi au dovedit înalta lor măiestrie și au făcut față cu cînte misiunilor ce le-au revenit. Infruntînd un adversar superior numeric, dotat cu o tehnică de război de vîrf, aviatorii români au arătat prin minunate fapte de arme că nu sînt mai prejos față de cei mai buni dintre piloții inamici sau aliați.

Prin editarea ei, cartea face cunoscut un document inedit, care putea fi consultat pînă acum doar în fondul documentar al Muzeului Militar Central. Importanța acestui emoționant *Jurnal de front* pentru istoria aviației militare române este cu atît mai mare cu cît — așa cum subliniază profesorul Valeriu Avram — este singurul păstrat integral. Aparatul critic, competent și bine documentat, relevă autenticitatea faptelor de arme relatate, acestea fiind confruntate cu documente oficiale militare, registre de front ale unor unități de aviație care, de fiecare dată, confirmă veridicitatea *Jurnalului*. Ilustrația bogată și elocventă — asigurată prin imagini din fototeca Muzeului Militar Central și colecții particulare, printre care și cea a îngrijitorului ediției —, ca și glosarul ridică valoarea acestei cărți, intrată de curînd în istoriografia primului război mondial.

● S. ORIANU

**Stelian Neagoe,
ISTORIA UNIRII
ROMÂNILOR
DE LA ÎNCEPUTURI
LA CUZA VODĂ**
*Editura Științifică
și Enciclopedică,
București, 1986*

Pornind de la constatarea perfect îndreptățită că semenii noștri trăiesc cu intensitate sentimentul istoriei, Stelian Neagoe reușește în recenta sa lucrare performanța de a înfățișa publicului larg cititor — într-o formă accesibilă și după o metodă ce îmbină în mod original documentul de epocă sau verbul inspirat al corifeilor

STELIAN NEAGOE

**ISTORIA
UNIRII
ROMÂNILOR**

istoriografiei clasice cu judecăți de valoare întemeiate pe cele mai noi rezultate ale cercetării de specialitate — principalele etape parcurse de o constantă seculară a evoluției noastre: lupta românilor pentru realizarea statului național*.

Istoria unirii statale a românilor, — urmărind procesul la capătul căruia se va înfăptui „România românilor” — este derulată de la cea dintâi alcătuire politică unitară, constituită în vatra multimilenară a strămoșilor noștri, statul dac centralizat și independent al lui Burebista. Punct de referință luminos al acestei „durate lungi” din istoria noastră, statul condus de „cel dintâi și cel mai mare dintre regii Traciei și stăpînitor al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de fluviu” (Dunărea — n.n.), cu alte cuvinte refacerea unității politico-statale în spațiul carpa-to-danubiano-pontic avea să devină idealul tuturor năzuințelor și străda-

niilor întreprinse în această direcție de poporul român, definindu-i astfel, în chip inconfundabil, fizionomia politică. Nici cucerirea unei părți din Dacia de către romani — etapă decisivă a simbiozei celor două civilizații, a procesului însuși de formare a poporului român —, nici mileniul migrațiilor în care noua realitate etnică născută în vatra străvechii Dacii a fost nevoită să ducă o luptă necurmată pentru apărarea pămîntului strămoșesc nu au întrerupt tradiția și tendința obiectivă de organizare politico-teritorială a românilor.

În noua etapă istorică, a evului mediu, de la voievodatele și cnezatele „ce ființează pe întreg cuprinsul vechii Dacii — din Maramureșul Bogdăneștilor, în Crișana lui Menumorut, Transilvania lui Gelu și Banatul lui Glad, iar de aici în acele voievodate ale lui Litovoi, Seneslau, Ioan și Farcaș și pînă în «țările» brodnichilor, bolohovenilor și despoția lui Dobrotici în Dobrogea” (p. 26) și pînă la constituirea statelor feudale românești la mijlocul veacului al XIV-lea, procesul este ireversibil. Pluralismul statal, „fenomen binecunoscut și des întîlnit în mai toată lumea medievală” și tendințele de dominație ale regatului ungar asupra Transilvaniei — care însă „nu s-a integrat niciodată în statul ungar, ci a ființat ca unitate voievodală aparte” (p. 31) — au fost compensate în procesul refacerii unității politico-statale de existența a numeroși factori de structură, care au perpetuat „unirea înainte de unire” (comunitatea de limbă, de viață economică, administrativă, militară, culturală și spirituală). O expresie elocventă în acest sens o constituie „fenomenul solidarității românești antiotomane, manifestată de-a lungul evului de mijloc... realitate care ajută procesului îndelungat și anevoios de unificare politică” (p. 33).

Pagini dense sînt dedicate de autor împlinirii „visului veacurilor — Unirea românilor” sub Mihai Voievod Unificatorul (p. 43—58). Deși Unirea țărilor române sub sceptrul lui Mihai Viteazul a fost de scurtă durată, în secolele ce despart moartea realizatorului ei de începutul epocii moderne în istoria poporului nostru fapta sa „s-a transformat... într-o adevărată poruncă testamentară pentru generațiile viitoare” (p. 57).

Desăvîrșirea procesului de formare a națiunii române moderne va potența la noi cote ideea unității naționale. Înainte de înscrierea sa, alături de independență, pe steagul revoluției burghezo-democratice din 1848—1849, ea avea să se manifeste cu vigoare în timpul revoluțiilor sociale și naționale din 1784 și 1821. Stindardul va fi preluat apoi

de noua generație ce se ridică în primele decenii ale secolului al XIX-lea, cea a lui Bălcescu și Kogălniceanu. Luptei revoluționare — din țară și străinătate, înainte, în timpul și după înăbușirea revoluției române de către imperiile absolutiste, care au intervenit brutal — desfășurată de această generație ce „continuă... și dezvoltă epopeea renașterii naționale românești, pornită cu atîta impetuozitate de Horea, Tudor Vladimirescu și Gheorghe Lazăr” (p. 159), îi sînt rezervate cîteva capitole care înfățișează contextul intern și internațional în care a evoluat mișcarea unionistă înainte de etapa decisivă din 1853—1859.

Ultima și cea mai extinsă parte a lucrării ne poartă în toila luptei glorioase a românilor „care au înfăptuit Unirea Principatelor ei înșși, cu forțe proprii, biruind împotrivirea unor mari imperii reacționare, neașteptînd să le fie oferită «în dar» de alte imperii și puteri europene dacă nu ostile, în orice caz indiferente sau interesate de aranjamente și cauze proprii” (p. 303). Istoricul eveniment conștințit, la 5 și 24 ianuarie 1859, prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza ca primul domn al Principatelor Unite, a reprezentat, după cum remarcă o gazetă contemporană, „triumful cauzei celei bune” prin care „rostul nației s-a împlinit”. Cînd „prima izbîndă” a poporului român în suși va fi dublată de „a doua mare izbîndă”, prin recunoașterea internațională a Unirii Principatelor, domnul Unirii va putea proclama (la 11 decembrie 1861) cu nedismulată mîndrie: „Românilor! Unirea este îndeplinită! Naționalitatea română este întemeiată!... Aleșul vostru vă dă astăzi o singură Românie! Vă iubiți patria; veți ști dar a o întări! Să trăiască România!... România lui Cuza Vodă — subliniază autorul în încheierea acestui prin volum — devenea... centrul vital către care vor duce toate drumurile luptei naționale viitoare pentru desăvîrșirea unității statului român” (p. 662).

Înscrisă într-un spectru tematic de statornică preocupare a istoriografiei românești militante — titlul însuși evocînd o cunoscută scriere a lui Ioan Lupăș, apărută la aproape două decenii după Marea Unire din 1918 —, lucrarea lui Stelian Neagoe dedicată celor mai vechi și mai scumpe idealuri din istoria noastră — Unirea și Unirea — se constituie într-un cîld și mișcător omagiu adus de contemporaneitate „luptei seculare a altor generații de bravi și demni strămoși... unui popor erou — poporul român”.

● MIRCEA SUCIU

* Volumul al II-lea, aflat în pregătire, tratează despre Istoria Unirii Românilor — de la Cuza vodă pînă la Marea Unire din 1918.

VIZITA DELEGAȚIEI DE ISTORICI ROMÂNI ÎN S.U.A.

Maior dr. MIHAIL E. IONESCU

Dialogul istoricilor este imperativ, mai cu seamă în vremea de azi, caracterizată prin dinamism fără precedent în domeniul științific. În acest context, întâlnirile istoricilor sînt o excelentă cale spre o mai bună cunoaștere reciprocă. Unui asemenea deziderat i s-a circumscris și vizita delegației de istorici români desfășurată în S.U.A. în perioada 17 decembrie 1986—29 ianuarie 1987.

Istoricii români — conducătorul delegației, conferențiar universitar dr. Mircea Mușat, profesor universitar dr. Pompiliu Teodor, dr. Gheorghe Buzatu, conferențiar universitar dr. Ion Pătroiu, maior dr. Mihail E. Ionescu, dr. Valeriu Dobrinescu, dr. Florin Constantin, dr. Alexandru Duțu, prof. Grigore Ploșteanu și Rodica Scafeș — au afirmat, din nou, prezența științifică românească în S.U.A., prin participarea la Congresul anual al istoricilor americani organizat la Chicago, întâlniri cu oameni de știință, susținerea de conferințe și prelegeri în cadrul unor universități, studii în arhive și biblioteci americane.

Pentru prima dată în existența de 101 ani a Asociației istoricilor americani — A.H.A. —, la lucrările reuniunii anuale a fost prezentă și o delegație de istorici din România, împreună cu invitați din Austria, Marea Britanie, Franța, R.F. Germania, Italia, Mexic, Canada, U.R.S.S. ș.a. Cei peste 3000 de istorici participanți la reuniune au dezbătut în 123 de secțiuni numeroase aspecte și problematice ale științei istoriografice.

Delegația română a organizat două secțiuni pe teme de istorie națională. Întîia, intitulată *Factori interni și externi ai afirmării statului național în Europa centrală și de sud-est; politica de independență a României*; iar secunda: *Iluminismul în Europa centrală și de est; cazul românesc*.

Numeroasa și avizată prezență a specialiștilor americani, dezbaterile din secțiuni, comentariile pe marginea comunicărilor susținute au demonstrat interesul crescînd față de problematica istoriografiei românești, cu deosebire față de politica de independență promovată de statul român, de președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu — personalitate proeminentă a lumii contemporane —, apreciat pentru demersurile valoroase, consecvente și originale vizînd pacea, destinderea, colaborarea internațională. S-au relevat realismul politicii externe românești, unitatea legitimă și permanentă a teritoriului național și a poporului român, autohton și statornic în multi-milenara vatră carpato-danubiano-pontică. Lărgă audiență au avut comunicările susținute în cadrul secțiunii care a dezbătut politica de independență a României — secțiune prezidată de profesorul universitar american St. Fischer-Galați, referitoare la făurirea statului național unitar în 1918, însemnătatea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, prin care poporul român a realizat o schimbare crucială în istoria națională și în situația politico-militară din Europa de sud-est, aducîndu-și o contribuție valoroasă la înfrîngerea fascismului european și determinînd scurtarea cu peste 200 de zile a celei de a doua conflagrații mondiale.

În secțiunea care a dezbătut problematica iluminismului românesc în secolul al XVIII-lea — secțiune prezidată de istoricul american Paul Michelson — s-au pus în evidență aspectele particulare ale acestei mișcări culturale în spațiul românesc, reliefindu-se racordarea culturii naționale la marile curente de idei ale epocii în Europa. În discuțiile desfășurate pe marginea comunicărilor prezentate a fost relevată unitatea cul-

turală a poporului român, sincronismul dezvoltării lui economico-sociale, politice și culturale în pofida dominației vremelnice a unor mari puteri asupra unor părți ale spațiului național.

Rodnic a fost și studiul în arhive și biblioteci americane, depistîndu-se lucrări tipărite sau documente importante privind istoria sud-estului european, în general, și a poporului român, în special. De un prețios sprijin a fost — în cercetările întreprinse — bunăvoința manifestată de arhiviști ca John Taylor (Arhivele Naționale ale S.U.A.) sau Elen Danielson de la fundația Herbert Hoover (Universitatea Stanford — California).

Întîlnirile cu istoricii americani au evidențiat necesitatea continuării dezvoltării relațiilor în domeniul științei istorice. Dialogul purtat cu specialiști americani cunoscuți pentru preocupările lor în domeniul istoriei românești — ca R. Burks, soțul Charles și Barbara Jelavich, Richard Frucht, S. Spector ș.a. — sau cu studenți interesați să se specializeze în istoria noastră națională — precum K. Treptow sau Nicholas Novosel — au fost de natură să contribuie la o mai bună cunoaștere reciprocă și să evidențieze posibilitățile sporite de aprofundare în viitor în S.U.A. a studiului diverselor aspecte ale trecutului românesc.

De asemenea, întîlnirile avute cu responsabili ai Asociației Istoricilor Americani, ca Samuel Gammon, directorul executiv, sau N. Zemon-Davis, președinte pe anul în curs, au relevat dorința părții americane de adîncire a contactelor reciproce. Lucru pe care Kassof, directorul executiv al asociației guvernamentale IREX, specializată în astfel de schimburi culturale, l-a relevat pregnant în cadrul întîlnirii cu conf. univ. dr. Mircea Mușat.

Un capitol sugestiv în cadrul întîlnirilor avute cu reprezentanți ai științelor social-politice americane l-au reprezentat convorbirile avute cu St. Larrabee — directorul executiv al Institutului de Studii pentru Securitate Est—Vest din New York —, care a scos în evidență caracterul fructuos al continuării prezenței științifice românești în cadrul instituției amintite. De asemenea, istoricul Paul Hiemstra, responsabil în cadrul fundației Fulbright pentru schimburile în Europa răsăriteană — cunoscut pentru preocupările sale statornice în domeniul istoriei românești, excelent cunoscător al limbii române — a menționat utilitatea contactelor științifice reciproce și avantajul mutual al sporirii lor.

Manifestările științifice — la care istoricii români au participat activ — au prilejuit, totodată, organizarea de expoziții de carte românească, cuprinzînd lucrări istoriografice recent apărute, care au suscitat, constant, un deosebit interes. La loc de cînte s-au aflat edițiile în limba engleză ale operelor președintelui Nicolae Ceaușescu. De succes s-au bucurat, de asemenea, lucrările editate sub egida Comisiei Române de Istorie Militară, între care se cuvin remarcate lucrarea *Transilvania, străvechi pămînt românesc*, scrisă de general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, și numerele speciale ale revistei române de istorie militară „Lupta întregului popor”, editate în limba engleză.

Activitățile desfășurate de delegația istoricilor români au contribuit, fără îndoială, la mai buna cunoaștere în S.U.A. a adevărurilor fundamentale ale istoriei poporului român. Fi-
rește, dialogul istoricilor continuă.

SCHIMB DE EXPERIENȚĂ ÎNTRE CERCETĂTORII MILITARI ROMÂNI ȘI AMERICANI

Un fructuos schimb de experiență între cercetători militari români și americani a avut loc în luna noiembrie 1986 cu prilejul vizitei în Statele Unite ale Americii a cercetătorilor major dr. Mihail E. Ionescu, locotenent-colonel Anghel Filip și major Eugen Cămpan de la Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară.

Cercetătorii militari români au vizitat Oficiul de studii istorice al Departamentului Apărării, Centrul de Cercetări Istorice al Forțelor Aeriene Militare ale S.U.A., Centrul de Istorie Militară al Trupelor de Uscat, Centrul de Istorie Militară Navală Dudley Knox și Centrul de Istorie al Infanteriei Marine al S.U.A.

Grație sprijinului acordat de conducerea institutelor de specialitate vizitate — dr. Alfred Goldberg și dr. Samuel Trask, colonel Fred Shiner, căpitan de marină Peereboom și dr. Alard, general de brigadă E.H. Simmons și colonel Williams, dr. Kleber și dr. David Trask — au putut fi cunoscute preocupări și rezultate privind istoriografia militară a poporului american, reflectate prin editarea unei impresionante paletă de lucrări și corpusuri de documente.

Direcțiile principale ale istoriografiei militare americane vizează realizarea de sinteze — privind participarea diferitelor categorii de forțe armate la cel de-al doilea război mondial și alte conflicte ulterioare; depistarea și publicarea de documente ale genezei fiecărei categorii de forțe armate; întocmirea și editarea de sinteze referitoare la organizarea armatei terestre în diferite epoci sau participarea la evenimente importante ca războiul de independență, războiul civil, primul război mondial, al doilea război mondial ș.a.; întocmirea de bibliografii, cronologii, precum și diverse studii speciale sau lucrări de referință (enciclopedii, albume referitoare la armament și uniforme etc.), cataloage privind colecții, memorii sau documente aflate în posesia fiecărei servicii.

Centrele de istorie militară vizitate — dispunând de arhive, biblioteci și muzee bine înzestrate, organizate într-o concepție modernă și deschise publicului larg — editează periodic pliante care conțin date referitoare la profilul și istoria instituției, precum și a serviciilor pe care le pot satisface. Totodată, ele tipăresc pliante pentru popularizarea lucrărilor publicate și a celor care urmează să apară, iar la cerere furnizează date privind istoria oricărei unități din cadrul categoriei de forțe armate respective, lista distincțiilor primite de aceasta de-a lungul timpului, recomandări pentru realizarea emblemelor și insinelor sau pentru denumiri de unități și nave noi. În fiecare unitate militară există un ofițer sau subofițer care se ocupă cu probleme de istorie, achiziționare, păstrare, interpretează și utilizează documente importante pentru a reconstitui evoluția unității, întocmește trimestrial sinteze ale activităților de planificare, administrative sau operaționale. Regulamentul special pentru istorici instituit de către Departamentul Forțelor Aeriene Militare și intrat în vigoare în anul 1984 stipulează că militarul care are funcția de istoric trebuie „să ajute întregul personal să înțeleagă trecutul, să evalueze prezentul, să prevadă viitorul”.

Deosebit de utilă se dovedește existența băncilor de date de la bibliotecile centrelor de istorie militară. Biblioteca Departamentului Marinei Militare are un fond de peste 150 000 volume, la care se adaugă 7 000 de cărți rare, un număr impresionant de periodice și ziare, precum și o bogată colecție de microfilme. De remarcat este și faptul că biblioteca răspunde anual la circa 10 000 de solicitări ale cititorilor și trimite circa 1 500 de volume în cadrul schimburilor pe care le

efectuează cu biblioteci din străinătate.

O atenție specială este acordată înregistrării mărturiilor și memoriilor personalităților militare care au avut un rol deosebit în desfășurarea unor evenimente politico-militare, operații sau bătălii de mare anvergură. Fiecare din centrele de istorie militară posedă colecții importante de mărturii înregistrate, care sînt îmbogățite necontenit, precum și colecții de documente provenite din donații particulare.

Un rol important are, desigur, muzeistica, edificator în acest sens fiind Muzeul militar naval, care a fost vizitat de cercetătorii români. Deschis în anul 1963 într-o hală din zona portului maritim militar din Washington, această instituție, prin interesanta sa colecție de exponate, înfățișează cronologic istoria marinei militare americane de la războiul revoluționar pentru independență pînă în prezent. Anual, muzeul este vizitat de peste 150 000 persoane.

Pe timpul întîlnirilor de la centrele de istorie militară, cercetătorii noștri au prezentat direcții și orientări actuale în istoriografia militară românească, aspecte concludente privind participarea acesteia la dialogul științific internațional, precum și elemente de tradiție și inovație din doctrina militară a României. Răspunsurile la întrebări și dezbaterile care au urmat au venit în întîmpinarea dorinței colegilor americani de a aprofunda problematica istoriei și doctrinei noastre militare.

Schimbul de experiență a prilejuit cercetătorilor militari americani cunoașterea organizării și conținutului cercetării istorice din România, precum și a modului în care istoricii militari români abordează problemele fundamentale ale istoriei naționale. Un interes deosebit au suscitat volumele Tratatului de istorie militară a poporului român, specialiștii americani interesîndu-se amănunțit atît de concepția generală și de modalitățile concrete de realizare a întregii serii, cît și de maniera colaborării cu istoricii de la instituțiile de profil din viața civilă, participanți la elaborarea acestei lucrări de referință din istoriografia românească. Cu prilejul întîlnirilor între cercetători militari români și americani au fost efectuate schimburi de cărți elaborate de instituțiile de specialitate din cele două țări.

Totodată, membrii delegației române le-a fost prilejuită vizitarea unor monumente importante ale istoriei S.U.A. din Washington: Jefferson Memorial, Lincoln Memorial, Washington Monument, Arlington Cemetery și casa memorială a generalului Robert Lee, Muzeul militar, Muzeul Aerospațial, Muzeul de istorie al complexului Smithsonian Institution Washington precum și alte obiective de interes istoric.

În cursul vizitei la Pentagon — în incinta căruia se găsește și un interesant muzeu de istorie care reunește o colecție de fotografii, documente și obiecte referitoare la cele mai importante momente din istoria militară a poporului american — cercetătorii militari români au avut ocazia să constate că, în anul 1923, Congresul S.U.A. a conferit „Soldatului român *Medalia de onoare*” — cea mai înaltă distincție de război americană acordată pentru remarcabile fapte de arme pe cîmpul de luptă — pentru bărbăția dovedită în războiul de reîntregire a țării, recunoscîndu-se în acest mod contribuția României la victoria finală împotriva Puterilor Centrale și lupta dusă de poporul român pentru desăvîrșirea unității sale naționale.

Schimbul de experiență — desfășurat într-o atmosferă de sinceritate — s-a dovedit rodnic pentru ambele părți și a contribuit la mai buna cunoaștere reciprocă, interlocutorii manifestînd un real interes pentru perpetuarea întîlnirilor de această natură.

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

suscită interesul maselor largi de cititori

SUPERLATIVELE ANULUI 1966
OPERE DE REFERINȚĂ
General locotenent doctor
ILIE CEAUȘESCU
VIAȚA STUDENȚEASCĂ

Binevenită, acțiunea de presă organizată de „Viața studentească” — revistă a Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România — privind izbînzile vieții științifice și cultural-artistice din timpul nostru socialist. Cititorii au sugerat, așa cum aflăm din numărul 52 (1128) al publicației, ca tradiționala anchetă a „Vieții studentești” să includă o nouă sec-

ție: OPERE DE REFERINȚĂ, pentru cărți „ce nu pot lipsi dintr-o adevărată bibliotecă”. În domeniul științei istorice, opțiunile cititorilor converg — rețineți! — spre următoarele lucrări: „23 August 1944. Documente”, Editura Științifică și Enciclopedică; „Istoria militară a poporului român”, Editura Militară — opere de sinteză, care „sînt de natură să arunce o nouă lumină asupra trecutului și să impulsioneze noi studii”. O asemenea împlinire ne bucură.

În imagine: emblema acțiunii de presă, însemnul acordat de revista „Viața studentească” și trei dintre cele zece volume, cite va avea tratatul de istorie editat sub egida Comisiei Române de Istorie Militară și Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară.

DIALOG CU CITITORII

Colonel (r) GHEORGHE BENGĂ: Redacția va stabili legătura sugerată de dv. Sperăm că va fi rodnică și îndelungată colaborare.

Locotenent-colonel CONSTANTIN GOMBOȘ, Timișoara: Este cert și îmbucurător activismul filialei Comisiei Române de Istorie Militară care integrează și munca dv. O dovadă în acest sens este și faptul că încă de la înființarea filialei v-ați remarcat în nobila misiune de oglindire a istoriei naționale în periodice locale și centrale, contribuind astfel la educarea patriotică a militarilor, elevilor, studenților și oamenilor muncii. Ne bucură, desigur, și cartea poștală ilustrată pe care ați trimis-o pentru îmbogățirea fondului documentar al revistei

noastre cu un exemplar a cărui imagine o oferim cititorilor în prezenta ediție. Observați în prim plan ofițerul purtînd tricolorul românesc spre victorie, iar în planul secund un ostaș aștinîndu-se la asalt. Sub imagine, citiți adevăruri istorice limpezite, exprimate lapidar. Iată și rîndurile dv. însoțitoare scrisorii:

Această carte poștală a fost editată în anul 1918, în Italia, de către ofițerii și aspiranții români aflați în prizonierat la Cittaducale unde au inițiat înrolarea conaționalilor pentru „triumful sfintei cauze”, dovedind lumii întregi, prin sacrificiul lor, că românii cer și pretind unirea Transilvaniei și Banatului la România. În legătură cu această nobilă inițiativă, academicianul Ștefan Pascu va remarcă, în lucrarea „Marea Adunare Națională de la Alba Iulia — încununarea ideii, a tendințelor și a luptelor de unitate a poporului român”, Cluj, 1968, p. 301, prezența la sfîrșitul anului 1917 a peste 18 000 prizonieri ardeleni și bănățeni hotărîți să lupte „împotriva Puterilor Centrale și pentru unire cu România”. După intervențiile profesorului George Mironescu privind soarta prizonierilor români din Italia, cu ajutorul ministrului de externe Sonnino și al generalului Spingardi, soldații sînt transferați la Fonte d'Amore, lîngă Sulmona, la Urbania și la Terrasini, iar ofițerii la Cittaducale lîngă Rieti. În ziua de 24 aprilie 1918, cei 112 ofițeri și aspiranți de la Cittaducale își aleg un comitet, prezidat de locotenentul Zaharia Babeu, avînd ca secretar mai întîi pe sublocotenentul Dumitru Kövari și apoi pe stegarul Cornel Cinghiță. La 2/15 mai ofițerii și aspiranții cer ministrului României la Roma să intervină pe lîngă guvernul italian pentru a li se da posibilitatea să-și facă datoria de români, luptînd alături de armata italiană, împotriva monarhiei austro-ungare. În aceeași zi, ei își constituie un organ de propagandă și vor lua inițiativa de a edita și difuza în rîndul ostașilor români cartea poștală amintită. Cercetînd geneza acestui document, am descoperit că un rol însemnat în tipărirea lui l-a avut Cornel Cinghiță, cel care a condus și ziarul „Corpul ofițeresc de la Cittaducale”, militînd pentru unirea eforturilor tuturor prizonierilor

● REDACȚIA

(continuare în pag. 64)

ÎN ATENȚIA FILIALELOR

Principalele evenimente politico-militare naționale din perioada iulie-septembrie

IULIE

11/24 iunie — 19 iunie/1 august 1917. Bătălia de la Mărăști. Ofensiva Armatei române — comandată de generalul Alexandru Averescu, în cooperare cu Armata a 4-a rusă — s-a soldat cu un strălucit succes.

15 iulie 1410. Trupele române trimise de Alexandru cel Bun participă alături de poloni la lupta de la Grünwald împotriva teutonilor.

16/28 iulie 1877. Primele unități ale armatei române trec Dunărea, iau în primire paza orașului și cetății Nicol, precum și a unor căi de comunicație la sud de fluviu, ca răspuns la cererea comandamentului armatei ruse.

18—22 iulie 1711. Bătălia de la Stănilești pe Prut. Forțele ruso-române sînt încredute de otomani, iar domnitorul Dimitrie Cantemir este nevoit să se refugieze în Rusia, unde devine consilier intim al țarului.

21—22 iulie 1456. Victoria de la Belgrad raportată de lăncu de Hunedoara asupra sultanului Mahomed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, eveniment care-l determină pe papa Calixt al III-lea să-l caracterizeze pe voievodul român drept „atletul cel mai puternic — unic — al lui Hristos”.

24 iulie/6 august — 6/19 august 1917. Eroica bătălie de la Mărășești. Puternica ofensivă a armatelor invadatoare germane și austro-ungare a fost oprită de armata română condusă de generalul Eremia Grigorescu, înscrind prin vitejia ostașilor săi o strălucitoare izbîndă, cu consecințe benefice asupra sorții ulterioare a războiului pe frontul din Carpați.

26 iulie/8 august — 9/22 august 1917. A treia bătălie de la Oituz. Armata română reușește să oprească acțiunea ofensivă a armatei germano—austro-ungare care urmărea străpungerea frontului pe Valea Trotușului. Împreună cu victoria de la Mărășești, această izbîndă a reușit să deoace planul strategic al inamicului privind frontul românesc.

26 iulie 1476. Bătălia de la Valea Albă — Războieni. După o apărare eroică, oastea lui Ștefan cel Mare este înfrîntă de superioritatea zdrobitoare a armatei otomane, dar cetățile Suceava, Neamț și Hotin rezistă în fața invadatorilor.

AUGUST

3/13 august 1601. Lupta de la Gorăslău. Forțele unite ale lui Mihai Viteazul și Gheorghe Basta înfrîng pe Sigismund Bathory, meritul victoriei revenind domnitorului român unificator.

4/17 august 1916. Semnarea la București a Tratatului de alianță și a Convenției militare între România, pe de o

parte, și Franța, Anglia, Rusia și Italia, pe de altă parte. Printre condițiile intrării țării noastre în război alături de Antanta se stipulă și satisfacerea dezideratului unirii cu România a teritoriilor românești din Austro-Ungaria.

13/23 august 1595. Bătălia de la Călugăreni. Mihai Viteazul înfrînge oastea otomană condusă de marele vizir, Sinan pașa.

15/28 august 1916. Armata română trece Carpații în Transilvania, începînd operațiunile militare împotriva trupelor germane și austro-ungare. Populația străvechiului pămînt românesc întîmpină cu entuziasm pe ostașii români eliberatori.

23 August 1944. Declanșarea la București a insurecției armate care a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din România, inițiată, organizată și condusă de Partidul Comunist Român. Armata română, în totalitatea ei, a întors armele împotriva trupelor hitleriste și horthyste.

23—31 august 1944. Desfășurarea de către armata română a operației strategice insurecționale, care a avut ca urmare eliberarea teritoriului aflat atunci sub autoritatea statală românească.

30 august/11 septembrie 1877. În cadrul celei de a treia bătălii de la Plevna, trupele române ocupă puternica redută Grivița 1, cu prețul vieții a aproape 800 de soldați.

SEPTEMBRIE

2 septembrie 1442. Victoria oștii române comandate de lăncu de Hunedoara asupra otomanilor conduși de beierbeul Rumeli.

3/16 — 8/21 septembrie 1916. Bătălia de pe linia Rasova—Cobadin—Topraisar—Tuzla. Trupele româno-ruse reușesc să respingă puternica ofensivă germano-bulgaro-turcă condusă de feldmareșalul von Mackensen.

12/25 septembrie 1916. Contraofensiva armatei române din sectorul Jiului, încheiată cu eliberarea orașului Petroșani.

13/25 septembrie 1848. Eroica rezistență a pompierilor bucureșteni de sub comanda căpitanului Pavel Zăgănescu din Dealul Spirii, în fața armatei otomane pătrunsă în Capitală.

1 septembrie — 25 octombrie 1944. Luptele duse de armata română, în cooperare cu trupele sovietice, pentru eliberarea teritoriului de nord-vest al țării de sub ocupația hitleristo-horthystă.

Magazin istoric, 20 de ani!

Revista „Magazin istoric” a împlinit 20 de ani de rodnică stăruință pe frontul istoriografiei românești și universale. Sînt două decenii în care iubitorii de istorie – cititori, specialiști, cercetători, arhiviști, arheologi, cadre didactice – cărora li s-a înlesnit prin intermediul „Magazinului istoric” benefice întîlniri și reîntîlniri cu trecutul omenirii, și-au mărit orizonturile cunoașterii și ale investigației științifice, și-au consolidat convingerile privind evoluția societății omenеști de-a lungul diferitelor etape și epoci.

Remarcăm izbînzile colegilor noștri, care consideră onorantă și fără de istov misiunea de a releva adevărul istoric, de a „șterge col-

bul de pe cronicе bătrîne” – cum spunea genialul poet Mihai Eminescu – și de a oferi cu pricepere și dărnice text și iconografie de calitate superioară, deseori purtînd pecetea ineditului. De asemenea, în paginile prestigioasei reviste de cultură istorică descoperim și redescoperim cu satisfacție prezența a numeroase personalități ale științei istorice românești și universale.

Cu prilejul frumosului jubileu, dorim colegiului de redacție, redactorilor și colaboratorilor ediții izbutite și succes deplin în nobila muncă pe tărîmul numit HISTORIA – MAGISTER VITAE!

Dialog cu cititorii

(urmare din pag.62)

români din Italia, în vederea formării legiunii române și participării lor la realizarea Marii Uniri. El era din Lugoj, iar un nepot de-al acestuia trăiește încă și are o mulțime de documente din această perioadă. Vă mulțumesc că ați citit rîndurile mele”. M.R. Și noi vă mulțumim pentru cele de mai sus și vă dorim belșug în cercetare și în publicarea rezultatelor privind alte și alte aspecte din istoria militară a românilor.

Locotenent-colonel CORNEL ROȘU, București: Aprecierile dv. — „pentru strădaniile colegiului și ale colectivului de redacție de a realiza o publicație istorico-militară reușită, la cele mai înalte exigențe științifice și educative” — ne bucură. Sintem convingși însă că mai sînt alături de făcut, chiar dacă „ținuta revistei, complexitatea rubricilor, veridicitatea problemelor abordate și lămurite spre satisfacția oricărui cititor dornic de o bogată cultură generală militară aduc o satisfacție deplină celor interesați”. Ne spuneți că studiind numărul 4(10)/1986 ați rămas „excelent impresionat și am simțit nevoia să vă scriu și pentru a vă mulțumi, și pentru a vă face una sau două sugestii”. Le primim. Deci: a) propuneți ca articolul „Lupta împotriva țințelor aeriene inamice la primele ei izbînzii” să continue, abordînd aspecte din perioada interbelică, apoi din războiul antihitlerist. De acord; b) în loc de „Tradiții” propuneți rubrica „Breviar istoric al armelor”. Nu se poate, întrucît rubrica s-a impus așa cum este ea acum, iar noul titlu s-ar suprapune cu „Breviar militar”. Pe de altă parte, istoricul armelor nu poate fi găzduit la... breviar — generic presupunînd abordarea lapidară, de fapt semnalarea unei problematice, situații, stări etc.; c) acceptăm ideea că „orice publicație, chiar științifică, poate fi asemenea unui bun profesor care știe să strecoare cite un aforism, o cugetare, chiar o anecdotă legată de lecția sa, pentru a redrepta atenția și a da mai multă savoare cursului său. Este o problemă de psihologie”. Desigur, ați dori să citiți în revista noastră aforisme, maxime, cugetări, expresii militare celebre, reflecții privind eroismul, ostașul, actul de comandă ș.a. „Susțin aceasta pentru că istoria militară are și ea gînditorii ei, așa cum are și anecdotele ei și, ca atare, fac parte din istorie; sînt multe și se pot pierde dacă nu sînt mereu preluate prin presă și chiar prin lucrări de specialitate. Nu este cazul să mai pledez în favoarea utilității lor”; d) faptul că „mai sînt destule arme care nu au reușit să-și publice istoria și care nu au, încă, nici o zi anume de sărbătorire” constituie o sugestie pentru specialiștii din domeniile respective.

Referitor la „Ziua armei” sau a unei anumite categorii de forțe armate, adresăm întrebarea: CARE ESTE CEA MAI POTRIVITĂ ZI PENTRU SĂRBĂTORIREA ARMEI DV. (infanterie, geniu, artilerie, transmisii, vînători de munte etc.) ȘI CE

ARGUMENTE ISTORICE SÎNT ÎN ACEST SENS? Așteptăm, așadar, scrisorile dv.

Dr. DUMITRU ZAHARIA, Bacău: Am primit și studiul „Marsiili despre organizarea apărării și arta militară la români”. Îi lipsesc trimerile bibliografice și materialul ilustrativ adecvat. Le așteptăm.

Dr. ing. ANATOL MACRIȘ: Am comunicat autorilor lucrării „Învățămintul militar românesc. Tradiții și actualitate” recenzată de noi în nr. 4(10)/1986 atît aprecierile dv. — fiind vorba de o carte „deosebită ca structură, documentare, stil, ceea ce face ca ea să se constituie într-o lucrare de referință” —, cit și informația pe care o dețineți.

Căpitan DOBRE DUMITRU, Pitești, locotenent-major (r) ing. VALERIU GIURAN, Rîmnicu Vilcea: Studiile trimise au intrat în fluxul redacțional, pentru o eventuală publicare într-unul din numerele viitoare.

Prof. FLOREA M. COSTACHE, Roșiori de Vede: Despre șarja escadronului de cavalerie dislocat în urbea dv. — jertfit vitejele la 13 noiembrie 1916 pentru apărarea plaiurilor străbune împotriva cîmpitorilor germani — vom scrie într-unul din numerele viitoare.

PETRU STUPARIU, Iași: V-am expediat exemplarul cerut. ÎN ATENȚIA CITITORILOR: Revista „Lupta întregului popor” poate fi procurată la chișcările de difuzare a presei sau poate fi adusă la domiciliu pentru abonați. Abonamentele se fac prin oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. Precizăm că redacția nu este răspunzătoare de asigurarea distribuției revistei la cititori.

DINU GĂLAN, Constanța: Impresionante prin vibrația lor patriotică, sînt rîndurile trimise de dv. Ne reamintim că „între 1859 și 1877 s-a dus o luptă înverșunată pe căi diplomatice pentru recunoașterea celui mai firesc și mai simplu drept al unui popor: acela de a-și spune țării pe nume... Astăzi ni se pare firesc, și parcă de cînd lumea, să rostim sau să scriem ROMÂNIA. Ceea ce n-a dorit să ne recunoască vrăjmășia străină, prin mijloace pașnice, am cucerit pe cîmpurile de luptă, acolo unde sîngele ia locul cernelii, iar baioneta pe acela al condeiului, scriind apăsător, pentru milenii întregi, numele țării”. Vă mulțumim. În legătură cu propunerea pe care ne-ați trimis-o, trebuie să vă adresați Comitetului Județean P.C.R. Constanța.

COPERTA I: „Atacul de la Smîrdan”

(pictură de Nicolae Grigorescu)

COPERTA IV: „Ostașii români

(pictură de Doru Rotaru)

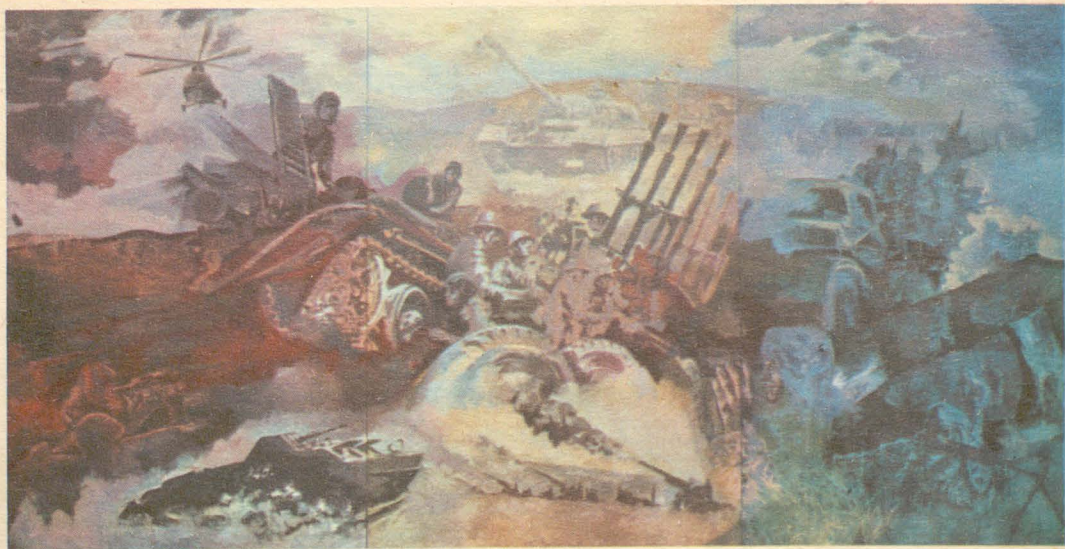
La cîmpul de instrucție

● **May 9, 1987:** 110 years from the Proclamation of Romania's State Independence and 42 Years Since the Victory over Fascism ● **Testimonies ● 1877—1878.** The European South-East Prior to the War of Independence. The Romanians from Everywhere Support Romania's Independence. The Strategic Operation for Covering the Danube. The Belligerent Forces. The Battles of the Independence: Plevna, Rahova, Vidin, Belogradchik. Romanian-Russian High Command Relations. Brilliant Assertion of the Original Military Art and Thinking. The European Dimension of the War of Independence. The International Acknowledgement and the Politico-Military Consequences of the Winning of the Romanian State Independence. ● **225 Years From the Setting up of the Border Regiments in Transylvania.** Virtus Romana Rediviva! ● A Song Is Sounding: "Awake You Romanian!" ● **The Armed Power Concept in the World Military Art and History (II) ● Fundamental Truths of National History.** The Winning of State Independence. Brilliant Crowning of the Multimillenary Struggle of the Romanian People for Maintaining Its Entity ● **The Grounds of the Romanian Military Doctrine.** The Struggle for Localities (III). ● **Attitudes ● The Veterans Recall in Their Memory.** "What Young We Were!" ● **The Documents' Memory ● Nicolae Grigorescu: The Painter of the Romanian Independence ● Unbelievable ... but true.** The Revisionist Programme of the Horthyist Regime (3) ● **The Monuments of the Struggle ● Military Medals ● Museum Testimonies ● Military Summary ● History Book ● The Visit of the Romanian Historians Group to USA ● Exchange of Experience between Romanian and American Military Researchers ● Dialogue with the Readers ● In the Attention of the Branches: the Main National Politico-Military Events over July-September ● "Historical Magazine" — 20 Years ●**

● **Le 9 Mai 1987:** 110 ans depuis la proclamation de l'indépendance d'Etat de la Roumanie et 42 ans depuis la victoire sur le fascisme. ● **Témoignages ● 1877—1878** Le sud-ouest européen avant la guerre d'indépendance. Les Roumains de partout soutient l'indépendance de la Roumanie. L'Opération stratégique de couverture de la ligne du Danube. Les forces belligérantes. Les batailles de l'indépendance: Plevna, Rahova, Vidin, Belogradchik. Des rapports de commandement roumain-russes. Une brillante affirmation de l'art et de la pensée militaire originale ● La dimension européenne de la guerre d'indépendance. La reconnaissance internationale et les implications politico-militaires de la conquête de l'indépendance d'Etat roumaine. ● **225 ans depuis la fondation des régiments des gardes frontières du Transylvanie.** Virtus Romana rediviva! ● **Un song se fait entendre: „Reveille-toi Roumain!” ● Le concept d'action armée dans l'histoire et l'art militaire universelle (II). ● Vérités fondamentale de l'histoire nationale.** La conquête de l'indépendance d'Etat, un brillant couronnement de la lutte multimillénaire du peuple roumain pour le maintien de sa entité ● **Fondaments de la doctrine militaire roumaine.** Le combat pour des localités (III). ● **Attitudes ● Les vétérans s'en souvient „Comme nous étions jeunes!” ● La mémoire des documents.** Nicolae Grigorescu: le peintre de l'indépendance roumaine. Incroyable, mai vrais. Le programme révisionniste du régime horthyst (3) ● **Monuments du Combat. ● Médailles militaires ● Témoignages de musée ● Breviaire militaire ● Le livre d'histoire. ● La visite du group d'historiens roumains rendue en E.U.A. ● Echange d'expérience entre les historiens militaires roumains et américains. ● Dialogue avec les lecteurs ● Au centre des préoccupations des filiales: les principaux événements politique-militaires nationales dans la période juillet—septembre. ● „Magazin historique”, 20 ans ●**

● **9 мая 1987 г.:** 110-ая годовщина объявления государственной независимости Румынии и 42-ая годовщина победы над фашизмом ● **Доказательства ● 1877—1878.** Юго-восточная Европа в предшествующим войне за независимость периоде. Румыны отовсюду поддерживают независимость Румынии. Стратегическая операция прикрытия Дунайского рубежа. Воюющие силы. Битвы за независимость: Плевна, Рахова, Видин, Белградчик. Румынско-русские отношения по командованию. Блестящее утверждение оригинального военного искусства и мышления. Значение войны за независимость в европейском отношении. Международное признание и политическо-военные последствия завоевания государственной независимости Румынии ● **225-ая годовщина осуществления пограничных полков в Трансильвании.** Virtus romana rediviva! ● **Раздается песня: „Пробуждайтесь румыны!” ● Понятие о военном действии в мировой военной истории и мировом военном искусстве (II) ● Фундаментальные истины национальной истории.** Завоевание государственной независимости, блестящее осуществление многотысячной борьбы румынского народа за сохранение его существа ● **Фундаменты румынской военной доктрины.** Вой за населенные пункты (III) ● **Позиции ● Веретаны вспоминают. „И как молоды были мы!” ● Память документов ● Николае Григореску: Художник румынской независимости ● Невероятно, но верно.** Ревизионистская программа хортистского режима (3) ● **Памятники борьбы ● Военная медальистика ● Музейные доказательства ● Краткое военное изложение ● Книга по истории ● Посещение в США группы румынских историков ● Обмен опытом между румынскими и американскими военными исследователями ● Диалог с читателями ● До сведения филиалов Румынской комиссии по военной истории: главные политическо-военные национальные события в период юли-сентябри ● Журнал „Магазин историк” — 20-ая годовщина.**

● **9 Mai 1987:** 110 Jahre seit dem Staatsunabhängigkeitsproklamation Rumäniens und 42 Jahre seit den Sieg über den Faschismus ● **Bezeugungen ● 1877—1878:** Der Südosten Europas während der vorausgehende Periode des Unabhängigkeitskrieges ● Die Rumänen aus aller Welt unterstützen die Unabhängigkeit Rumäniens ● Die Strategische Operation der Bedeckung der Donaulinie ● Die Kriegführenden Kräfte im 1877—1878 Krieg ● Die Unabhängigkeitschlachten: Plevna, Rahova, Vidin, Belogradchik ● **Rumänisch-russische Kommandbeziehungen ● Glänzendes Bekräftigen der originalen Militärskunst und des Militärischendenkens ● Der europäische Ausmass des Unabhängigkeit Kriege ● Die internationale Anerkennung und ihre politisch-militärischen Folgen der rumänischen Staatsunabhängigkeit Eroberung ● 225 Jahre seit der Begründung der Siebenbürgischen Grenzwachenregimenten.** Virtus romana rediviva! ● **Ein Lied ertönt: „Rumäne, wache auf!” ● Der Konzept der bewaffneten Aktion der Universal-militärischen Kunst und geschichte (II) ● Grundlegende Wahrheiten der Nationalengeschichte.** Die Unabhängigkeitserlangung, glänzende Erfüllung des vieltausendjährigen Kampfes des rumänischen Volker für seine Entitätserhaltung ● **Grundlagen der rumänischen Militärdoktrin.** Der Kampf um die Ortschaften (II) ● **Die Veteranen erinnern sich. Und so jung waren wir! ● Das Gedächtnis der Dokumente ● Nicolae Grigorescu: der Mahler der rumänischen Unabhängigkeit ● Unglaublich aber wahr.** Das revisionistische Programm der Horthyregierung (3) ● **Haltungen ● Die Denkmäler des Kampfes ● Militärische Medallienkunde ● Museums Zeugenaussagen ● Militärisches Breviarium ● Das Geschichtsbuch ● Der Besuch in den Vereinigten Staaten von Amerika der Rumänischengeschichtsgesellschaft ● Erfahrungsaustausch zwischen rumänische und amerikanische Militärforscher ● Die Zeischrift „Magazin Istoric”, 20 Jahre ● Wechselrede mit den Lesern ● In der Aufmerksamkeit der Filialen: die bedeutendste politisch-militärischen Nationalereignisse der Periode Juli-September**

Redactori:

- ALEXĂNDRU DUȚU
- JEAN GHELIUC
- MIHAIL E. IONESCU
- ION JIANU
- ILIE MANOLE
- NECULAI MOGHIOR
- IOAN TALPEȘ

● GHEORGHE VARTIC

Tehnoredactarea:

● DUMITRU ISPAS

Coperta:

● GHEORGHE CĂLĂRAȘU

Ilustrația:

● GHEORGHE CHIRU

● VIRGIL ULIERU

Lei 8

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii“